RADU TEODORESCU

DE LA TEROAREA „SABIEI LUI DAMOCLES” LA LINIŞTEA ŞI ÎMPĂCAREA “SABIEI DE FOC” AL SFÂNTULUI ARHANGHEL MIHAIL

Cugir 2025

CUPRINS

Introducere
1. „Sabia lui Damocles” este de fapt teroarea pe care cu toţii o simţim în faţa morţii
2. Teroarea morţii a sabiei lui Damocles poate să fie tăiată de sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail
3. Sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail este mai puternică decât sabia terorii morţii a lui Damocles
4. Sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail este o de fapt intoleranţa sa cu răul din lume şi teroarea morţii adusă de diavol
5. Sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail poate schimba teroarea morţii în nădejdea raiului
6. Teroarea în faţa morţii a sabiei lui Damocles poate să fie depăşită prin rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail

Concluzii

INTRODUCERE

Această carte îşi propune să abordeze una dintre cele mai mari probleme ale omului din toate vremurile: frica de moarte. Ceea ce vom prezenta este că de fapt frica de moarte este frica de diavol. De ce? Fiindcă autor al morţii nu este Dumnezeu ci diavolul. Vestea bună este că în faţa morţii omul nu este singur ci Dumnezeu, Maica Domnului, sfinţii îngeri şi restul sfinţilor sunt de partea lui.

Frica de moarte este un lucru de care nimeni nu poate scăpa fiindcă moartea ne paşte pe toţi. Sfântul Vasile cel Mare era de părere că frica de moarte ne face să nu mai păcătuim fiindcă ştim că este păcatul cel care ne rupe de Dumnezeu şi ne aruncă în iad.

Anticii au fost şi ei conştienţi de răutatea morţii ca o creaţie a diavolului. În acest sens din antichitate ni s-a păstrat povestea legendei sabiei lui Damocles. „Damocles din anecdotă era un slujitor de la curtea lui Dionisos al II-lea al Siracuzei, un tiran al Siracuzei, Italia din secolul al IV-lea î. Hr. Încercând s-şi linguşească regele, Damocles a exclamat în faţa acestuia că Dionisos este extrem de norocos să aibă atâta putere şi autoritate şi să fie înconjurat de atâta măreţie. Pentru a-i arăta că există şi un revers al medaliei, Dionisos se oferă sa facă schimb cu Damocles pentru ca acesta să poată experimenta el însuşi acest mare privilegiu de a fi rege. Damocles acceptă repede şi cu lăcomie propunerea regelui. Damocles se aşează pe tronul regelui înconjurat de un întreg lux, dar Dionisos aranjează ca o sabie imensă să fie agăţată deasupra tronului al cărei mâner atârna doar de un fir de păr din coada unui cal. Damocles sfârşeşte rugându-l pe despot să fie scutit de această experienţă deoarece nu îşi mai doreşte să fie atât de norocos."[1]

Din legenda lui Damocles înţelegem că ne trăim viaţa dar nu ştim exact momentul când vom murii. Moartea devine astfel un fel de stare de teroare. Această stare de teroare se numeşte în termeni ştiinţifici şi medicali *tanatofobie*. Ceea ce voim să explicăm în aceste rânduri este că de fapt nouă nu este frică de moarte în sine care este mai mult un somn ci mai mult de autorul ei, diavolul. Diavolul este cel care a reuşit să introducă în umanitate această mare teroare care este moartea. Prin ea el speră să ne terorizeze şi să ne facă viaţa imposibilă.[2]

Deşi ştim că vom murii la un moment dat ne putem da seama că prin credinţă în Dumnezeu putem să învingem frica de moarte. În acest sens mai toate marile religii ale lumii cum este

- budismul,
- hinduismul,
- islamul,
- zoroastrianismul
- sau taoismul chinez

cred într-o viaţă după moarte. Este un lucru pozitiv că toate religiile de la cele primitive la cele monoteiste cred în viaţa după moarte.

În această carte vom vorbii că frica de moarte este un sentiment diavolesc dar diavolul era şi el un leac. În tradiţia creştin ortodoxă ştim că diavolul a fost înfrânt de două ori:

1. în cer de Sfântul Arhanghel Mihail
2. şi pe pământ de Domnul Iisus Hristos.

Prin urmare cine este Sfântul Arhanghel Mihail? "Arhanghelul Mihail este reprezentat în chip de oştean cu mantie, având în mână o sabie de foc, pentru ca el pedepseşte păcatul, nedreptatea şi apară pe cei drepţi. El pedepseşte popoare rele şi apără popoare bune care împlinesc voia lui Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Mihail este pomenit în cărţile Vechiului Testament ca fiind prezent mai ales acolo unde Dumnezeu pedepseşte nedreptatea şi nelegiuirea sau apără pe cei nevinovaţi: el aduce pedepsele asupra lui Faraon şi asupra egiptenilor, care ţineau în robie poporul lui Israel; el pedepseşte nelegiuirile din Sodoma şi Gomora, el este cel ce apără oştirea credincioasă a lui Dumnezeu şi se arată lui Iosua Navi, conducătorul poporului ales după moartea lui Moise, zicând: "eu sunt conducătorul oştirilor cereşti" (Iosua Navi 5, 13-14). Sfântul Arhanghel Mihail este zugrăvit purtând în mână o sabie de foc, semnul puterii, dreptăţii şi al judecăţii dumnezeieşti."[3]

---

[1] https://ro.wikipedia.org/wiki/Damocles (accesat pe 09.07.2025).

[2] A se vedea Denis de Rougement, *Partea diavolului* (Bucureşti, 1994).

[3] https://www.crestinortodox.ro/sarbatori/sfintii-mihail-gavriil/sfintii-arhangheli-mihail-gavriil-iconografie-147087.html (accesat pe 05.07.2025).

Ceea ce se poate observa din mai multe icoane creştin ortodoxe este că Sfântul Arhanghel Mihail de cele mai multe ori ţine o sabie de foc în mână. Dacă în legenda sabiei lui Damocles, avem de a face cu o sabie a morţii care ne terorizează ei bine, în cazul sabiei de foc a Sfântului Arhanghel Mihail avem de a face cu o sabie care elimină din noi frica de moarte ca una care este în mâna lui Dumnezeu.

Sfinţii părinţi sunt de părere că Dumnezeu a îngăduit moartea în lume pentru ca răutatea să nu ajungă veşnică. Aceasta fiindcă se poate vedea că există multă răutate în lumea noastră:

- războaie,
- crime,
- sadism,
- violenţă,
- perversiune
- sau viclenie

sunt cu toate lucruri pe care le putem vedea în lumea noastră.

Prin urmare este adevărat că moartea este un lucru care poate să ne terorizeze dar prin credinţă în Dumnezeu şi în Sfântul Arhanghel Mihail (după cum vom arăta în această carte) ei bine moartea poate să fie depăşită.

"Denumită tanatofobie, frica de moarte apare în anxietatea generalizată. Conform Manualului de Diagnostic şi Statistică a Tulburărilor Mentale (DSM-IV-TR), câteva dintre criteriile pentru anxietatea generalizată sunt: anxietate excesivă şi îngrijorare apărută în majoritatea zilelor cel puţin şase luni, în legătură cu diverse evenimente sau activităţi, îngrijorare greu de controlat, îngrijorarea şi anxietatea sunt asociate cu cel puţin trei din simptome: tensiune musculară, oboseală, dificultăţi de concentrare, senzaţie de apăsare, sentimentul de a fi „pe marginea prăpastiei", iritabilitate, insomnie.

Este important de specificat că a simţi teamă sau teamă intensă faţă de moarte în unele momente este normal, firesc. Până la urmă, moartea este singura certitudine a vieţii, iar perspectiva nonexistenţei sau a suferinţei înainte de moarte poate fi debilitantă.

Menţionez că frica de moarte nu apare doar în cazul persoanelor în vârstă sau la pacienţii cu boli terminale, ci poate apărea chiar şi la copii, adolescenţi sau tineri.

Există accepţiunea conform căreia ne protejăm de moarte proiectându-ne în copiii noştri, investind în generaţiile viitoare şi chiar concepând lucruri de mare valoare, opere de artă, de exemplu.

Ne distragem fricii de moarte, ca un mecanism de apărare, provocând-o prin experienţe extreme sau evitând orice experienţă, care ne-ar putea aduce mai aproape de ea."[4]

Omul care crede în Dumnezeu nu este singur în faţa morţii. Aceasta fiindcă ştie că există Dumnezeu şi moartea nu este dincolo de puterile lui Dumnezeu.

Ceea ce vom vedea în această carte este că nu toţi oamenii mor la fel. Cei drepţi şi sfinţi mor liniştiţi şi împăcaţi fiindcă ştim că de duc la Dumnezeu. Cei răi şi necredincioşi de cele mai multe ori au parte de o moarte chinuită şi uneori năprasnică.[5]

Părintele Constantin Galeriu spunea că unul dintre beneficiile morţii este că nu ne mai permite să ne mândrim. De ce? Fiindcă ştim sau mai bine spus devenim conştienţi că suntem muritori şi prin urmare nu avem de ce să ne mândrim. Aceasta într-o lume care a dat dictatori cu egouri de mărime globală.[6]

„Anxietatea apare atunci când simţim ameninţare, iar frica intensă de moarte este frica de o ameninţare iminentă. Cauza pentru care poate apărea, deseori, este discrepanţa faţă de obiectivele pe care le avem şi modul în care ne trăim viaţa. Cât de mare este această diferenţă? S-ar putea ca ea să fie un prim motiv pentru care simţi acut teamă faţă de moarte.

A trăi ca şi cum eşti nemuritor nu este cea mai înţeleaptă decizie, afirma Irvin Yalom, cel care a început în urmă cu peste 50 de ani psihoterapia cu persoanele care sufereau de boli terminale. La acei pacienţi a observat că apropierea morţii aducea trezire şi conştientizare, o claritate pe care nu o aveau înainte. „Dacă moartea ne ucide, ideea de moarte ne salvează", spunea el.

---

[4]Alina A. Rotaru https://ziarullumina.ro/societate/psihologie/frica-de-moarte-141137.html (accesat pe 09.07.2025).

[5] A se vedea Filotheu Farros, *Moartea şi doliul: o teologie a nădejdii* (Bucureşti, 2014).

[6] A se vedea Pedro Arturo Aguirre, *Istoria megalomaniei* (Bucureşti, 2016).

Consider că frica de moarte este un semnal de alarmă, de atenţionare în legătură cu modul în care îţi trăieşti viaţa. Ca să-ți dai seama de aceasta, te-aş provoca la exerciţiul succesiunii infinite de vieţi. Cum ţi s-ar părea ca viaţa pe care ai trăit-o până acum să o trăieşti de milioane de ori, în succesiuni infinite? Ce simţi în legătură cu o astfel de perspectivă? Eşti împăcat? Îngrozit? Un astfel de exerciţiu îţi poate furniza multe informaţii în legătură cu modul înţelept sau neînţelept în care-ți trăieşti viaţa. Ce facem cu teama de moarte? Flexibilizăm această teamă, în primul rând. O normalizăm, o explorăm. Apoi, facem exerciţii de desensibilizare progresivă, adică, ne expunem treptat celor mai înfricoşătoare gânduri legate de moarte.

La final, abordăm efemeritatea. Suntem fiinţe efemere, iar acest fapt ar trebui să ne conducă la o viaţă trăită cu sens şi înţelepciune."[7]

Doi psihologi discutau într-o zi.

- Ştii ce am remarcat?
- Nu.
- Teroarea în faţa morţii este un lucru universal recunoscut.
- De ce?
- La toţi ne este frică să murim.
- Asta aşa este.
- Deci se poate vorbii de o teroare universală în faţa morţii.
- Depinde.
- De ce?
- Sunt şi situaţii în care lucrurile nu sunt ceea ce par.
- Adică?
- O să îţi spun o întâmplare din Patericul egiptean.
- Te ascult.
- Această poveste este cunoscută de toţi şi este despre cum a murit un monah neglijent.
- Cum?
- Acesta mergea cu greu la slujbele dumnezeieşti.
- Urât.
- Era foarte delăsător în ascultare.
- Şi mai urât.
- Nu se abţinea deloc de la mâncare, îi plăcea să doarmă mult şi se caracteriza prin multe alte neajunsuri.
- Şi?
- Într-o asemenea stare de neglijenţă l-a prins o boală de moarte şi i se apropia ceasul despărţirii.
- Păi da.
- Egumenul, împreună cu ceilalţi fraţi, a venit să să-şi ia rămas bun de la monahul muribund.
- Înţeleg.
- Acesta stătea lungit pe patul de moarte, cu ochii închişi, din care curgeau şiroaie de lacrimi.
- Abia acum se pocăia?
- Da.
- Şi?
- Călugării veniţi îl compătimeau, iar unii dintre ei chiar vorbeau deschis aşa.
- Ce?
- „A pierit sufletul monahului neglijent".
- Cred şi eu.
- Dintr-o dată însă muribundul a deschis ochii şi a început să zâmbească.
- De ce?
- Egumenul s-a apropiat de el şi i-a zis aşa.
- „Datorită vieţii tale trândave ar trebui ca tu, în faţa morţii, să plângi, şi nu să râzi".

[7] Alina A. Rotaru https://ziarullumina.ro/societate/psihologie/frica-de-moarte-141137.html (accesat pe 09.07.2025).

- „Da, părinte, – a răspuns călugărul – eu chiar am plâns, dar acum a apărut în faţa mea un înger, care ţinea în mână un pergament pe care erau trecute, de sus până jos, toate păcatele mele. Arătându-mi pergamentul, îngerul Domnului mi-a spus: Iată, cât de numeroase sunt păcatele tale, dar pentru că în viaţa ta niciodată nu ai judecat pe nimeni, uite ce a făcut milostivirea lui Dumnezeu, şi cu aceste cuvinte pergamentul s-a făcut curat cu desăvârşire”.[8]
- După aceasta monahul şi-a dat cu bucurie sufletul său în mâinile lui Dumnezeu.
- Deci călugărul neglijent s-a mântuit?
- Da.
- Şi care este morala poveştii?
- Morala este că Dumnezeu şi sfinţii îngeri nu sunt total nepăsători cu noi în momentul morţii noastre.
- Crezi?
- Da.
- De fapt aşa se înţelege din istorioară.
- Evident.
- Prin urmare trebuie să ştii un lucru.
- Ce anume?
- Că una gândim noi despre moarte şi alta gândeşte Dumnezeu.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să mă crezi pe mine.
- Acum să mi-ai spus povestea te cred.
- Mă bucur.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Povestea de mai sus este o încredinţare că moartea nu este neantizarea omului.
- Că mai este ceva dincolo de ea?
- Da.
- Acest lucru toate religiile în spun.
- Dar nu toate la fel.
- Aşa este.
- Credinţa în viaţa după moarte este universală la toate religiile.
- Ceea ce este bine.
- Da.
- Numai că nu toţi credem al fel.
- Şi aici intervine mărul discordiei.
- Din nefericire.
- Oricum m-ai pus pe gânduri cu această poveste.
- Este foarte cunoscută în lumea ortodoxă.
- Eu nu o ştiam.
- Este o poveste mistică.
- Tot ce ţine de viaţa de apoi este mistic.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă raiul şi iadul sunt două spaţii pe care nu le putem vedea cu ochii fizici.
- Aşa este.
- Dar Iisus a vorbit clar despre ele.
- Asta o ştiu şi eu.
- Foarte bine.

[8] Poveste preluată din Patericul egiptean.

- Îţi mulţumesc pentru tot.

Iată ce credea despre moarte Origen unul dintre marii intelectuali creştini ai trecutului: „voi căuta să definesc mai întâi ce se înţelege prin cuvântul «moarte» şi să arăt apoi în câte înţelesuri e folosit acest cuvânt. De aceea voi încerca să înfăţişez toate aceste înţelesuri nu după greci, ci aşa cum se cunosc ele din Sfânta Scriptură. Poate că cineva care e mai înţelept decât mine va mai prezenta şi altele. Cât despre mine, deocamdată cunosc trei feluri de «moarte». Care sunt acestea? Mai întâi, scris este că vieţuim pentru Dumnezeu, noi care am murit păcatului (Romani 6, 8). Aceasta e moartea cea fericită, prin care murim păcatului. De această moarte a murit Însuşi Domnul meu: Căci ce a murit păcatului a murit odată pentru totdeauna (Romani 6, 10). Dar mai cunosc şi o altfel de moarte, aceea prin care murim faţă de Dumnezeu, aşa cum stă scris: Sufletul care a greşit va muri (Iezechiel 18, 4). În sfârşit, mai cunosc şi o a treia moarte, potrivit căreia socotim de obicei că cei care au părăsit trupul au murit, aşa cum se spune în cartea Facerea: Zilele vieţii lui Adam au fost nouă sute treizeci de ani şi apoi a murit (Facerea 5, 5). Aşadar, din cele trei feluri de a muri, să vedem în ce fel se poate spune că sufletul omenesc e nemuritor sau - în caz că el nu e nemuritor în toate aceste trei feluri - cum se face că el totuşi este nemuritor măcar într-unul din acestea. Când avem în vedere moartea obişnuită, desigur că toţi câţi suntem oameni murim, şi anume, de o moarte care e un fel de lichidare, de încetare. Cât despre suflet, nici un suflet nu poate muri de o astfel de moarte, pentru că dacă ar muri, atunci el n-ar mai fi pedepsit după moarte, cum stă scris: În zilele acelea vor căuta oamenii moartea şi nu o vor afla (Apocalipsa 9, 6). Deci sufletele pedepsite vor căuta moartea, vor dori să nu mai trăiască pentru altceva decât ca să-şi primească pedeapsa. De aceea se spune: Vor căuta oamenii moartea şi nu o vor afla şi vor pofti să moară (Apocalipsa 9, 6). În acest înţeles, orice suflet omenesc este nemuritor.”[9]

CAPITOLUL 1

“SABIA LUI DAMOCLES” ESTE DE FAPT TEROAREA PE CARE CU TOȚII O SIMȚIM ÎN FAȚA MORȚII

Noi oamenii suntem ființe slabe și fragile care suntem – după cum spunea Pascal – “omul este o trestie, cea mai fragilă din întreaga natură, dar este o trestie gânditoare.”[10] Prin urmare este bine să știm că nu numai că suntem slabi ca o trestie dar la fel de bine suntem extrem de vulnerabili în fața păcatului și patimilor.

Poate nu suntem noi în cauză dar ceea ce trebuie să știm este că sunt mulți semeni de ai noștri pe care moartea sau mai bine spus *sentimentul muririi* îi terorizează. Acest lucru pe bună dreptate. Nu ai cum să fi nepăsător știind că într-o zi viața ta pe care o știai într-un anume fel se va termina. Să fie mormântul punctul final al vieților noastre? Religia ne spune că nu. Dumnezeu nu ne-a creat pentru moarte și mai ales nu se bucură de moartea noastră. De ce ar face-o din moment ce El ne-a dat viață? Nu ar fi în cele din urmă o contradicție de termeni. Prin Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu s-a descoperit ca fiind Tatăl nostru.[11] El este Tatăl nostru dacă respectăm condițiile pe care le-a pus Domnul Iisus sau au alte cuvinte dacă suntem creștini ortodocși practicanți și nu numai nominal.

Iată ce spunea Sfântul Macarie Egipteanul despre moarte şi efectele ei asupra noastră: „Acela, (...)care s-a mutat, în cele lăuntrice, din moarte la viaţă, trăieşte cu adevărat în veac şi nu moare. Chiar dacă trupurile unor astfel de oameni se descompun pentru un timp, ele se vor scula iarăşi, întru slavă, pentru că sunt sfinţite. De aceea zicem că moartea creştinilor este somn şi odihnă. Dacă, însă omul ar fi nemuritor şi după trup, toată lumea văzând acest lucru extraordinar — că trupurile creştinilor nu se strică — ar face binele nu de bună voie, ci dintr-o oarecare constrângere. Dar pentru aceasta Dumnezeu rânduieşte astfel lucrurile şi are loc descompunerea trupurilor, ca să se vădească şi să cunoască odată întru totul liberul arbitru pe care Dumnezeu l-a dat oamenilor de la început şi să se arate că de voia omului depinde să se întoarcă spre bine sau spre rău. Nici cel desăvârşit (nu este împins de vreo putere) la săvârşirea binelui, după cum nici cel ce s-a afundat în păcat şi s-a făcut vas al diavolului prin care toată lumea

[9] Origen, *Convorbirile cu Heraclide*, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1982), vol. 8, p. 342.

[10] https://knowegdel.wordpress.com/2009/10/02/cred-ca-omul-este-o-%E2%80%9C-trestie-ganditoare%E2%80%9D-printre-oameni/ (accesat pe 10.07.2025).

[11] A se vedea părintele Constantin Galeriu, *Tatăl nostru* (Bucureşti, 2002).

a fost condamnată, nu este legat de vreo necesitate pentru a săvârşi răul; chiar şi acesta are libertatea de a deveni vas al alegerii şi vieţii. La fel şi cei „îmbătaţi" de divinitate, deşi plini şi încătuşaţi de Duhul Sfânt, nu sunt constrânşi de vreo putere, ci au libertatea de a se întoarce şi de a face ceea ce vor în acest veac."[12]

Moartea poate ajunge să ne terorizeze dar trebuie să ştim că ea nu are ultimul cuvânt. Aceasta fiindcă nu totul se termină cu moartea. Acesta este un adevăr pe care toate marile religii ale lumii îl recunosc. Ce putem să facem atunci când moartea ne terorizează? Evident că ne putem întoarce spre Dumnezeu şi să ne rugăm Lui să ne îndrume paşii vieţii. La fel de bine când această teroare a morţii – pe care noi am denumit-o în această carte sabia lui Damocles – vine peste noi, ne putem la fel de bine să ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail. Sabia lui Damocles poate să fie învinsă de sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail.

Evident că sunt mulţi care se îndoiesc de existenta Sfântului Arhanghel Mihail. Am voit în această carte să arătăm că Sfântul Arhanghel Mihail nu este o

- ficţiune,
- utopie
- himeră
- sau imaginaţie.

Biblia, vieţile sfinţilor, patericele şi cărţile bisericeşti vorbesc cât se poate de clar că există Sfântul Arhanghel Mihail şi el nu este prin urma numai o creaţie a religiei ci o existenţă reală. Faptul că noi nu ne-am învrednicit să îl vedem pe Sfântul Arhanghel Mihail nu înseamnă că el nu există.

Iată ce spunea în acest sens părintele Adrian Agachi: „moartea este singura certitudine a vieţii pământeşti. Poate vei fi bogat sau sărac, inteligent sau simplu, apreciat sau desconsiderat, poate vei trăi singur, vei avea familie sau vei fi monah, dar cu siguranţă vei muri. Şi, aşa cum se spune într-un vechi basm german, „numai moartea nu costă nimic". Am putea privi ultima remarcă în mod ironic deoarece ştim din viaţa reală că moartea a devenit mai scumpă ca niciodată, că poate fi transformată într-un adevărat spectacol, că pentru mulţi a ajuns un fel de ultimă reprezentaţie din show-ul vieţii lor. Însă, indiferent de cine se află pe catafalc, preotul are datoria de a se ruga ca şi cum s-ar afla la propria sa înmormântare sau la cea a unei persoane apropiate. Cel decedat ne este, întotdeauna, rudă. Ne este frate sau soră, tată sau mamă, fiu sau fiică întru Hristos. Aşadar, preotul asistă întotdeauna la înmormântarea unei rudenii, chiar dacă nu s-a întâlnit niciodată cu omul respectiv.

Adevărata noastră înmormântare, însă, în chip paradoxal, nu începe odată cu decesul, ea s-ar cuveni să aibă loc cu mult înainte. Înainte de a muri, în mine trebuie să moară toate patimile, tot păcatul pe care Hristos l-a ucis deja pe Cruce, vărsându-Şi sângele Său curat pentru tot şi toate. Dacă încă nu a murit în mine păcatul, atunci moartea devine pentru mine doam-na cu coasa, atât de eficient reprezentată şi de respingătoare pe cât a putut să o înfăţişeze ima-gi-naţia copilăroasă a oamenilor. Dacă în mine se văd razele luminii dumne-zeieşti, atunci moartea este o poartă - nici măcar neagră, urâtă şi veche, ci ea însăşi străbătută de Hristos, Soarele fără apus - către Împă-răţia cerurilor. Înainte de a muri, aşadar, se cuvine să-mi ucid egoul, să-l arunc fără ezitări în groapa uitării, să-l fac dispărut fără a mai căuta noi căi de a-l învia, de a-i da suflare şi existenţă. Dar cum să o fac, cum să mă desprind de mine însumi? Cum să-mi răstignesc voinţa cea rea, dorinţa trupească, mânia orgolioasă, cum să încetez să mă mai închin propriei mele persoane?"[13]

Este un lucru adevărat că dacă voim să nu mai fim terorizaţi de frica de moarte ei bine trebuie să murim patimilor şi păcatelor. Aceasta fiindcă sunt patimile şi păcatele care ne ţin într-un ataşament nefiresc şi bolnăvicios faţă de lumea din jurul nostru. S-a mai spus că asceza creştin ortodoxă pe care cu toţii o practicăm este într-un anume sens *mortificarea morţii.* Poate ca moartea să fie mortificată?

Ei bine marii asceţi creştin ortodocşi sunt de părere că da. Atâta vreme cât ducem o viaţă de păcate şi patimi de fapt noi încercăm să scăpăm de teroare morţii. Este acel sentiment cumplit care ne spune că într-o zi vor pleca din această lume şi vom lăsa totul în urma noastră. Pentru omul care nu s-a legat şi ataşat de Dumnezeu moartea devine un sentiment terorist care îl poate duce chiar la nebunie. Am putut vedea că psihologia clină din zilele noastre vorbeşte de o boală psihică numită *tanatofobie.*[14]

---

[12] Sfântul Macarie Egipteanul, Cele cincizeci de omilii duhovniceşti, omilia XV, 39-40, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1992), vol. 34, p. 166.
[13] Adrian Agachi, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/prohodirea-egoului-183951.html (accesat pe 09.07.2025).
[14] https://www.mindinstitute.ro/frica-de-moarte-tanatofobia/ (accesat pe 10.07.2025).

De tanatofobie cu toţii suferim la un grad mai mare sau mai mic. Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că putem să scăpăm de ea dacă cerem ajutorul sfinţilor înger şi mai ales al Sfântului Arhanghel Mihail. În spiritualitatea creştin ortodoxă sunt mai multe rugăciuni în care cerem ajutorul şi susţinerea Sfântului Arhanghel Mihail.[15] Ei bine când teroarea morţii ne bântuie unde să scăpăm decât la Domnul Iisus şi la Sfântul Arhanghel Mihail?

Ceea ce este cel mai important este că în faţa morţii nu suntem singuri. Sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail poate să taie această teroare a morţii pe care diavolul a adus-o peste noi. Nu trebuie să uităm acest lucru. Evident că nu este neapărat o sabie de foc materială pe care o vedem ci mai mult o sabie nevăzută prin care Sfântul Arhanghel Mihail poate tăia teroarea morţii care vine peste noi.

Despre faptul că moartea poate avea un sentiment terapeutic pentru cei care sunt bântuiţi de teroarea ei tot părintele Adrian Agachi spunea: „un bun medicament este întotdeauna să participi la cât mai multe slujbe funerare. Dacă încă mai aveai un ego puternic, când îţi dai seama de propria fragilitate, de faptul că după tine nu mai rămâne nimic în această lume în afara unor simple oase şi a unui nume care se va şterge mai devreme sau mai târziu de pe o cruce pe care muşchiul verde o va cuceri nestingherit, când realizezi că încă nu ai făcut nimic pentru sufletul tău care să conteze, când vezi ce cre-dinţă deşartă în Dumnezeu ai de fapt, atunci înveţi să mori. Înveţi să-ţi lepezi egoul. Şi nu degeaba ne sfătuieşte înţeleptul rege Solomon: „Mai bine este să mergi în casă de plâns, decât să te duci în casă de ospăţ, căci acolo se vede sfârşitul omului şi cine îl vede pune la inimă" (Ecclesiastul 7, 2). Punând la inimă sfârşitul altuia, îmi aduc aminte inevitabil şi de al meu şi învăţ să separ ceea ce contează de ceea ce nu contează.

Însă nu toţi cei care dau deoparte egoul, pe care-l distrug zi de zi, ajung să-l şi prohodească, adică să-şi aducă aminte cu duioşie de păcatele şi patimile lor, să suspine după Egiptul din care reuşiseră să iasă, să se frângă sufleteşte pen-tru nimicurile pe care le-au iubit întotdeauna mai mult decât pe Dumnezeu. Făptura umană este atât de inconstantă, indecisă, lipsită de stăpânirea de sine, încât drumul spre Canaan este uitat oricând există disponibilă o excursie înapoi în Egipt. Aceste căderi se pot petrece oricui şi, de aceea, avem nevoie şi de rugăciune, de post, de participarea la Sfânta Liturghie, de milostenie şi smerenie, de măsură în cuvânt şi în gândire, de retezarea gândurilor noastre cu lama bine ascuţită a rugăciunii inimii, de spovedanie sinceră şi împărtăşirea continuă cu Sfintele Taine."[16]

Teroarea morţii trebuie să ştim că poate să devină şi un sentiment inconştient care se manifestă prin mai multe feluri:

- anxietate,
- disperare nejustificată,
- tristeţe,
- melancolie,
- depresie
- sau akedie.

Aceasta fiindcă sunt mulţi care fug de gândul că vor murii şi lasă în ei o problemă nerezolvată. Este adevărat că niciodată nu vom ajunge să fim deplin pregătiţi pentru moarte. Aceasta fiindcă moartea nu este un element raţional în lumea noastră. Moartea este iraţională fiindcă cel care a inventat-o, diavolul, este iraţional.

Ştim că Iisus a înviat. Iisus a fost om şi Dumnezeu şi a voit să ne de-a speranţă în faţa morţii. Iată ce spunea părintele Adrian Agachi în acest sens: „simplul gând la moarte înspăimântă dacă nu este îndulcit cu cel al vieţii veşnice. Pot privi moartea ca pe o trecere sau o pot privi drept un capăt de drum. Diferenţa o face credinţa mea în eternitate. Sau, mai bine-zis, între distrugerea egoului meu şi închinarea la el sau prohodirea lui. În toate există o alegere, o discernere, iar moartea - singurul fapt cert al vieţii! - este clipa despăr-ţi-rii apelor, al cernerii noastre su-fle-teşti, când toată viaţa noastră su-fletească bogată sau săracă ne va trece prin faţa ochilor. Şi noi vom ajunge într-o bună zi pe catafalc, şi bine ar fi ca, în faţa rudeniei noastre spirituale, preotul, să fie amintite cele bune ale noastre, să nu fie prohodit tot egoul nostru bolnav, care ne-a însoţit toată viaţa. Să punem la inimă cuvintele unui vechi proverb bizantin: „Cine moare înainte să moară, nu mai moare după ce moare"."[17]

---

[15]A se vedea Radu Teodorescu, *Sfântul Arhanghel Mihail în evlavia și legendele populare creștin ortodoxe românești* (Cugir, 2025).

[16] Adrian Agachi, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/prohodirea-egoului-183951.html (accesat pe 09.07.2025).

[17] Idem.

Pe de altă parte trebuie să ştim că condiţia noastră ontologică este de fiinţe muritoare. Murim şi acest lucru nu poate să fie negat de nimeni. Totuşi religia nu ne lasă fără speranţă în faţa morţii şi pentru acest lucru trebuie să fim recunoscători.

„Sabia Arhanghelului Mihail este un simbol care a avut o semnificaţie profundă în diferite tradiţii spirituale şi religioase de-a lungul istoriei. Venerat ca un războinic ceresc, Arhanghelul Mihail mânuieşte această lamă radiantă ca simbol al protecţiei divine, curajului şi intervenţiei spirituale. Sabia nu este doar o armă fizică, ci o reprezentare a puterii spirituale şi întruchiparea rolului Arhanghelului Mihail ca apărător împotriva întunericului şi a forţelor răului. Sabia asociată cu Arhanghelul Mihail întruchipează simbolismul şi importanţa profundă."[18]

Doi moralişti discutau într-o zi.

- Ştii ce mă problematizează?
- Ce?
- Unii oameni sunt morali şi buni.
- Aşa este.
- Alţi oameni sunt răi şi imorali.
- Aşa este.
- Totuşi ambele categorii de oameni sfârşesc în mormânt.
- Aşa este.
- Şi atunci se merită să te străduieşti o viaţă să fi moral şi bun?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă religia din cele mai vechi timpuri ne spune că sufletul continuă după moarte.
- Ştiu asta.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Nu toţi oamenii mor la fel.
- Adică?
- Unii mor împăcaţi şi liniştiţi.
- Şi alţii terorizaţi şi disperaţi?
- Da.
- De unde ştii?
- L-am citit pe Sfântul Ilie Cleopa.
- Şi ce spunea el?
- Iată vine de la Dolhasca, dintr-un sat, o femeie de 63 de ani, slabă, necăjită, cu sora ei, cu ginerele şi cu fata cu o maşină.
- La Sfântul Ilie Cleopa?
- Da.
- Îmi spunea că bărbatul ei n-a fost la biserică de când s-a însurat, de 43 de ani.
- Uau aşa de mult?
- Da.
- Nu mai asculta de Dumnezeu, înjura, fuma, era beţiv şi desfrânat şi nu credea în nimic.
- urât?
- Numai cu ţigara în gură stătea.
- Şi?
- Soţia era plecată la o fată măritată acolo în sat. El a venit de la crâşmă, beat, cu ţigara în gură şi s-a culcat cu ţigara aprinsă.
- Înţeleg.
- De la ţigară s-a aprins casa şi a ars omul plin de păcate. Numai câteva oase i-au mai găsit.
- A venit pedeapsa lui Dumnezeu peste el.

[18] https://www.facebook.com/groups/1166370071189797/posts/1305746407252162/ (accesat pe 09.07.2025).

- Ai auzit cum moare omul păcătos?
- Da, o moarte cumplită.
- Ce spune Apostolul Pavel?
- Ce?
- „Al cărui sfârşit va fi după faptele lui”.
- Aşa este.
- Patruzeci şi trei de ani n-a fost la biserică, nu s-a spovedit şi nu s-a împărtăşit.
- Mult.
- Şi acum a ars cu țigara în gură!
- Cumplit.
- De la focul acesta s-a dus în focul cel veşnic. Aici a luat arvuna muncii celei veşnice.
- Groaznic.
- L-a ars Dumnezeu de viu pentru păcatele lui, ca să ardă în veci, cum spune Mântuitorul: „Unde focul lor nu se stinge şi viermele lor nu doarme”.
- Nu ştiam.
- Aşa moare păcătosul.
- Sunt de acord.
- Ai auzit ce spune în Psaltire?
- Ce?
- Moartea păcătosului este cumplită.[19]
- Acum sunt de acord.
- Deci vezi că nu toţi oamenii mor la fel.
- Şi trebuie să avem nădejde în faţa morţii?
- Pentru acest lucru a înviat Iisus.
- Sunt mulţi care cred că învierea lui Iisus este numai un mit.
- Se înşală.
- De ce?
- Sunt multe arătări ale lui Iisus chiar în zilele noastre.
- Cum ar fi?
- Iisus i s-a arătat în prima jumătate a secolului XX Sfântului Paisie Aghioritul pe el avea 15 ani.
- Cum?
- Fratele cel mai mare al Cuviosului Paisie Aghioritul căuta pe orice cale să-l determine pe micul Arsenie să renunţe la aspra lui nevoinţă (post, priveghere, rugăciune şi lectura cărţilor duhovniceşti) şi, pentru că nu a reuşit, a apelat la un prieten de-al lui, Kostas, care a început să-i spună mult-nevoitorului Arsenie despre teoria lui Darwin.
- Înțeleg.
- Atunci Arsenie, copil fiind, a început să se clatine în credinţă şi s-a rugat Domnului Iisus Hristos ca să i Se arate, dacă într-adevăr El este Dumnezeu. S-a rugat foarte mult, a făcut nenumărate metanii, timp de ore întregi, aşteptând să i se arate măcar o umbră, un glas. Dar nimic, niciun semn. În cele din urmă, fiind istovit, s-a oprit.
- Şi?
- Atunci şi-a amintit ceva ce îi spusese Kostas: „Sunt de acord, Hristos a fost un om important, drept, virtuos, pe Care L-au urât din pizmă pentru virtuţile Lui şi L-au osândit cei din neamul Lui”. Atunci, nevinovatul Arsenie şi-a spus: „De vreme ce este aşa, şi om să fi fost, tot merită să-L iubesc, să-L ascult şi să mă jertfesc pentru El. Nu doresc nici Rai, nici altceva. Pentru sfinţenia şi bunătatea Lui merită orice jertfă”.
- Şi?

[19] Arhimandrit Ilie Cleopa, Ne vorbeşte Părintele Cleopa, ediţia a II-a, Vol. 3, Editura Mănăstirea Sihăstria, Vânători-Neamţ, 2004, pp. 90-91.

- Văzând gândul lui cel bun şi mărimea sa de suflet, Însuşi Iisus Hristos i S-a arătat într-o lumină negrăită, de la mijloc în sus, l-a privit cu multă dragoste şi i-a spus: „Eu sunt Învierea şi Viaţa; cel ce crede în Mine, chiar de va muri, viu va fi". Aceste cuvinte erau scrise şi în Evanghelia pe care o ţinea Domnul Iisus deschisă în mâna Lui stângă.[20]

În această carte vom vorbii mai mult despre faptul că Sfântul Arhanghel Mihail este de partea noastră şi poate să ne ajute să trecem cu bine peste momentul cumplit al morţii. El de fapt în mai multe tradiţii populare şi folclorice este unul care stă cu noi în momentul morţii. Este adevărat că poate să fie şi un înger păzitor.

„Arhanghelul Mihail este surprins în cele mai multe imagini purtând o sabie strălucitoare, de foc, cu care taie toate fricile, temerile din noi şi corzile prin care pierdem energie vitală. El te ajută enorm în a-ţi păstra puterea proprie, oferită de Divinitate. Atunci când faci compromisuri din diferite motive: din teamă de a nu pierde pe cineva, de a nu supăra sau de a nu îţi pierde slujba, dezvolţi nişte corzi sau „stringuri" prin care dai celuilalt din puterea ta. Atunci când îţi este frică de cineva, teamă de o situaţie sau când stai şi asculţi toate problemele celor din jur, chiar dacă nu ai vrea să faci acel lucru în acel moment, însă nu vrei să îi superi pe ceilalţi, faci compromisuri. Şi atunci dezvolţi o coardă ce pleacă din zona stomacului către cealaltă persoană şi transferi din puterea ta către celălalt. Transferi puterea ta, energetic: cedezi tu şi dai celuilalt (...) Mihail te poate ajuta să îţi menţii puterea proprie. Fiecare om are puterea lui şi trebuie să şi-o menţină intactă. Cere-i lui Mihail să taie cu sabia lui de lumina orice corzi ar putea exista între tine şi alţi oameni, împiedicând astfel transferul de putere de la tine la alţii. Nu ajuţi pe nimeni dându-i din puterea ta. Este ca şi cum ai hrăni pe cineva printr-un tub, în loc să îl ajuţi să se hrănească singur. Tu trebuie să fii sănătos, vitalizat, ca să poţi ajuta pe alţii. Când ajuţi pe cineva, trebuie să o faci cu acceptul sufletului tău, altfel, învaţă să spui „nu" într-un mod plăcut, trasează-ţi nişte graniţe, echilibrează acţiunile de a oferi şi de a primi şi protejează-te."[21]

Prin urmare ne putem da seama că avem în Sfântul Arhanghel Mihail un aliat care ne poate lua această frică de moarte pe care o simţim în noi. Aceasta mai ales dacă ne rugăm sincer şi dezinteresat arhanghelului. Frica de moarte este un lucru care poate să ducă la teroarea de moarte. Aceasta fiindcă diavolul nu se va da înapoi să ne facă să nu mai ştim de noi şi să mergem pe cărări străine de Dumnezeu.

Evident că sunt mulţi care nu prea fac multe cereri în faţa Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă nu cred că el există. Ei bine sunt mai multe dovezi care ne spun că el nu este o simplă ficţiune şi de mai multe ori s-a descoperit oamenilor.

„Biserica lui Hristos drept măritoare prăznuieşte, odată pe an, pe Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil împreună cu soborul tuturor îngerilor. Prin cuvântul "arhanghel" înţelegem "mai mare peste îngeri" sau "cel dintâi dintre îngeri". Iar "înger" înseamnă "ves-titor", pentru că îngerii vestesc pe pământ şi fac cunoscută oamenilor voia lui Dumnezeu. Îngerii sunt "duhuri slujitoare" cum spune proorocul David: Cela ce faci pe îngerii Tăi duhuri şi pe slugile Tale pară de foc (Psalm 103, 5). Ei au fost creaţi de Dum-nezeu mai înainte de om şi de lumea văzută, dar nu prin cuvânt, ci numai cât a gândit, Dumnezeu i-a şi creat.

Îngerii sunt împărţiţi, după Sfinţii Părinţi, în nouă cete şi fiecare ceată are o anumită misiune de împlinit în cer şi pe pământ. Îngerii sunt duhuri, adică au trupuri nemateriale, nemuritoare sau, cum spune Sfântul Apostol Pavel, au "trupuri cereşti" adică trupuri îngereşti, care sunt deosebite de cele pământeşti şi sufleteşti ale oamenilor, care sunt muritoare. Scopul principal pentru care au fost creaţi îngerii, care formează lumea nevăzută, este pentru a-L slăvi neîncetat pe Dumnezeu. Apoi pentru a împlini întru toate voia Lui, pentru a face cunoscută oamenilor voia lui Dumnezeu şi pentru a ajuta pe oameni să împlinească poruncile Lui."[22]

După cum am spus moartea este o creaţie a diavolului şi ea a ajuns să fie tolerată de Dumnezeu. Ortodoxia mărturiseşte credinţa în învierea morţilor. Ea ne spune că va venii un moment când toţi cei morţi vor învia din mormintele lor. Acest lucru creştinii ortodocşi în mărturisesc la fiecare liturghie când la crez spune: "aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie"

---

[20] Din Ieromonahul Isaac, *Viaţa Cuviosului Paisie Aghioritul* (Bucureşti, 2005) apud https://doxologia.ro/paisie-sfantul-copil-caruia-i-s-aratat-domnul-hristos (accesat pe 10.07.2025).

[21] https://angelicsign.com/mihail/ (accesat pe 09.07.2025).

[22] https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/sfantul-mihail-protectorul-armatei-sfantul-gavriil-ocrotitorul-fecioarelor--79087.html (accesat pe 09.07.2025).

Iisus a biruit moartea însă efectele ei se mai pot vedea în lumea noastră. După cum am spus moartea este un moment înfricoşător şi trebuie să ştim acest lucru însă la fel de bine nu trebuie să ajungem să cădem în

- teroare,
- disperare
- şi fobie

din cauza ei.

„Mihail, ce se tâlcuieşte "puterea lui Dumnezeu", este voievodul oştilor cereşti şi cel dintâi din ceata Sfinţilor Arhangheli. El poartă sabie de foc şi are slujba de a păzi legea lui Dumnezeu şi de a birui puterea vrăjmaşilor. Când Lucifer a greşit în cer şi au început a cădea mulţime de îngeri, atunci toate puterile cereşti tul-burându-se, a stat Arhanghelul Mihail în mijloc şi a strigat: Să luăm aminte! Din clipa aceea a încetat căderea îngerilor, căci toţi luând aminte de glasul lui şi la greşeala îngerilor răi, au căzut înaintea slavei lui Dumnezeu, preamărind numele Lui. Tot Mihail s-a certat cu diavolul în pustiul Arabiei pentru trupul lui Moise, zicând: Certe-le pe tine Domnul! (Iuda 1, 9). De asemenea, el a însoţit pe poporul ales din Egipt în pământul făgăduinţei. El a adus cele zece pedepse peste poporul cel împietrit al lui Faraon. El s-a arătat păzitor oştilor lui Isus Navi, căruia i-a zis: Eu sunt Voievodul oştilor Domnului şi acum am venit (Iosua 5, 14).

El a stins cuptorul celor trei tineri din Babilon. El a păzit pe Daniil cu viaţă, în groapa cu lei. El a adus foc şi pedeapsă peste cetăţile cele desfrânate, Sodoma şi Gomora. El a dat biruinţă lui Ghedeon în luptă. El a scos viu pe Lot din Sodoma. El a făcut multe minuni, precum cea din Colose, minunea din Mănăstirea Dochiarul (Sfântul Munte) etc. Iar la sfârşitul veacului, tot el, împreună cu ceata arhanghelilor, va suna din trâmbiţă, va scula pe cei morţi şi va aduna toate limbile la judecată, după mărturia Sfântului Apostol Pavel care zice: Că Însuşi Domnul, întru poruncă, cu glasul Arhanghelului şi întru trâmbiţa lui Dumnezeu, se va pogori din cer (I Tesaloniceni 4, 16).”[23]

Putem să vedem aici din această enumerare biblică faptul că de mai multe ori arhanghelul şi-a făcut simţită prezenţa într-un fel sau altul. Acesta fiindcă el este unul care vine în ajutorul nostru dacă noi i-o cerem. Când moartea ajunge să se terorizeze, adică atunci când simţim această “sabie a lui Damocles” asupra noastră ei bine trebuie să ne rugăm. Ne putem ruga Sfântului Arhanghel Mihail şi mai de vreme sau mai târziu vom primii ajutor. De ce spunem că mai de vreme sau mai târziu? Aceasta fiindcă de multe ori ajutorul cerut nu vine dintr-o dată. Să ne aducem aminte de parabola lui Iisus a judecătorului nedrept: “zis-a Domnul pilda aceasta: într-o cetate era un judecător care de Dumnezeu nu se temea şi de om nu se ruşina. Şi era în cetatea aceea o văduvă care venea la el, zicând: Fă-mi dreptate faţă de potrivnicul meu. Şi un timp n-a voit, dar după aceasta, a zis întru sine: Deşi de Dumnezeu nu mă tem şi de om nu mă ruşinez, totuşi, fiindcă văduva aceasta îmi face supărare, îi voi face dreptate ca să nu vină mereu să mă supere. Şi a zis Domnul: Auziţi ce spune judecătorul cel nedrept? Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleşilor Săi care strigă către El ziua şi noaptea şi pentru care El rabdă îndelung? Zic vouă că le va face dreptate în curând” (Luca 18, 2-8).

Prin urmare este bine să ştim că de multe ori în rugăciunile noastre este bine să insistăm. Trebuie să insistăm fiindcă în cele din urmă vom ajunge să fim ajutaţi şi Dumnezeu nu va uita de noi. La fel de bine frica de moarte ne poate aduce la deznădejde. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că deznădejdea este una care ne facă să nu mai avem nici o speranţă de mântuire.

«Nădejdea creştină este dorul şi aşteptarea cu încredere a împlinirii tuturor bunătăţilor făgăduite de Dumnezeu omului care face voia Lui, fiindcă Dumnezeu este credincios în tot ce făgăduieşte».

Dreptul Simeon, bătrânul temător de Dumnezeu, căruia Sfântul Duh „îi făgăduise” să nu guste moartea până nu va vedea pe Hristosul lui Dumnezeu, „aştepta” cu încredere neclintită împlinirea acestei dumnezeieşti făgăduinţe (Luca 2, 25-26).

Nădejdea este încredinţarea pe care o are cineva în anumite împliniri viitoare şi în împărtăsirea ce el o va avea din acele împliniri. Aşa că nădejdea în învierea morţilor şi în împărtăşirea din fericirea veşnică a dat Sfinţilor Mucenici tăria să îndure chinuri cumplite şi să-şi dea viaţa pentru credinţă (II Mac. 7, 9). Deci nădejdea e pe de o parte «un dor», e năzuinţa sufletului în «aşteptarea» unui bun făgăduit, iar pe de altă parte este «încrederea» neclintită în împlinirea făgăduinţei date nouă de Dumnezeu. Este o înaintare, un salt peste timp, în viitor, este un ochean care apropie de

[23] https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/sfantul-mihail-protectorul-armatei-sfantul-gavriil-ocrotitorul-fecioarelor--79087.html (accesat pe 09.07.2025).

ochii sufleteşti lucrurile foarte îndepărtate. «Nădejdea este o încredere adevărată în Dumnezeu, dată în inima omului prin insuflare şi iluminare de la Dumnezeu, ca să nu deznădăjduiască vreodată de harul lui Dumnezeu, atât pentru iertarea păcatelor, cât şi pentru oricare cerere, când se cere un lucru bun, fie dintre lucrurile vremelnice, fie din cele veşnice».[24]

Cei mai adesea când teroarea morţii ne cuprinde nu mai avem nici o nădejde în Dumnezeu. De ce? Fiindcă ajungem să fim unii care să credem că suntem

- abandonaţi,
- părăsiţi
- şi uitaţi

de Dumnezeu.[25]

Este o realitate tristă dar din nefericire adevărată.

Teroarea morţii evident că poate aduce cu sine un sentiment al deznădejdii fiindcă ajungem să fim unii care nu mai ştim şi nici nu mai vedem pe Dumnezeu care este Tatăl nostru cel din ceruri. Ceea ce se spune ascetica şi mistica creştin ortodoxă este că nu moartea ne separă de Dumnezeu ci patima şi păcatul. Moartea este în sens creştin ortodox mai mult o trecere în spre Dumnezeu dacă omul a dus o viaţă creştin ortodoxă autentică.[26]

"Nădejdea creştină izvorăşte din credinţă în tot ce ne-a făgăduit Dumnezeu (Gal. 5, 5). Credinţa ne asigură că Dumnezeu este neţărmurit de credincios, este puternic, este bun; şi avem nădejde că, prin harul Său şi prin jertfa Mântuitorului, vom primi de la El bunătăţile făgăduite. Nădejdea îşi trage obârşia din credinţă , aşa cum copacul odrăsleşte din rădăcină. Credinţa adevereşte bunătăţile făgăduite şi putinţa de a le avea; nădejdea însă ne face să le dorim şi să le aşteptăm. Credem deci că „Cel care a poruncit să nu minţim, cu mult mai mult El nu va minţi" , de aceea şi zice Sfântul Apostol Pavel: „Să ţinem mărturisirea nădejdii nesmintită; pentru că credincios este Cel ce a făgăduit" (Evr. 10, 23).

Suntem pătrunşi de adevărul că Dumnezeu, Căruia nici un lucru nu-I este cu neputinţă (Luca 1, 37), este destul de puternic încât să-Şi îndeplinească făgăduinţele (Rom. 4, 21), că Dumnezeu, Care este dragoste (I Ioan 4, 8), dă mai mult decât suntem noi în stare să primim, că Dumnezeu ne-a mijlocit, prin neasemănata jertfă a Fiului Său, fericirea veşnică, precum şi mijloacele de a o câştiga: „Care pe însuşi Fiul Său nu L-a cruţat, ci L-a dat morţii, pentru noi toţi, cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El?" (Rom. 8, 32). Neclintită încredere că Dumnezeu este desăvârşit, credincios, puternic şi bun, se numeşte credinţă în Dumnezeu. Această credinţă este rădăcina şi, cu cât ea este mai puternică, cu atât mai nestrămutată este nădejdea noastră. Credinţa aceasta a lecuit pe femeia ce se atinsese de poalele vesmântului Mântuitorului, pe când El Se îndreptă spre casa lui Iair (Matei 9, 22)."[27]

Este clar că diavolul vrea ca noi să nu mai avem nici o nădejde de mântuire şi de viaţă cu Dumnezeu. Aceasta fiindcă el speră ca din frica de moarte să ajungem la teroare în faţa morţii. Aceasta fiindcă în acest mod în cele din urmă nu mai avem nici o şansă să ducem o viaţă cu Dumnezeu.

Teroarea în faţa morţii este cu adevărat un sentiment care ne face să nu mai avem nici un sentiment de mântuire. De ce? Fiindcă ajungem să fim unii care să nu mai ştim care este sensul vieţii şi trăim într-o stare de iad. Teroarea în faţa morţii trebuie să ştim că poate la fel de bine să fie o stare de iad. Este ca şi cum nu am mai avea nici o opţiune şi nici o şansă de mântuire.

„Înainte de toate, nădejdea înaripează sufletul cu o vie dorire spre Dumnezeu. De aceea dă şi o deosebită putere şi trainicie credinţei. Astfel cel ce nădăjduieşte în Dumnezeu dobândeşte multe de la El; încât acela este în stare să mute şi munţii, zice Mântuitorul (Marcu 11, 23). Iar a muta munţii se tâlcuieşte: a birui cele mai mari piedici. Chiar se şi spune că Sfântul Grigorie Făcătorul de minuni (f 270) ar fi mutat cu adevărat un munte . Moise, încrezându-se în Dumnezeu, cu toiagul a despicat în două Marea Roşie (Ies. 24, 21); iar Proorocul Ilie a făcut să cadă ploaie după o

---

[24] *Învăţătură de credinţă creştină ortodoxă* (Catehism ortodox), Bucureşti 1952, reed. Iaşi, 1996 apud https://mitropolia-ro.de/nadejdea-crestina/ (accesat pe 10.07.2025).

[25] A se vedea Aurel Vişovean, *Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu pentru ce m-ai părăsit?* (Editura Evdokimos, 2019).

[26] A se vedea Vasilios Papadakis, *Viaţa veşnică de după moarte* (Galaţi, 2025).

[27] *Învăţătură de credinţă creştină ortodoxă* (Catehism ortodox), Bucureşti 1952, reed. Iaşi, 1996 apud https://mitropolia-ro.de/nadejdea-crestina/ (accesat pe 10.07.2025).

secetă de trei ani şi şase luni (III Regi 18, 45). Cel ce nădăjduieşte este bogat cu mult înainte de a avea o bogăţie, zice Sfântul Ioan Scărarul."[28]

Deznădejdea este o stare de iad în care peste noi vine şi de cuprinde teroarea morţii. Teroarea morţii este un sentiment care de cele mai multe ori începe uşor, ei bine în cele din urmă ajunge să fie unul care să ne paralizeze viaţa. Nu ai cum să te mai bucuri de cele mai mici plăceri ale vieţii dacă moartea te terorizează. Teroarea morţii este prin urmare un lucru care ne face să fim unii care să fim cât se poate de nesiguri pe viaţă şi pe ceea ce ne poate oferii ea. În faţa terorii morţii ei bine noi creştinii ortodocşi avem ajutorul Sfântului Arhanghelului Mihail pe care îl putem chema în ajutor prin rugăciune.

„Cine nădăjduieşte în Dumnezeu se bucură de o deosebită ocrotire din partea Lui. „Cei ce nădăjduiesc spre Dumnezeu sunt ca muntele Sionului; nu se vor clătina în veac" (Ps. 124, 1). Sfântul Ioan Gură de Aur, tâlcuind acest verset, zice: «Că după cum maşinile cele mai puternice şi mai numeroase nu vor fi în stare nici să răstoarne, nici să clatine acest munte, tot aşa şi cel ce-şi pune nădejdea în Dumnezeu, va rămâne neclintit în faţa tuturor loviturilor» . Cel ce-şi pune nădejdea în Dumnezeu nu va fi ruşinat în veac: „Uitaţi- vă – zice înţeleptul Iisus Sirah – la neamurile cele din început şi vedeţi: Cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat?" (2, 10). Dovadă avem întâmplarea celor trei tineri care au fost aruncaţi în Babilon, în cuptorul cel aprins şi din care au scăpat nevătămaţi (Dan. 3, 8-10). Iosif, dus şi vândut rob în Egipt, ajunge cel dintâi în toată împărăţia Faraonului (Fac. 41)."[29]

Viaţa prin urmare trebuie să ştim că poate să fie una plină de neprevăzut şi de mai multe ori ea ne duce pe cărări ciudate şi mai multe obstacole. Totuşi trebuie să ştim că Iisus este cu noi şi nu ne părăseşte. Pe lângă Iisus îl mai avem şi pe Sfântul Arhanghel Mihail care cu "sabia lui de foc" poate să facă în aşa fel ca

- frica
- şi teroarea

morţii să plece de la noi.

Teroarea morţii trebuie să ştim că este un sentiment ce merge împotriva nădejdii în Dumnezeu. De ce? Fiindcă se cuvine să ştim că avem şanse de mântuire chiar dacă viaţa pentru noi a devenit uneori mai grea.

Au fost mai mulţi teologi creştin ortodocşi care ne-au spus că viaţa este de fapt un dar sacrul pe care l-am primit de le Dumnezeu.[30]

„Cel ce are nădejde în Dumnezeu rămâne neclintit în faţa oamenilor, răbdător şi liniştit în strâmtorări şi în necazuri, şi mai cu seamă în faţa morţii. Cine nădăjduieşte în Dumnezeu, acela nu se uită la bunavoinţă sau la reaua voinţă a celor mari, nici la cele ce zic oamenii despre el (I Cor. 4, 3). Acela este răbdător în suferinţă pentru că ştie că „patimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi' (Rom. 8, 18). Dreptul Iov a fost atât de răbdător, tocmai din pricina bucuriei ce o simţea nădăjduind în învierea şi răsplata viitoare (Iov 19, 25). Ar putea fi oare cineva mâhnit, având înaintea ochilor cununa răsplătirii veşnice? Cămila în pustie îşi iuţeşte pasul îndată ce simte că se apropie apa. Scăpată de îngrijorarea setei, ea nu mai simte oboseala călătoriei; nădejdea a risipit îngrijorarea. „Umplutu-m-am de mângâiere! Cu tot necazul nostru sunt covârşit de bucurie", spune Sfântul Apostol Pavel (II Cor. 7, 4), şi – „moartea îmi este câştig" (Filip. l, 21). „Doresc să mă despart de trup şi să fiu împreună cu Hristos" (Filip. l, 23). „De acum mi s-a gătit cununa dreptăţii pe care Domnul mi-o va da în ziua aceea, El, Dreptul Judecător" (II Tim. 4, 8). Pentru această cunună, Sfântul Apostol Andrei (f 62) a primit moartea cu nespusă bucurie. Că văzând crucea, pe care era să fie spânzurat, a strigat: «Bucură-te, cruce fără de preţ, sfinţită prin moartea Dumnezeului meu; cu desfătare privesc la tine! O, cât am suspinat eu după tine! Cu ce înfocare te-am poftit!» . Sfântul Ignatie purtătorul de Dumnezeu (f 107) s-a bucurat foarte aflând că împăratul Traian l-a osândit la moarte; şi când a auzit că creştinii din Roma vor să-l scape, le-a scris rugându-i să nu-l lipsească de cununa de mucenic: «Lăsaţi-mă să fiu mâncare fiarelor, prin care pot dobândi pe Dumnezeu»[1]. Sfântul Arhidiacon Lavrentie (f 258), osândit să fie ars de viu pe un grătar, fiindcă nu voise să predea prefectului cetăţii vasele sfinte ale bisericii, pe când era chinuit, zicea bătându-şi joc de cei ce-l chinuiau: «Acum întoarceţi-mă şi pe partea cealaltă a trupului, că una e friptă» . Nădejdea este deci pentru sufletul nostru întocmai ca o ancoră tare (Evr. 6, 19) şi, după cum ancora ocroteşte corabia în vreme de furtună, aşa şi nadejdea

[28] *Învăţătură de credinţă creştină ortodoxă* (Catehism ortodox), Bucureşti 1952, reed. Iaşi, 1996 apud https://mitropolia-ro.de/nadejdea-crestina/ (accesat pe 10.07.2025).

[29] *Învăţătură de credinţă creştină ortodoxă* (Catehism ortodox), Bucureşti 1952, reed. Iaşi, 1996 apud https://mitropolia-ro.de/nadejdea-crestina/ (accesat pe 10.07.2025).

[30] A se vedea John Breck, *Darul sacru al vieţii* (Cluj-Napoca, 2001).

fereşte sufletul nostru întocmai ca o ancoră tare (Evr. 6, 19) şi, după cum ancora ocroteşte corabia în vreme de furtună, aşa şi nadejdea fereşte sufletul de înecare, cu deosebirea că ancora se agaţă de fundul mării, pe când nădejdea se prinde de toartele cerului."[31]

Doi istoriei discutau într-o zi.

- Ştii ce am afla?
- Că Sfântul Arhanghel Mihail s-ar fi arătat unui domnitorului sfânt Lazăr al Serbiei.
- Cum?
- Sfântul domnitor a întreprins mai multe campanii împotriva turcilor, însă se izbea mereu de dezbinările din sânul poporului său.
- Știu de acea perioadă de timp.
- În cele din urmă, a reuşit să-i adune pe toţi nobilii locului şi conducătorii de oşti la Krusevac, cerându-le să uite de disputele lor şi să conlucreze împotriva duşmanilor Crucii.
- Foarte bine.
- Apoi a fost săvârşită Sfânta Liturghie, unde toţi soldaţii s-au împărtăşit cu Sfântul Trup şi Sânge al Mântuitorului.
- A fost creştineşte.
- Înfruntând armata sultanului Murad, care era de două ori mai mare, în câmpia Kosovo la 15 iunie 1389, legendarul domnitor dreptcredincios a fost decapitat, după ce a fusese rănit de şaisprezece ori în timpul bătăliei.
- Păcat.
- Alte surse relatează că domnitorul a reuşit să se infiltreze în tabăra inamică cu câţiva oameni curajoşi. Unul dintre aceştia l-a rănit pe Murad, care a murit trei zile mai târziu, după ce a dat instrucţiuni să îi execute pe Lazăr şi pe însoţitorii săi. Bătălia de la Kosovo Polje a avut ca rezultat faptul că Regatul Serbiei a devenit vasal al Imperiului Otoman, deschizând calea pentru extinderea turcilor în Peninsula Balcanică, dar a rămas un simbol al rezistenţei poporului sârb.
- Înțeleg.
- Se spune că în ajunul bătăliei, Îngerul Domnului (Mihail) i s-a arătat Cneazului Lazăr şi l-a întrebat dacă preferă puterea pământească sau Împărăţia Cerească?
- Cneazul a răspuns aşa.
- „Dacă aş prefera puterea pământească, aş avea ceva neînsemnat, stricăcios şi vremelnic, în timp ce Împărăţia Cerurilor este veşnică."
- Înaintea execuţiei, atunci când şi-a plecat capul spre sabie, s-a rugat, zicând aşa
- „Făcătorule, Cel care judeci greşelile mele cele cu ştiinţă şi cu neştiinţă, mă închin Ţie şi Te rog iartă ceea ce am făcut împotriva voinţei Tale şi mântuieşte poporul meu sau mai degrabă poporul Tău."[32]
- Deci Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat cneazului Lazăr al Serbiei?
- Aşa este crede.
- Îmi dau seama.
- I-a pus în faţă ceea ce trebuia să aleagă?
- Da.
- Între o împărăţie vremelnică şi împărăţia veşnică a cerurilor?
- Da.
- Da de multe ori alegem lucruri vremelnice decât să alegem lucruri veşnice.
- Din nefericire.
- Este o bună pildă de viaţă creştin ortodoxă.
- Alegerea cneazului Lazăr?
- Da.

[31] Învăţătură de credinţă creştină ortodoxă (Catehism ortodox), Bucureşti 1952, reed. Iaşi, 1996 apud https://mitropolia-ro.de/nadejdea-crestina/ (accesat pe 10.07.2025).

[32] https://doxologia.ro/viata-sfantului-mare-mucenic-lazar-cneazul-serbiei (accesat pe 09.07.2025).

- Aşa este.
- Este o poveste cu adevărat frumoasă.
- Aşa este.
- Mă bucur că ţi-a plăcut.
- Evident că mi-a plăcut.

„Deznădejdea este pierderea încrederii în bunătatea şi milostivirea lui Dumnezeu, păcat care depărtează de mântuire. Deci, să ne ferim că de unul din cele mai mari rele ce ne pot bântui; să nu pierdem niciodată credinţa că Dumnezeu iartă păcatele şi ne ocroteşte de necazuri. Cuvintele lui Cain: „Şi a zis Cain către Domnul Dumnezeu: „Pedeapsa mea este mai mare decât as putea-o purta" (Fac. 4, 13), suna întocmai ca tânguirea unui deznădăjduit şi neîncrezător în milostivirea lui Dumnezeu. în deznădejde căzuse şi împăratul Saul atunci când, împresurat de filisteni în război, şi-a făcut singur seamă aruncându-se în sabie (I Regi 31, 3-4).

Creştinul adevărat nu deznădăjduieşte. El ştie că îndurarea lui Dumnezeu este nesfârşită şi ajutorul dumnezeiesc este cu atât mai aproape cu cât primejdia este mai năvalnică. înainte de păcat, teme-te de dreptate; după păcat, nădăjduieşte în milostivire, zice Sfântul Grigorie Dialogul. Că Părintele ceresc primeşte cu multă bucurie pe păcătosul ce se pocăieşte, ne-a arătat însuşi Mântuitorul Hristos în pilda fiului risipitor (Luca 15, 11) şi în cea a drahmei pierdute (Luca 15, 8).

Deznădejdea împinge pe om de multe ori să-şi ia singur viaţa; deci, la moartea veşnică. Iuda, vânzătorul Mântuitorului, s-a spânzurat din deznădejde. Deznădejdea e păcat împotriva Duhului Sfânt şi fără iertare, pentru că nu mai ai timp de pocăinţă şi de fapte bune. «Cine deznădăjduieşte de mila lui Dumnezeu, îl necinsteşte, la fel cu cel ce se îndoieşte de existenţa Lui», zice Fericitul Augustin, iar Fericitul Ieronim spune că Iuda a jignit pe Domnul mai puţin vânzându-L, decât îndoindu-se de bunătatea Lui; el a pierdut nu atât din pricina nelegiuirii sale, cât din pricina deznădejdii sale."[33]

CAPITOLUL 2

TEROAREA MORŢII A SABIEI LUI DAMOCLES POATE SĂ FIE TĂIATĂ DE SABIA DE FOC A SFÂNTULUI ARHANGHEL MIHAIL

În istorie se poate spune că moartea este un drum ireversibil. De ce? Fiindcă în afară de Iisus nimeni nu a mai înviat de morţi. Ştim că Maica Domnului a fost ridicată cu trupul la cer. Prin urmare nu trebuie să ne amăgim fiindcă fiind oameni nu avem nici o şansă în faţa morţii. Totuşi îl avem pe Dumnezeu şi pe sfinţii îngeri de partea noastră. Dacă ne cuprinde această teroare a morţii unde să scăpăm decât la sfinţii îngeri? Sfântul Arhanghel Mihail are putere să ia de la noi această teroare a morţii care ne aruncă într-o stare de deznădejde de moarte.

„Rugăciunea stăruitoare este «securea deznădejdii» (Sfântul Ioan Scărarul) şi este solia nădejdii, trimisă să mijlocească la Dumnezeu fericirea veşnică – ţinta cea mai de pe urmă a nădejdii. Şi, după cum credinţa fără fapte bune este moartă (Iacov 2, 26), aşa şi nădejdea fără rugăciune este amorţită. «încă şi prin cuminecarea cu înfricoşatele şi preacuratele Taine, adică trupul şi sângele lui Hristos, prin care Domnul nostru rămâne în noi, nădejdea noastră se face puternică. Pentru că El spune: Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el.»"[34]

Prin urmare se poate vedea din afirmaţia Sfântului Ioan Scărarul că rugăciunea este la fel ca o secure cu care ajungem să tăiem această deznădejde sau mai bine spus stare de teroare în faţa morţii. Nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când sunt mulţi care cad în deprimare şi akedie şi nu mai ştiu ce să facă cu viaţa lor.[35]

Teroarea morţii este un sentiment cumplit de care voim să scăpăm fiindcă voim să ne bucurăm de viaţă. Ne bucurăm de viaţă dacă ajungem să fim unii care să fim încrezători în ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă el este alături de noi.

---

[33] Învăţătură de credinţă creştină ortodoxă (Catehism ortodox), Bucureşti 1952, reed. Iaşi, 1996 apud https://mitropolia-ro.de/nadejdea-crestina/ (accesat pe 10.07.2025).

[34] Idem.

[35] A se vedea Radu Teodorescu, *Combaterea demonului amiezii: akedia sau depresia ca lucrare demonică* (Cugir, 2021).

Este adevărat că mai noi sunt mai multe concepţii neortodoxe cu privire la Sfântul Arhanghel Mihail. Sunt mai multe concepte

- New Age,
- teosofice
- yoghinice
- sau şamanice

care cu toate vor să îl asimileze pe arhanghel mai multe sisteme eterodoxe de gândire.

Noi creştinii ortodocşi ştim că nu putem să îl sustrage pe Sfântul Arhanghel Mihail de cadrul creştin ortodox al cultului său.

Iubirea şi bunătatea lui Dumnezeu faţă de noi este mare şi trebuie să nu abuzăm de ea: „încrederea prea mare (îndrăzneala) în mila dumnezeiască este păcat, fiindcă ea împinge pe cel vinovat să stăruie în păcat, amăgindu-se cu gândul că Dumnezeu, în marea Lui îndurare, Se va milostivi şi de el. În adevăr, Dumnezeu este mult milostiv, dar este şi drept (I Ioan 3, 7). Greşeşte deci cine crede numai în bunătatea lui Dumnezeu, şi nu şi în dreptatea Lui. Că zice: „Dacă nu va veţi pocăi, toţi veţi pieri la fel" (Luca 13, 3), ca şi galileenii ucişi de Pilat. Drept aceea, încrederea şi frica de Dumnezeu trebuie cumpănite; adică, după cum este păcat atunci când frica înlătură nădejdea, tot păcat este şi atunci când cutezanţa prea mare înlătură teama."[36]

Dumnezeu ne iubeşte şi este Tatăl nostru din cer dar la fel de bine trebuie să ştim că la fel ca pentru orice tată trebuie să arătăm

- ascultare,
- respect
- şi cinstire.

Se poate spune că în cer Dumnezeu are persoanele lui de încredere. Ei sunt în tradiţia creştin ortodoxă Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil.[37]

Teroarea morţii prin urmare este un sentiment care este adus în noi de diavol. Ei bine ştim din Biblia că Sfântul Arhanghel Mihail are putere peste diavol fiindcă Sfântul Ioan Teologul în Apocalipsa lui ne-a spus că a fost Mihail cel care l-a scos afară pe diavol din cer.

Prin urmare când acest sentiment al terorii morţii ne cuprinde ei bine trebuie

- să intensificăm
- şi să creştem

cantitatea de rugăciune pe care o facem.

Aceasta fiindcă dacă nu o facem ei bine vom ajunge să fim unii care să cădem în deznădejde şi de la deznădejde la sinucidere nu este decât un pas.

Iată ce gândea despre moarte Sfântul Ilie Cleopa:

„– Eu de-acum trebuie să mă gândesc la sicriu, la târnăcop, la lopată, la cruce şi la hârleţ. Asta-i! La acestea trebuie să mă gândesc.

– Preacuvioase, cum să ne comportăm ca să-I plăcem lui Dumnezeu? l-a întrebat un credincios.

– Fiecare ştie cum, numai să vrea!

– Sfinţia Voastră ştiţi, dar daţi-ne nişte îndrumări pentru noi.

– Cine nu ştie că trebuie să aibă frică de Dumnezeu şi frică de moarte? Acestea te vor mântui. Sunt două aripi ale sufletului. Să ştii că Dumnezeu este de faţă şi ştie gândurile tale; să ştii că moartea-i lângă tine şi lângă mine şi nu ştim când vine şi să nu uităm că vom muri. Ce spune Scriptura? Fiule, adu-ţi aminte de cele mai de pe urmă ale tale şi în veac nu vei greşi. Şi ţi-a spus şi Hristos şi mi-a spus şi mie: Privegheaţi şi vă rugaţi, că nu ştiţi ziua, nici ceasul întru care Fiul Omului va veni.

Iar dacă vrei să fii cel mai înţelept om din lume şi să ştii toată Scriptura şi s-o ai cu tine, atât doar îţi trebuie: să te temi de Dumnezeu şi de moarte. Că frica Domnului este începutul înţelepciunii, cum zice David, iar fiul său, Solomon, mai mult a spus: Frica Domnului este şcoala înțelepciunii. Isus, fiul lui Sirah, în cartea înțelepciunii lui, a zis: Frica Domnului mai presus de toată înțelepciunea a covârşit.

---

[36] Învăţătură de credinţă creştină ortodoxă (Catehism ortodox), Bucureşti 1952, reed. Iaşi, 1996 apud https://mitropolia-ro.de/nadejdea-crestina/ (accesat pe 10.07.2025).

[37] A se vedea Mika Ahuvia, *On My Right Michael, On My Left Gabriel: Angels in Ancient Jewish Culture* (California, 2023).

Iată ce-ți trebuie ție și mie: să mă tem de Dumnezeu și de moarte, că nu știu când mă ia. Pe cine fericește Duhul Sfânt? Pe cel ce se teme de Dumnezeu: Fericit bărbatul care se teme de Domnul, întru poruncile lui va voi foarte. Numai așa voim să facem voia Lui și poruncile lui Dumnezeu, dacă ne temem de El. Dar noi uităm frica de Dumnezeu și frica de moarte; de aceea umblăm pe toate căile cele rele."[38]

Teroarea morții este un sentiment care de multe ori – după cum am mai spus deja – poate să ajungă să se instaleze în noi în mod inconștient. De ce? Fiindcă de mai multe ori nu mai ne bucurăm de viață, nu ne mai bucurăm de darurile lui Dumnezeu față de noi, nu mai prețuim familia și prietenii. Ajungem să avem un fel de simț acut al absurdului și viața ni se pare un mare absurd.[39]

Când teroarea morții ne cuprinde – conștient sau de multe ori mai puțin conștient – ei bine Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie ajutorul nostru prin intermediul rugăciunii. Rugăciunea se poate spune că este "colacul nostru de salvare" în fața terorii morții.

„Cui nu-i e frică de moarte? Indiferent cât de pregătit ai fi pentru această trecere, atunci în ultimele momente ale vieții frica de cunoscut te cuprinde. Nu știi unde vei merge, ce va fi, cum va fi…. Îți faci un bilanț al faptelor, te gândești la toți cei dragi. Conștiința te mustră pentru tot ce-ai făcut rău și toate gândurile se învârt în jurul unei singure ființe: Dumnezeu

Rar veți vedea atei pe patul de moarte. În ecuația suferinței Dumnezeu este mereu prezent în mințile oamenilor. Toți vrem să fim veșnici, nimeni nu vrea să moară. Dorința de a sta veșnic cu cei dragi și de a le oferii iubirea ta este o dovadă că omul este veșnic. Dar totuși moare?

Indiferent cât de puțin ai trecut pe la Biserică în timpul vieții, totuși atunci în ultimele momente de suferință te gândești: „Și totuși cum să mor? Cum să putrezesc în pământ? Dumnezeu vorbea parcă de înviere, de judecată, de rai, de viața veșnică… ". Pe patul morții când nimeni nu te mai poate ajuta, nici medicii, nici familia, nici prietenii, nici aparatura sofisticată, toate gândurile se îndreaptă către Hristos."[40]

Teroarea morții este prin urmare o creație a diavolului. Trebuie să nu confundăm lucrurile. Dumnezeu ne-a creat pentru viață și pentru viață veșnică însă diavolul a intervenit și a ajuns să ne ducă la moarte. Sunt mulți care pentru moarte ajung să Îl învinovățească pe Dumnezeu ceea ce nu este drept și nici adevărat.

Mai mulți filosofi au spus că ajungem să începem să murim din momentul în care ne naștem. Ei bine acest lanț stricăcios al morții a ajuns să fie înfrânt de Hristos care știm că a înviat din morți. Aceasta fiindcă Hristos a voit să ne spună că El este domn al vieții și nu al morții.

Ei bine în fața terorii morții este bine să ne ridicăm rugăciunile și gândurile la Dumnezeu și să știm că El este alături de noi. Sfântul Arhanghel Mihail nu vine în ajutorul nostru dacă nu îi cerem acest lucru prin rugăciune.

Teroare morții la fel de bine se poate manifesta prin faptul că *viața nu mai are sens.*[41]

Viața noastră are sens fiindcă trebuie să știm că ea este lăsată de Dumnezeu ca fiind cel mai mare dar pe care El ni l-a făcut nouă.

"Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii; cei fără minte disprețuiesc înțelepciunea și stăpânirea de sine." (Pilde 1, 7)

Frica de Dumnezeu naște gândul cel bun, care este râu de apă vie, iar apa cea vie dătătoare de viață este Hristos. Cel ce se teme de Domnul săvârșește fapta cea bună, iar nefrica de Dumnezeu naște urâciune și prigonire și cele asemenea acestora. Frica de Dumnezeu topește răutatea și toate patimile și sădește în om înțelepciune. Omul care se teme de Domnul și dobândește înțelepciunea cea adevărată care apropie pe om de Dumnezeu se luptă cu patimile cele distrugătoare de suflete și se străduie să pună mereu început bun și să dobândească virtuțile cele plăcute Domnului și dătătoare de viață.

Nu este între oameni mai mare decât cel ce se teme de Domnul. Cel ce se teme de Domnul se aseamănă luminii care povățuiește pe mulți pe calea mântuirii.

Omul înțelept din care izvorăște cuvântul duhovnicesc prin lucrarea Sfântului Duh se face mai frumos decât toți cei frumoși, mai bogat decât toți cei bogați și mai puternic decât toți cei puternici. Harul dumnezeiesc îl cercetează pe omul care crede și îl duce de la moarte la viață și îi descoperă toate tainele lui.

---

[38] Arhimandrit Ilie Cleopa, Ne vorbește Părintele Cleopa, ediția a II-a, vol. III, Editura Mănăstirea Sihăstria, Vânători-Neamț, 2004, pp. 119-120.

[39] A se vedea Nicolae Balotă, *Lupta cu absurdul* (Editura Univers, 1971).

[40] https://ortodoxiatinerilor.ro/ti-e-frica-de-moarte/ (accesat pe 10.07.2025).

[41] A se vedea Radu Teodorescu, *Sensul vieții după sfinții părinți creștin ortodocși* (Cugir, 2015).

Înţelepciunea lumească este plăsmuire a oamenilor iubitori de slavă deşartă, neputând să se desfăteze cu simţirea sufletului, ci iubind laudele omeneşti şi ştiinţele acestei lumi pierzătoare de suflete.

Cei ce au plinit poruncile Domnului cu frică şi cu dragoste s-au sfinţit, au dobândit adevărata înţelepciune, au devenit prieteni ai Domnului şi mijlocitori ai noştri înaintea Domnului."[42]

Teroarea morţii trebuie să ştim că nu poate să fie depăşit prin propriile puteri ale omului. De ce? fiindcă trebuie să ştim că omul nu are putere peste moarte. Prin moarte diavolul a voit să ne facă sclavii lui eterni. Ei bine Dumnezeu şi sfinţii îngeri pot să schimbe acest lucru. Sfântul Arhanghel Mihail de mai multe ori a intervenit văzut sau nevăzut în viaţa oamenilor pentru a le aduce mângâiere şi ajutor.[43]

Doi medici discutau într-o zi.

- Ştii ce facem noi medicii?
- Nu.
- Luptăm contra morţii.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă noi ajungem să dăm şanse de viaţă omului.
- Aşa este.
- Citeam zilele acestea o pildă despre viaţa de medic.
- Nu mi-o spui şi mie?
- Ba da.
- A fost odată un medic foarte priceput şi dedicat. Datorită lui, mii de oameni care erau la un pas de moarte au fost vindecaţi.
- Frumos.
- Iată că într-o zi Moartea a apărut în faţa lui şi i-a spus aşa.
- Ce?
- – Uite ce se întâmplă, eşti într-adevăr un doctor foarte bun, dar salvând atât de mulţi oameni de la moarte, deranjezi echilibrul din lume. Îţi propun ceva. De astăzi, când te duci la un bolnav să îl tratezi, vei vedea o lampă lângă capul lui.
- De ce?
- Prin flacăra din lampă vei şti dacă persoana respectivă trebuie să moară sau dacă mai are zile pe acest pământ. Dacă focul este slab şi pare că se stinge, acesta va fi un semn că trebuie să-l laşi pe om în seama mea. Dacă focul arde puternic, înseamnă îl poţi vindeca. Drept garanţie a acordului nostru, îţi voi lăsa propria lampă. Ţine-o lângă tine ca să vezi cât va dura propria ta viaţă.
- Bine, a răspuns medicul
- Acestea fiind spuse, Moartea a dispărut.
- Într-o zi, la scurt timp după acea întâmplare, l-au chemat pe medic pentru a salva un nou-născut grav bolnav.
- Şi?
- Când a intrat, a văzut o lampă lângă capul copilului, în care pâlpâia un foc slab, abia vizibil. Doctorul s-a gândit la acord, dar i-a părut atât de rău pentru mamă şi pentru viaţa copilului încât a luat nişte ulei din propria lampă şi l-a turnat în lampa copilului, astfel mărind flacăra.
- Frumos.
- A salvat copilul, l-a îngrijit şi a plecat.
- Şi ce a urmat?

[42] Malvina Preda https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-zilei/intelepciune-biblica-inceputul-intelepciunii-30496.html (accesat pe 10.07.2025).

[43] A se vedea Ron Head, *Wisdom of Michael: messages from al archangel* (Independent Publishing, 2015).

- A doua zi a mers la o colibă unde locuia o familie săracă, dar numeroasă. Mama era pe patul de moarte iar cei şapte copii ai ei stăteau trişti în jurul ei. Flacăra din lampa femeii era atât de slabă încât s-ar fi putut stinge în orice moment. De asemenea, ca în cazul copilului, a turnat ulei din lampa lui în lampa ei.
- Ce frumos.
- Zi de zi, doctorul făcea la fel, nici măcar o dată nu a respectat acordul şi de fiecare dată şi-a mai luat puţin ulei din lampă pentru a-i salva pe alţii.
- Uimitor.
- A trecut un an şi medicul s-a îmbolnăvit grav, iar când s-a uitat la flacăra vieţii sale, a văzut că abia clipea.
- Deodată, Moartea a apărut lângă el şi i-a spus aşa.
- - M-ai înşelat, ai încălcat acordul nostru de fiecare dată, dar a venit şi rândul tău. Astăzi am venit după tine.
- Doctorul s-a trezit în lumea de dincolo, într-o sală imensă, unde erau aşezate multe lămpi, aproape stinse ca a lui.
- Şi?
- – Mai ai o singură şansă, spuse Moartea.
- Care?
- Pentru că tu ţi-ai cruţat viaţa de dragul altora, se consideră că ai dreptul să torni la tine ulei din fiecare lampă pe care o vezi aici şi să-ţi continui viaţa încă mulţi ani.
- – Nu, nu vreau să profit de alţii, scutură medicul din cap.
- În acest caz, nu mai am putere asupra ta, ai dovedit că eşti special. Eşti liber să trăieşti, pentru că atunci când o persoană îşi dedică viaţa altora, este nemuritoare.[44]
- O poveste foarte frumoasă.
- Este legată de cea ce facem noi medicii.
- Aşa este.
- Noi suntem unii care combatem moartea.
- Se poate spune.
- Şi este un lucru frumos nu?
- Da.
- Fiindcă luptăm pentru viaţă?
- Ar fi bine dacă mai multă lume ar începe să lupte pentru viaţă.
- Aşa este.
- Sunt mulţi care luptă contra vieţii.
- Cum ar fi?
- Cei care creează război.
- Aşa este.
- Criminalii.
- Sunt de acord.
- Femeile care avortează.
- Ai dreptate.
- Vezi?
- Nu credem că în faţa lui Dumnezeu contează prea mult ceea ce facem noi medicii.
- Ba da.
- Acum sunt conştient.
- Foarte bine.
- Mă bucur.
- Se poate spune că lupta dintre bine şi rău este într-un anume sens lupta dintre viaţă şi moarte.
- Şi trebuie să câştige viaţa?
- Da.
- Aşa este.

[44] https://rasunetul.ro/parintele-vasile-beni-flacara-din-lampa-vietii (accesat pe 11.07.2025).

- Este importantă această luptă pentru viaţă?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă aşa vrea Dumnezeu.
- Asta aşa este.
- Vezi?
- Mă bucur că mi-ai spus aceste lucruri.
- Plăcerea a fost de partea mea.

Iată ce spunea Fericitul Augustin despre viaţa pe care Iisus a adus-o în lume: „astfel a iubit Dumnezeu neamul omenesc, încât pe Fiul Său, Cel Unul-Născut, L-a dat pentru viaţa lumii (cf. Ioan 3, 16). Dacă Tatăl nu ar fi dat viaţa, noi nu am fi avut viaţă, iar dacă viaţa nu ar fi murit, moartea nu ar fi fost ucisă. De bună seamă, viaţa este Domnul Hristos, despre Care Evanghelistul Ioan a spus: Acesta este adevăratul Dumnezeu şi viaţa veşnică (I Ioan 5, 20). Căci El a ameninţat moartea cu moarte, prin proorocul care a spus: O moarte, voi fi moartea ta! O iadule, voi fi chinul tău! (Osea 13, 14) Ca şi cum ar fi spus: Eu, murind, te voi ucide, Eu te voi mistui, Eu îţi voi lua toată puterea, Eu îi voi izbăvi pe cei pe care i-ai ţinut în robie. Ai vrut să Mă înhaţi pe Mine nevinovat; deci este drept să îi pierzi pe cei pe care ai vrut să îi ţii în stăpânire. Am fost făcuţi moştenitori ai vieţii veşnice. Aşadar, şi a murit Viaţa şi a dăinuit Viaţa, şi a înviat Viaţa şi, prin moartea Sa, ucigând moartea, ne-a dat nouă viaţă. Moartea a fost înghiţită de biruinţa (I Corinteni 15, 54) lui Hristos, Care este viaţa veşnică. Deci, după cum a spus Apostolul, a înghiţit moartea ca noi să fim moştenitori ai vieţii (cf. I Petru 3, 18). Am devenit moştenitori ai vieţii veşnice prin Hristos, prin Care am fost izbăviţi de moartea veşnică şi ale cărui mădulare noi suntem, mai presus de orice îndoială. În a patruzecea zi, adică astăzi, Domnul Iisus S-a urcat la cer, în timp ce Apostolii priveau şi se minunau (cf. Fapte 1, 9), iar, în vreme ce ei stăteau acolo şi vorbeau, pe neaşteptate, un nor L-a luat şi a fost dus de la ei în cer."[45]

Ceea ce este evident este că moartea este o cale fără de întoarcere. Aceasta fiindcă fără întoarcere a fost şi ruperea diavolului de cer şi de restul de sfinţi îngeri. Este evident că nu trebuie să ne facem iluzii şi să credem că putem fenta moartea fiindcă mai de vreme sau mai târziu ea va venii şi la noi. Problema este că dacă ne lăsăm în grija lui Dumnezeu nu vom mai avea nici o problemă şi frica sau mai bine spus teroarea morţii va dispare de la noi.[46]

Tradiţia patristică ortodoxă ne spune că împărtăşania la fel de bine ne poate ajuta foarte mult în lupta contra duhurilor răutăţii care aduc în noi teroarea morţii. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Chiril al Alexandriei: „trupul Domnului s-a sfinţit prin puterea Cuvântului unit cu el, fiind făcut astfel împreună-lucrător în binecuvântarea noastră tainică, în aşa fel că poate să ne sădească şi nouă sfinţenia lui. Însuşi Domnul şi Mântuitorul vorbind cândva iudeilor şi spunând multe despre trupul Său, L-a numit pâine adevărată de-viaţă-făcătoare: pâinea, zice, pe care Eu o voi da pentru viaţa lumii este trupul Meu (Ioan 6, 51). Şi aceia uimindu-se foarte şi nedumerindu-se nu puţin cum firea trupului pământesc le-ar putea fi pricină de viaţă veşnică, răspunzând, El le-a zis: Duhul este cel ce dă viaţă; trupul nu foloseşte la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh şi viaţă (Ioan 6, 63). Aici spune iarăşi că trupul nu poate fi de nici un folos celor ce-L primesc, pentru sfinţire şi dăruirea vieţii (cât pri-veşte firea trupului în sine), dar când e înţeles şi crezut ca templu al Cuvântului, atunci va fi desigur pricinuitor al sfinţirii şi vieţii, de-sigur nu pentru el însuşi, ci pentru Dumnezeu Cel unit cu el, Care este Sfânt şi Viaţă. Deci, atribuind totul lucrării dumnezeieşti, spune ucenicilor Săi că nu le va fi spre pagubă, în ce priveşte păzirea în viaţă, plecarea Lui cu trupul. Căci Mântuitorul, deşi Se va acoperi faţă de oameni, nu Se va despărţi de cei ce-L iubesc, ci va fi iarăşi împreună cu ei prin puterea dumnezeiască. Acestea le grăiesc în lume, ca să fie deplină bucuria Mea în ei."[47]

În această viaţă trebuie să ştim că trebuie să ne folosim de tot ceea ce se poate pentru a ajunge să ne mântuim. De mai multe ori trebuie să ştim că mântuirea este o împreună lucrare cu sfinţii îngeri şi cu restul de sfinţi îngeri. Este sigur că vom murii însă putem să ne ducem viaţa lipsiţi de obsesia terorii morţii pe care de mai multe ori duhurile necurate ajung să o instige în noi. Tanatofobia este o obsesie din ce în ce mai întâlnită în lumea noastră. Aceasta fiindcă oamenii nu se gândesc la ceea ce urmează după moarte.

---

[45] Fericitul Augustin, *Predici la marile sărbători,* Predica 265/B, 4-5, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (2014), vol. 13, pp. 391-392.

[46] A se vedea *Viaţa după moarte. Noi mărturisiri cutremurătoare* (Galaţi, 2020).

[47] Sfântul Chiril al Alexandriei, Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan, Cartea a Unsprezecea, Cap. 9, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (2000), vol. 41, p. 1040.

Tot Sfântul Chiril al Alexandriei ne spunea că Hristos are potenţial puterea de a distruge şi anihila moartea: „Hristos l-a înălţat pe cel care cobora în mormânt. Cum a făcut aceasta este spus limpede: „s-a atins de sicriu şi a zis: Tinere, ţie îţi zic, scoală-te". De ce nu a fost de ajuns un singur cuvânt pentru a-l învia pe cel care zăcea mort? Ce a fost atât de greu la aceasta sau la cea dinainte? Ce e mai puternic decât Cuvântul lui Dumnezeu? De ce nu a făcut minunea printr-un singur cuvânt şi a atins şi mormântul? Pentru ca voi, dragii mei, să învăţaţi că Trupul Sfânt al lui Hristos mântuieşte oamenii. Trupul Cuvântului Atotputernic este Trupul vieţii şi a fost îmbrăcat cu puterea Sa. Cum fierul care se atinge de foc devine fier, în adevăratul sens al cuvântului, şi îşi plineşte funcţiile, aşa şi Trupul lui Hristos are puterea de a da viaţă şi de a birui moartea şi stricăciunea, căci este Trupul Cuvântului, dătător de viaţă. Fie ca Domnul nostru Iisus Hristos să se atingă de noi şi să ne mântuiască de lucrarea răului, de păcatele trupeşti şi să ne unească întru asemănarea sfinţilor."[48]

După cum am spus în mai multe icoane creştin ortodoxe ei bine Sfântul Arhanghel Mihail are cu sine o sabie de foc. Este această sabie cu care el l-a izgonit de diavol din ceruri şi cu care îl poate izgonii şi din viaţa noastră. Aceasta dacă ne rugăm lui şi suntem

- constanţi
- şi persistenţi

în acest sens.

Sabia lui Damocles este sabia terorii morţii pe care mai toată lumea ajunge să o simtă la un anumit moment al vieţii sale. Simţim că zilele ni se împuţinează şi vom ajunge să trecem de pragul morţii. Ce ne aşteaptă acolo? Cum va fi viaţa dincolo? Chiar există îngeri dincolo de moarte?[49]

Toate acestea sunt întrebări pe care mai toţi ni le ridicăm. Aflăm din religie răspunsuri mai mult sau mai puţin conclusive. Ceea ce este cât se poate de clar este că în Hristos frica şi teroarea morţii poate să fie depăşită. Dacă Iisus a propovăduit viaţa după moarte şi El a înviat din morţi înseamnă că tot ceea ce a învăţat şi propovăduit este adevărat.

Iată ce spunea în acest sens teologul Costion Nicolescu: „de câte ori Şi-a vestit moartea, Hristos Şi-a vestit şi învierea (Matei 16, 21; 17, 23; 20, 18-19). Venirea lui Hristos în trup face ca învierea să apară în ecuaţia existenţei umane ca o consecinţă logică. Dacă ar fi dorit să facă o simplă paradă de forţă, prin care să-i impresioneze şi să-i mai sperie un pic din păcatele lor pe oamenii nemernici, n-ar fi fost nevoie ca Hristos să vină (fiind) prin Naştere şi să plece (rămânând) prin moarte (urmată, e drept, de Înviere şi Înălţare). Putea găsi căi mai puţin „umane". Dar cum omul era făcut de Dumnezeu extrem de preţios, practic de nepreţuit, a fost nevoie ca Dumnezeu să plătească pentru răscumpărarea lui din robia morţii un preţ pe măsură, exorbitant: patimile şi moartea Fiului Său, Cel Unul Născut. Chenoză maximă.

Moartea şi învierea sunt o interfaţă a celor două lumi: a împărăţiei fulgurante de aici (unde fiecare îşi poate alege „democratic" stăpânul - o alegere trebuie neapărat făcută deoarece nu poţi sluji deodată la doi - cf. Matei 6, 24; grav e că adesea alegem prost) şi a celei veşnice de dincolo, unde apele se separă definitiv. Icoana exprimă cel mai bine această inefabilă dveră. Nimic nu ne poate face mai evidentă Învierea decât icoana. Ea înseamnă materia înflăcărată de Duh. Căci destinul eshatologic al omului oricum este de foc: fie în flăcările devastatoare ale morţii veşnice, fie în flăcările răcoros transfiguratoare ale vieţii fără sfârşit."[50]

Ei bine nu numai Iisus ne-a încredinţat că există viaţă după moarte ci la fel de bine şi Sfântul Arhanghel Mihail care ştim că de mai multe ori a apărut la mai multe persoane cu viaţă sfântă din istoria mântuirii sau din creştinismul ortodox.

Să nu fim ca Toma necredinciosul şi să ne îndoim de existenţa Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă acest lucru nu ne este de folos şi evident că nu ne aduce nici un bine. Dacă voim vom găsii mai multe mărturii cât se poate de poate exeplicită că Sfântul Arhanghel Mihail nu este o

- ficţiune,
- himeră,
- iluzie
- sau plăsmuire fantastică a minţii umane.

[48] Sfântul Chiril al Alexandriei, Comentariu la Luca, Omilia 37 (Luca 7, 11-16).

[49] A se vedea Serafim Alexeiev, *Viaţa după moarte* (Bucureşti, 2015).

[50]Costion Nicolescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/moarte-calcata-cu-moarte-si-inviere-adevarata-din-inviere-adevarata-197750.html (accesat pe 10.07.2025).

Iisus a înviat în istorie ca să ne spună că moartea din istorie nu este cuvântul final. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Costion Nicolescu: „atunci, „în vremea aceea", Viaţa - Hristos a fost pusă în mormânt (cum ni se spune în Prohodul din Vinerea cea Mare, care preia auto-„definirea" lui Hristos de la Ioan 11, 25; 14, 6), pentru ca acum moartea fiecăruia dintre noi să ne poată duce la viaţă. Din păcate, până astăzi, noi punem Viaţa în mormântul care suntem, adesea văruit pe dinafară, dar plin de putregaiuri pe dinăuntru. Moartea lui Hristos a călcat, strivind, moartea noastră. Viaţa Lui şi-a dat-o pentru noi, pentru ca noi să avem viaţă şi mai multă viaţă.

Lupta noastră cu moartea continuă, cu toate acestea, şi după venirea lui Hristos, deşi ceea ce prorocul obsedat de Înviere a vestit („El va înlătura moartea pe vecie!" - Isaia 25, 8) s-a împlinit! Dacă la scara umanităţii lucrurile s-au cam rezolvat, ea căpătând-şi posibilitatea mântuirii, la scară personală fiecare dintre noi află „în latura umbrei morţii" (Isaia 9, 1). Să observăm cât de delicată este Scriptura: nu spune „în moarte", ci „în latura umbrei morţii". Raiul, gol până la Înviere, s-a umplut de atunci cu sfinţi şi porţile sale de Sfântă a Sfintelor sunt deschise chemător pentru totdeauna. Dar mântuirea este şi o problemă personală, care trebuie rezolvată ca atare, lucrul acesta fiind posibil cu precădere la sânul comunitar al Bisericii. Faţă de cei care au vieţuit înainte de Înviere, acum suntem mult întăriţi în nădejdea luptei noastre. Venim de departe, din „latura umbrei morţii", unde încercam să supravieţuim, aşteptând necăjiţi, şi am ajuns să fim scăldaţi de lumina Învierii, dacă alegem Botezul - naştere din Duh (Ioan 3, 6).

Crezul, breviarul nostru dogmatic, vorbeşte în două rânduri de înviere. Învierea noastră, a morţilor, de la sfârşit, este înviere adevărată din Învierea adevărată a lui Hristos, Dumnezeul Cel veşnic viu, „a treia zi după Scripturi", dându-ne posibilitatea unui nou început bun."[51]

Sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail este o sabie metafizică ce poate tăia frica şi teroarea care ne cuprinde uneori că vom murii şi vor părăsii această lume pentru totdeauna. Aceasta fiindcă ştim că moartea vine neanunţată. Ea ne rupe dintr-o dată de firescul vieţii de zi cu zi. Iată de ce trebuie să cultivăm trezvia fiindcă nu ştim când vom pleca din această lume.[52]

Ştim că sabia de foc a îngerilor (respectiv a heruvimilor) apare din primele pagini ale Bibliei fiindcă ea ne spune că un heruvim cu o sabie de foc vâlvâietoare a fost pus la porţile raiului să nu îi mai lase pe Adam şi Eva să intre înapoi în rai.

De la Hristos însă acest heruvim cu sabie de foc a plecat de la uşa raiului şi drepţilor uşa raiului le este deschisă.

Viaţa este frumoasă chiar dacă uneori nu avem poftă de ea. Trebuie să trăim fiecare moment şi să îl folosim în vederea dobândirii raiului. Iată ce spunea în acest sens gânditoarea Alina Kartman: „Jean-Dominique Bauby a făcut senzaţie în 1995 când, folosindu-se de singurul muşchi pe care îl mai putea folosi (cel de la pleoapa stângă), a reuşit să dicteze literă cu literă biografia lui: „Scafandrul şi fluturele". Ulterior, un film cu acelaşi nume a spus povestea francezului care suferea de sindrom „locked-in", adică era complet paralizat, complet conştient şi complet îndrăgostit de viaţă. În „Scafandrul şi fluturele", Bauby făcea o pledoarie pentru sensul vieţii sale, chiar şi în condiţiile limitate în care se afla. Fie că plonja precum un scafandru în adâncurile sufletului lui, căutând printre comorile de amintiri din trecutul său, fie că se înălţa ca un fluture imaginându-şi lucruri care nu au existat încă, Bauby descoperise un mod prin care să îşi facă viaţa interioară frumoasă şi demnă de a fi trăită.

La fel ca Jean-Dominique Bauby sunt şi alţi pacienţi. Unii dintre ei pot clipi şi, datorită acestui lucru, pot comunica cu cei din jur. Câteodată se întâmplă ca, în timp, pacientul să îşi piardă şi această ultimă abilitate motorie şi, odată cu ea, şi capacitatea de a le spune celorlalţi orice, oricât de mic. Cei din jur rămân întrebându-se dacă pacientul mai este conştient şi dacă încă îşi mai doreşte să trăiască.

Lipsa de comunicare este sfâşietoare şi pentru apropiaţii pacientului şi pentru pacient însuşi. Însă o descoperire a unui cercetător de la Centrul Wyss pentru Bio- şi Neuroinginerie din Geneva oferă o speranţă uriaşă celor afectaţi."[53]

Pofta de viaţă este un lucru care nu numai se trăieşte dar la fel de bine se şi cultivă. De ce? Fiindcă avem nevoie să fim unii care să ştim că viaţa este *un dar sacru* de la Dumnezeu pe care trebuie să îl folosim pentru a ne câştiga

[51]Costion Nicolescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/moarte-calcata-cu-moarte-si-inviere-adevarata-din-inviere-adevarata-197750.html (accesat pe 10.07.2025).

[52]A se vedea Radu Teodorescu, *Trezvia duhovnicească în viaţa de zi cu zi* (Cugir, 2017).

[53] Alina Kartman https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/cand-frica-de-moarte-nu-te-lasa-sa-traiesti.html (accesat pe 10.07.2025).

mântuirea. Nu înseamnă că trebuie să fim permanent proiectaţi spre ceea ce va urma după această viaţă biologică ci mai mult că viaţa trebuie să fie trăită în lipsa unei terori a morţii.

Teroarea morţii este teroare faţă de diavol şi este diavolul care ne terorizează cu tot felul de gânduri şi idei absurde. Mai ales în cadrul nihilismului acest lucru poate să fie văzut. Nihiliştii cred că viaţa nu are sens şi sprijină pe faţă sinuciderea şi dacă se poate sinuciderea în masă. În lumea noastră se poate vedea un mare curent nihilist care ne face să nu mai trăim viaţa ca un dar al lui Dumnezeu ci mai mult ca o teroare şi o frică continuă.[54]

Doi teologi creştin ortodocşi discutau într-o zi.

- Ştii ce am citit în aceste zile?
- Nu.
- O legendă despre Sfântul Arhanghel Mihail.
- O legendă adevărată?
- Nu este adevărată.
- Dar ce este?
- Este o pildă care este menită să ne înveţe să nu ne îndoim de Dumnezeu.
- Înţeleg.
- Ţi-o spun?
- Da.
- Bine.
- Se spune că într-o zi în cer Dumnezeu l-a chemat pe Sfântul Arhanghel Mihail.
- Şi?
- I-a spus că trebuie să meargă să i-a sufletul unei femei şi să îl aducă în rai.
- Bine, a răspuns Sfântul Arhanghel Mihail.
- Şi ce a urmat?
- Sfântul Arhanghel Mihail a venit din cer la locul în care Dumnezeu i-a spus că se află femeia la care trebuie să îi ia sufletul.
- Înţeleg.
- Când a ajuns acolo însă s-a răzgândit.
- De ce?
- Femeia tocmai născuse 2 bebeluşi gemeni şi aceştia nu aveau tată.
- Mi se pare firesc.
- Sfântul Arhanghel Mihail se spune că s-a suit din nou la cer şi i-a spus lui Dumnezeu.
- Ce?
- Doamne nu am putut să fac ceea ce mi-ai cerut.
- De ce?
- Fiindcă femeia tocmai născuse doi gemeni.
- Aşa şi?
- Cum să îi las fără mamă?
- De ce nu ai încredere în Mine?
- Am încredere.
- Ca să îţi dai seama de judecata Mea te vei întoarce pe pământ şi vei trăii ca un om simplu.
- De ce?
- Să vezi care sunt judecăţile mele.
- Bine Doamne.
- Sfântul Arhanghel Mihail se spune că a venit pe pământ şi trăia ca un om simplu vânzător la o băcănie.
- Şi?
- Totul a fost aşa până într-o zi.
- Ce s-a întâmplat?
- În băcănia unde lucra el a intrat o femeie frumos îmbrăcată şi foarte bogată cu doi copii de vreo 3-4 anişori.
- Şi?

[54] A se vedea Andrei Pleşu, *Despre frumuseţea uitată a vieţii* (Bucureşti, 2011).

- Arhanghelul i-a putut recunoaşte pe cei doi bebeluşi gemeni ai mamei căreia a refuzat să îi ia sufletul.
- Doamnă aş vrea să întreb ceva, a întrebat-o arhanghelul care lucra drept vânzător.
- Ce este?
- Sunt ai dumneavoastră aceşti copii?
- Sunt dar sunt adoptaţi.
- Cum aşa?
- Mama lor a murit la naştere şi s-a dat un anunţ la noi în oraş dacă ar vrea cineva să îi adopte.
- Şi i-aţi adoptat dumneavoastră?
- Da.
- Frumos.
- Sunt foarte bogată şi nu pot avea copii.
- Înţeleg.
- Dar de ce întrebaţi?
- A, numai de curiozitate.
- Imediat după acest moment se spune că Sfântul Arhanghel Mihail s-a suit la cer.
- Doamne îmi cer iertare.
- Ai văzut care a fost lucarea Mea?
- Da Doamne.
- Acum te mai îndoieşti de Mine?
- Nu Doamne.
- Bine.
- Se spune că de atunci Sfântul Arhanghel Mihail a respectat toate dorinţele şi instrucţiunile lui Dumnezeu.
- Aceasta este toată povestea?
- Da.
- Frumoasă.
- Este pilduitoare.
- Aşa este.
- Trebuie să ascultăm de Dumnezeu mai mult decât de noi înşine.
- Sunt de acord.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Nu trebuie să judecă.
- De ce?
- Trăiau undeva nişte oameni foarte păcătoşi, alături de alţii, foarte drepţi.
- A trecut multă vreme. Păcătoşii au murit, şi pentru că nu s-au pocăit, au mers în iad.
- Au murit şi cei drepţi. Şi pe ei Dumnezeu i-a trimis în iad.
- Păcătoşii au fost foarte miraţi când i-au văzut pe cei drepţi împreună cu ei, în locul de osândă.
- - Şi i-au întrebat:
- - „Noi am greşit şi nu ne-am pocăit şi din acest motiv ne aflăm în iad , dar voi, drepţi fiind, care n-aţi săvârşit faptele noastre, ce căutaţi aici?”
- Drepţii le-au răspuns:
- - „Voi greşeaţi şi noi vă osândeam.”[55]
- Foarte interesant.
- Aşa este.
- Trebuie să luăm seama mai mult la noi înşine?
- Da.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- A fost un dialog cu folos.

[55] https://ephbalti.md/pilde/pilda-pacatul-osandirii.2016.03.23 (accesat pe 10.07.2025).

Iată ce spunea tot gânditoarea Alina Kartman despre pofta de viață: „Nume precum Viktor Frankl, Elie Wiesel şi Anne Frank s-au înrădăcinat în literatură ca exemple reale care evocă în cititori pasiunea pentru viață, cu atât mai aprinsă cu cât se manifestă în prezența anti-vieții, a exterminării oricărui motiv de bucurie la care, aparent, s-ar mai putea gândi cineva.

Sigur că istoriile concentraționiste sunt reprezentative pentru o extremă. Însă acea extremă are puterea de a face ca circumstanțele negative comune, de astăzi, să aibă un referențial diferit de capriciile emoțiilor noastre şi astfel, să facă prezentul mai uşor de tolerat, acceptat sau chiar controlat. Pe unii, intrarea prin lectură într-o lume în care nimic din frumusețea vieții nu mai este recognoscibil îi ajută să aprecieze mai mult ceea ce au şi să se concentreze mai puțin pe pierderi.

E drept că pierderile sunt inerente. Pe de altă parte totuşi, astfel de poveşti ne ajută să asimilăm emoțional faptul că oricât de disperată ne-ar părea cauza noastră, nu suntem niciodată cu adevărat la fundul sacului. Frankl, de pildă, era convins că „omului îi poate fi luat totul, dar nu şi ultima dintre libertăți: aceea de a-şi hotărî atitudinea într-un anumit set de circumstanțe". „Alungă disperarea şi vei ține moartea la distanță de tine", era crezul lui Elie Wiesel, chiar şi după ce şi-a pierdut credința printre atrocitățile cărora le-a fost martor. „Acolo unde este speranță este viață. Ne umple cu un curaj proaspăt şi ne face din nou puternici", scria şi micuța Anne Frank. Pierderea este întotdeauna relativă, pare să fie în rezumat moştenirea celor trei autori. Iar inimile a milioane de cititori au rezonat profund cu acest mesaj, pentru că el este ţesut în fibra ființei noastre. Chiar şi atunci când ne simțim la capătul puterilor, indiferent dacă mai suntem sau nu în stare să rostim acest lucru, ceva din inima noastră încă vrea să creadă că nu e totul pierdut, că de fapt niciodată nu pierdem cu adevărat totul.

Tocmai de aceea, câteva cuvinte despre viață, rostite de Iisus Hristos, sunt la fel de şocante astăzi cum probabil au fost şi pentru cei care i-au auzit discursul."[56]

CAPITOLUL 3

SABIA DE FOC A SFÂNTULUI ARHANGHEL MIHAIL ESTE MAI PUERNICĂ DECÂT SABIA TERORII MORȚII A LUI DAMOCLES

De mai multe ori în lumea noastră se poate observa un fel de încleştare de forțe dintre bine şi rău. Nu putem să stăm indiferenți ci trebuie să luăm atitudine fiindcă în cele din urmă aceste lucruri ne privesc şi pe noi. După tradițiile populare trebuie să ştim că Sfântul Arhanghel Mihail este unul care se află în conflict direct cu forțele demonice. Noi putem să ne alăturăm arhanghelului dacă suntem buni şi suntem oameni care mergem pe la biserică.[57]

Sunt mai multe opinii care îl caracterizează pe Sfântul Arhanghel Mihail ca fiind un "războinic." Ceea ce trebuie să ştim este că nici un înger nu este războinic prin fire din moment ce în cer domneşte o pace veşnică. Îngerii şi Sfântul Arhanghel Mihail sunt ființe ale păcii dar evident că atunci când văd că răul ajunge să se propage în lumea noastră ei intervin şi sunt cât se poate de activi în a îl combate. Acest lucru nu înseamnă că îngerul şi Sfântul Arhanghel Mihail au o natură războinică.

A fi războinic presupune să fie permanent într-o stare de conflict ori îngerii sunt departe de a fi ființe conflictuale.[58]

Paradoxul pe care Iisus îl pune în fața noastră este că deşi El ne-a dat viață trebuie să ştim că trebuie să o trăim pentru el. Iată ce spunea în acest sens gânditoarea Alina Kartman: „Cine îşi iubeşte viața o va pierde" (Ioan 12:25) sunt cuvintele Celui întrupat „pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veşnică" (Ioan 3:16). Iar efectul este similar unei prăbuşiri. Întreaga ordine de priorități se clatină din fundație sub influența seismică a acestor cuvinte atât de greu de înțeles. Evanghelia după Ioan debutează cu o descriere pe cât de austeră pe atât de profundă a sufletului uman motivat de iubirea pentru viață. Spune autorul: „viața era lumina oamenilor" (Ioan 1:4) acesta însemnând că viața este suprem prețioasă pentru om. Minimalismul acestei propoziții o face să sune atât de axiomatic încât atunci când Iisus rosteşte, ca o sentință, că „Cine îşi iubeşte viața o va pierde" dilema este inevitabilă.

---

[56] https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/cand-frica-de-moarte-nu-te-lasa-sa-traiesti.html (accesat pe 10.07.2025).

[57] A se vedea Radu Teodorescu, *Omul bisericos în confruntarea cu dilectica derizoriului lumesc* (Cugir, 2025).

[58] A se vedea Andrei Pleşu, *Despre îngeri* (Bucureşti, 2003).

Pe de o parte, Biblia recunoaşte şi descrie nevoia umană după permanenţa vieţii, pe de altă parte, avertizează paradoxal că tocmai atunci când îţi iubeşti viaţa eşti în pericolul de a rămâne fără ea. Cei obişnuiţi cu literatura biblică ştiu că aceasta nu are nimic în comun cu legile lui Murphy şi că nici răzbunarea de tip karmic nu îşi are locul în metanaraţiunea iudeo-creştină. Şi atunci cum s-ar putea explica această afirmaţie a lui Hristos? Să spună oare că dorinţa înverşunată de a trăi – aceea care iradiază atât de frumos şi inspirator în literatura concentraţionară – ar putea fi răsplătită cu exact opusul ei? Dacă Dumnezeu le-a oferit oamenilor darul vieţii, de ce nu s-ar bucura că cei care l-au primit preţuiesc acest dar?

Versetul se regăseşte, cu mici variaţiuni, în toate cele patru evanghelii sinoptice, semn că cei care L-au urmat pe Hristos au simţit atât de puternic semnificaţia cuvintelor Lui încât nu au putut să nu le includă în testamentul spiritual pe care doreau să îl lase creştinilor. În toate locurile în care apare, viaţa iubită este cea prezentă şi este mereu pusă în antagonism cu viaţa veşnică sau cu mântuirea.

Interpretarea tradiţională este aşadar aceea că ataşarea faţă de valori triviale, superficiale şi trecătoare este o pierdere eternă. Cine îşi iubeşte viaţa aceasta, se autolimitează. Însă din această interpretare decurg idei cu o generoasă aplicabilitate practică."[59]

Am găsit de cuviinţă să denumic aici atacurile demonice care vin asupra noastră ca "sabia lui Damocles" aceasta fiindcă demonii pot să ne terorizeze prin obsesia la moarte sau mai bine spus prin tanatofobie care este o maladie din ce în ce mai întâlnită în lumea noastră de azi. Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că vom ajunge să fim unii care vom scăpa de atacurile sabiei demonice a lui Damocles dacă ne vom refugia sub sabia de a foc a Sfântului Arhanghel Mihail.

Aceasta fiindcă după cum ştim în lumea nevăzută lucrurile sunt cât se poate de clare: trebuie să fi cu Dumnezeu şi sfinţii îngeri sau cu diavolul şi demonii săi. Sfântul Nicodim Aghioritul a fost cât se poate de concludent când a scris cartea sa Războiul nevăzut.[60]

Prin urmare ortodoxia a atestat din cele ma vechi vremuri că există un război nevăzut care se dă între îngerii din cer şi demonii din iad. Noi oamenii suntem cumva prinşi la mijloc. Trebuie să avem o adeziune faţă de îngeri nu numai nominal prin cuvinte ci la fel de bine şi concret prin fapte bune.

Demonii vor să introducă în noi o stare de tensiune continuă în care frica de moarte ne terorizează. Este bine să învăţăm de la Sfântul Arhanghel Mihail cum să luptăm cu demonii fiindcă ei pot să fie izgoniţi. La fel de bine trebuie să ne cultivăm un optimism faţă de viaţă. Tot gânditoarea Alina Kartman spunea: „atunci când ne temem de moarte, ne pierdem viaţa – este un corolar al afirmaţiei lui Hristos. Şi este, aparent, o teză foarte asemănătoare cu cea a psihiatrului american Irvin Yalom. În cartea „Privind Soarele în faţă", acesta făcea o pledoarie pentru o raportare intenţionată, conştientă la ideea iminenţei morţii noastre, însă cu unele limitări autoimpuse. El asemăna această confruntare intelectuală cu o privire scurtă înspre Soare. Te uiţi şi vezi că este acolo, dar nu rămâi cu privirea aţintită spre el pentru că altfel rişti să orbeşti. Muţi în schimb privirea pe ceea ce este în jurul tău şi laşi Soarele să lumineze toate lucrurile. Metafora lui Yalom doreşte să transmită că perspectiva morţii te ajută să vezi tot ce vedeai şi înainte, însă dintr-o perspectivă schimbată şi să preţuieşti lucrurile la adevărata lor valoare. Altfel spus, ştiind că nu vei avea lucrurile acestea decât o scurtă perioadă de timp, te bucuri mai intens de ele.

Yalom folosea această metaforă pentru a-şi ajuta pacienţii care se confruntau cu o frică paralizantă de moarte. Oameni cu diagnostice terminale, bătrâni suferind de boli degenerative şi confruntaţi cu imaginea dezolantă a propriilor limitări, dar şi oameni sănătoşi afectaţi de moartea cuiva drag şi întreaga armată de gânduri şi aluzii la propria moarte care vin odată cu decesul unui apropiat, sunt tipologiile de pacienţi pe care Yalom se străduieşte să îi vindece. Prin tot ceea ce le spune, medicul încearcă să îi ajute să asimileze ideea că, atâta vreme cât încă trăiesc, moartea nu le poate face niciun rău ci, din contră, îi poate ajuta să trăiască aşa cum nu au mai trăit niciodată până atunci.

Dar cum ar putea cineva îngrozit de realizarea propriei finitudini să ajungă să se elibereze de frică şi să îşi savureze viaţa? Yalom încearcă să îşi împrietenească pacienţii – şi, implicit, şi pe cititori – cu marii gânditori ai lumii şi modurile uneori revelatoare în care s-au raportat la moarte, atât cât se poate spune din scrierile lor, bineînţeles."[61]

---

[59]https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/cand-frica-de-moarte-nu-te-lasa-sa-traiesti.html (accesat pe 10.07.2025).

[60] A se vedea Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut* (Bucureşti, 2023).

[61] https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/cand-frica-de-moarte-nu-te-lasa-sa-traiesti.html (accesat pe 10.07.2025).

Trebuie să învăţăm şi să reînvăţăm să ne bucurăm de viaţă. De ce? Fiindcă viaţa este frumoasă şi ne aduce multe bucurii dacă o trăim creştineşte. Demonii nu vor să ne bucurăm de viaţă şi de cele mai multe ori ajung să ne facă să fim unii care să suferim şi să trăim sub un fel de teroare a morţii. După cum am spus în aceste momente rugăciunea este una care ne ajută foarte mult. La fel de bine rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne scoată la liman.

Au fost mai mulţi filosofi care au voit să găsească o soluţie la problema morţii. Unul dintre ei a fost filosoful grec Epicus. Care a fost soluţia lui cu privire la moarte?

„Unul dintre cei mai semnificativi de pe lista lui bogată în referinţe filosofice şi literare, este anticul Epicur. Acesta era convins că prima cauză a nefericirii umane este teama noastră omniprezentă de moarte şi că alinarea acesteia poate însemna recuperarea unei existenţe de care te poţi bucura.

Printre altele, Epicur învăţa că, dacă sufletul este nemuritor, atunci moartea nu înseamnă nimic pentru noi, iar dacă este muritor, atunci înseamnă că nu îşi percepe propriul statut de „mort", prin urmare „de ce să mă tem de moarte atunci când nu o pot percepe niciodată?". În alte cuvinte, Epicur spunea că „acolo unde sunt eu, nu este moarte; acolo unde este moarte, nu sunt eu".

Un alt mod prin care Epicur urmărea să liniştească frica de moarte era argumentul simetriei, mai exact acela că starea noastră în moarte este similară stării noastre înainte de naştere. O idee preluată şi de Vladimir Nabokov care spunea că „deşi cele două sunt gemene, omul, în general, se raportează mult mai calm la abisul prenatal, decât la cel spre care se îndreaptă, la 4500 de bătăi de inimă pe oră"."[62]

Prin urmare este bine să ne dăm seama că dacă credem în Dumnezeu şi cerem ajutorul sfinţilor îngeri în nici un fel nu trebuie să ne fie frică de moarte sau mai mult să fie terorizaţi de ea. Cu toţii vom murii fiindcă suntem fiinţe muritoare însă avem speranţa că sufletul va trece cu bine în rai.[63]

Pe linia Sfântului Nicodim Aghioritul trebuie să ştim că *războiul nevăzut* al demonicei săbii a lui Damocles şi a sabiei de foc a liniştii şi împăcării cu sine a Sfântului Arhanghel Mihail este una care evident că ajunge să ne implice şi pe noi. Sfântul apostol Pavel a fost cât se poate de concludent când a spus că: "în sfârşit, fraţilor, întăriţi-vă în Domnul şi întru puterea tăriei Lui. Îmbrăcaţi-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotriva uneltirilor diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduh. Pentru aceea, luaţi toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotrivă în ziua cea rea, şi, toate biruindu-le, să rămâneţi în picioare. Staţi deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul şi îmbrăcându-vă cu platoşa dreptăţii, şi încălţaţi picioarele voastre, gata fiind pentru Evanghelia păcii. În toate luaţi pavăza credinţei, cu care veţi putea să stingeţi toate săgeţile cele arzătoare ale vicleanului. Luaţi şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu" (Efeseni 6, 10-16). Este adevărat că faţă de demoni noi oamenii suntem fiinţe fragile şi slabe. Totuşi trebuie să ştim că demonii sunt fiinţe căzute care nu mai vor să facă binele. Se ştie că în iad există un singur principiu: cum să fie făcut răul şi nimic mai mult. Trebuie să ştim că viaţa este mult mai mult şi mult mai complexă decât a face răul. Aceasta fiindcă diavolii nu sunt raţionali din moment ce tot ceea ce vor este răul şi nimic mai mult.[64]

„Teza lui Yalom este că e suficient să anesteziezi/anihilezi frica de moarte, iar viaţa te reînvaţă singură cum să o trăieşti chiar mai plenar decât înainte să îţi fie frică. Distras de multitudinea de surse biografice cu adevărat delectante, aproape că pierzi din vedere faptul că a nu te teme de moarte nu înseamnă obligatoriu a te bucura de viaţă. Şi este şi firesc: cum să te bucuri de ceva (oricât de frumos), care se termină? Probabil doar dacă te saturi de bine. Dar cine poate spune sincer şi fără ca declaraţia să îi fie alterată de alte circumstanţe (să spunem bătrâneţea, cu problemele ei) că îi ajunge cât a trăit, cât a iubit şi cât s-a bucurat? Dacă suntem oneşti, recunoaştem că orice mai puţin decât eternitatea nu ne poate satisface sufletul. Orice altceva este prea puţin.

Aşadar, dacă atunci când ne temem de moarte, ne pierdem viaţa, ce soluţii avem? Yalom spune, în esenţă, „fă-ţi curaj, adună-ţi resursele raţionale şi cultura şi înfruntă duşmanul. Uită-te la moarte şi trăieşte în ciuda ei!" Creştinismul însă are o abordare total atipică, pentru că are un referenţial complet diferit, care nici măcar nu poate fi inclus într-o categorie. În loc să spună „priveşte la ce eşti pe cale să pierzi, ca să preţuieşti ce ai", Biblia spune: „priveşte

[62] Idem.

[63] A se vedea Serafim Rose, *Sufletul după moarte* (Bucureşti, 2015).

[64] A se vedea Radu Teodorescu, *Răul în religiile lumii* (Pennsylvania, 2002).

la Iisus şi trăieşte!" Invitaţia nu este aceea de a privi la o etapă firească a vieţii (moartea), ci de a privi la Persoana care ne iubeşte nefiresc (Iisus) şi, de aceea, ne salvează de moartea pe care au ales-o primii dintre noi."[65]

Un creştin ortodox s-a dus la mănăstire să se sfătuiască cu un părinte îmbunătăţit.

- Părinte să ştiţi că nu mai ştiu ce să fac.
- De ce?
- Văd un mare conflict în mine.
- De ce fiul meu?
- Vream să mă mântuiesc.
- Foarte bine.
- Dar trebuie să văd şi de cele lumeşti.
- Foarte bine.
- Dar Iisus ne spune să căutăm mai întâi Împărăţia Cerurilor.
- Aşa este.
- Şi atunci cum să mai merg după cele lumeşti?
- O să îţi spun cum.
- Vă rog.
- Într-un orăşel oarecare trăia un om foarte bogat.
- Frumos. Casa lui era mică şi părăginită. Bogatul nu voia să clădească o casă nouă, ci toţi banii şi-i strângea şi îi aduna.
- Interesant.
- Dar odată, într-o seară, i-a luat foc casa.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi?
- A sărit din pat fără să se mai îmbrace, a înhăţat în pripă bogăţia agonisită şi a ţâşnit afară.
- Păi da.
- Casa s-a prefăcut în cenuşă, dar stăpânului nu i-a părut câtuşi de puţin rău.
- De ce?
- El s-a mutat cu averea sa într-un alt oraş, a clădit o preafrumoasă casă şi s-a sălăşluit acolo cu bucurie, fără griji.
- Care este noima acestei parabole?
- Nu ştiu părinte. Că trebuie să ne adaptăm?
- Da.
- Mă gândeam eu.
- Orăşelul înseamnă această lume, în care oamenii, ca nişte musafiri, trăiesc pentru scurtă vreme.
- Înţeleg.
- Casa mică şi veche înseamnă trupul omenesc, casa sufletului. Omul bogat este creştinul înţelept care a auzit, a priceput şi a pus în inima sa cuvintele lui Hristos.
- Ce cuvinte?
- „Ce folos este omului dacă va dobândi întreaga lume, iar sufletul său îl va pierde?"
- Aşa este.
- Bogăţia adunată înseamnă sufletul cel bogat al creştinului înţelept care se străduieşte toată viaţa să trăiască după legea lui Hristos şi adună în suflet toate virtuţile, care sunt mai de preţ ca aurul, argintul şi nestematele. Aurul şi argintul duhovnicesc, marea bogăţie duhovnicească, sunt credinţa şi nădejdea în Dumnezeu, iubirea către Dumnezeu, rugăciunea, milosârdia, bunătatea, iubirea de pace şi iubirea de fraţi, blândeţea şi curăţia.
- Aşa este.
- Ce înseamnă focul care a mistuit casa?

[65] https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/cand-frica-de-moarte-nu-te-lasa-sa-traiesti.html (accesat pe 10.07.2025).

- Nu ştiu.
- Înseamnă moartea trupului.
- Înţeleg.
- Focul iscat fără veste noaptea înseamnă moartea neaşteptată a trupului, a cărei zi şi a cărei ceas nu le cunoaşte nici un muritor.
- Pare logic.
- Trezirea omului bogat din somn în vreme ce ardea casa şi mutarea într-un oraş mare înseamnă slobozirea sufletului de trup la vremea morţii şi mutarea în altă lume.
- Ce frumos.
- Oraşul cel mare este veşnica Împărăţie a lui Hristos, în care locuiesc îngerii şi drepţii. Casa cea preafrumoasa din marele oraş înseamnă sălaşul fiecărui suflet drept pe lumea cealaltă, în Împărăţia cea veşnică şi fără de moarte.
- Aşa este.
- Parabola aceasta este limpede şi învăţătura ei este minunată. Cine are urechi de auzit, să audă!
- Acum înţeleg şi eu.
- Şi nimeni să nu-şi pună cine ştie ce nădejdi în această viaţă, care trece zburând atât de repede, ca norul gonit de vânt.
- Asta aşa este.
- Nimeni să nu se mândrească cu trupul său, fiindcă trupul oricărui om este o casă jalnică pe care moartea o poate face praf în orice clipă.
- Sunt de acord.
- Iar fiecare creştin şi fiecare creştină trebuie să se îngrijească necontenit de sufletul lor – de singura bogăţie pe care o poate scăpa de moarte şi de nimicire.
- Aşa este.
- Şi cine se îngrijeşte de sufletul său, acela să asculte cuvintele lui Hristos şi să împlinească poruncile Lui. Unora ca aceştia Hristos, Cel bun, le ajută necontenit.
- Nu ştiam.
- Şi nu-i scapă din ochi, aşa cum maica nu îşi scapă din ochi pruncul aflat în leagăn.
- Deci trebuie să ne centrăm pe Hristos?
- Da.
- Îl hrăneşte şi îl adapă cu Duhul Său cel Sfânt zi şi noapte.
- Frumos.
- Şi îi dă înger păzitor, ca să-l păzească în toate căile vieţii, iar în ceasul morţii să îi ia sufletul şi să-l ducă în cerească Împărăţie.
- Îmi dau seama acum că se poate trăii în lume şi să te şi mântuieşti.[66]
- Da.
- Acum lucrurile se leagă.
- Foarte bine.
- Nu credem că poţi să trăieşti în lume şi să te mântuieşti.
- Se poate.
- Trebuie să fi centrat pe Hristos.
- Aşa este.
- Şi pe sfinţii îngeri şi pe restul sfinţilor?
- Da.
- Acum ştiu ce am de făcut.
- Foarte bine.
- Vă mulţumesc părinte.

[66] Sfântul Nicolae Velimirovici, Adevărul şi bunătatea. Parabole şi istorii cu tâlc, Ed. Sophia apud https://www.urcusspreinviere.ro/2558/o-parabola-despre-moarte/ (accesat pe 10.07.2025).

Cu privire la setea de viaţă pe care cu toţii o avem tot gânditoarea Alina Kartman spunea: „Scriptura cea insuflată de Dumnezeu recunoaşte setea de viaţă a omului, iar Hristos promite nu doar că va potoli această sete, ci că prin influenţa pe care o are asupra sufletului celor credincioşi aceştia îi vor ajuta şi pe alţii să ajungă la viaţă, fiindcă „cine crede în Mine, din inima lui vor curge râuri de apă vie" (Ioan 7:38). Totuşi, fără a nega valoarea vieţii, Scriptura o vede ca pe un efect secundar al comuniunii dintre Dumnezeu şi om. Atunci când Hristos spune „despărţiţi de Mine nu puteţi face nimic" (Ioan 15:5), El spune de fapt că este susţinătorul vieţii umane şi că, deşi această susţinere este discretă, în absenţa ei nimic din ceea ce suntem şi din ceea ce ne înconjoară nu ar putea exista. Viaţa este un dar din partea lui Dumnezeu, iar dacă o privim aşa, înţelegem şi de ce ar fi nepotrivit să o preţuim mai mult decât Îl preţuim pe Cel care ne-a oferit-o. Lucrul acesta este atât de delicat de nuanţat încât a fost, din nefericire, greşit înţeles de un număr tragic de ori. Însă asta nu înseamnă că este mai puţin important, ci doar foarte foarte dificil de transmis.

„Noi suntem schimbaţi, privind. Ceea ce contemplăm ne transformă. Aceasta este o lege valabilă atât în domeniul spiritual, cât şi în cel intelectual. Mintea se adaptează treptat la subiectele asupra cărora i se îngăduie să stăruiască. Ea devine asemenea lucrurilor cu care se obişnuieşte şi pe care le îndrăgeşte şi le respectă.", scria în secolul XIX autoarea americană Ellen White. Cuvintele ei erau însă tot un ecou al Scripturii. „Noi toţi", spunea Pavel (2 Corinteni 3:18), „privim cu faţa descoperită (…) slava Domnului şi suntem schimbaţi în acelaşi chip al Lui". Ce înseamnă însă „slava"? E misiunea fiecărui om să afle pentru el însuşi şi să se lase transformat de ce descoperă."[67]

Prin urmare este bine să ştim că teroarea morţii este un lucru care în cele din urmă ne face să fim unii care să ne întoarcem spre Dumnezeu. Sunt mulţi care nu se gândesc deloc la Dumnezeu. Am spus mai sus exemplul dat de Sfântul Ilie Cleopa cu beţivul din localitatea Dolhasca din Moldova care 43 de ani nu a călcat deloc în biserică. Când oamenii ştiu că vom murii ei bine ei vor începe să se gândească la viaţa de apoi şi la Dumnezeu.

Vestea bună este că în faţa terorii sabiei demonice a sabiei lui Damocles – care vrea să ne facă viaţa mizerabilă – ei bine avem sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail care ne poate ajuta şi ne poate scoate din impas.[68]

Viaţa noastră este scurtă pe acest pământ şi trebuie să ştim că totuşi avem timp să ne facem pentru rugăciune faţă de Dumnezeu. Sfinţii îngeri şi Sfântul Arhanghel Mihail au demonstrat că sunt cu noi şi ne ocrotesc. Trebuie să ne rugăm lor şi să încercăm să fim buni creştini.

Iată ce spunea Sfântul Nicolae Velimirovici despre frica de Dumnezeu: "de ar şti cineva numărul întreg al stelelor de pe cer şi numele toate ale peştilor din mare şi numărul firelor de iarbă din câmpii şi obiceiurile toate ale tuturor fiarelor pădurii, dar nu ar avea frică de Dumnezeu, atunci cunoaşterea lui ar fi asemenea apei dintr-un ciur. Iar cunoaşterea aceasta l-ar face pe acel om mai laş şi mai înspăimântat în faţa morţii decât cel mai ignorant dintre oameni.

De ar putea cineva să ghicească toate gândurile oamenilor şi să prezică soarta omenirii şi să dea pe faţă toate tainele pe care pământul le ascunde în măruntaiele lui, dar nu ar avea frica de Dumnezeu, atunci cunoaşterea lui ar fi precum laptele vărsat într-un vas spurcat, pe care nimeni nu-l poate bea. Iar în ceasul morţii lui, înţelepciunea unui astfel de om nu ar străluci nici măcar cât un cărbune aprins fără flacără, ci i-ar face noaptea morţii lui încă şi mai întunecoasă.

Frica de Dumnezeu este începutul înţelepciunii. Căci cum ar putea vreodată sfârşi bine cel care nici nu a început vreodată bine? Căci oricine a luat-o din capul locului pe o cărare greşită trebuie mai întâi să se întoarcă înapoi de unde a pornit şi să păşească din nou, dar pe cărarea dreaptă."[69]

Prin urmare nu trebuie să avem frică de moarte ci mai mult frică de Dumnezeu. Aceasta fiindcă din moment ce ştim că există Dumnezeu ei bine nu suntem singuri în faţa morţii.

Unul dintre cele mai cumplite sentiment a omului este să ştie că este singur în faţa morţii şi să nu are nici un

- ajutor,
- sprijin
- mângâiere
- sau consolare.

Trebuie să ne dăm seama că noi oamenii avem puteri limitate ca fiinţe muritoare ce suntem. Totuşi îngerii şi mai ales Sfântul Arhanghel Mihail ne iubesc. Nu trebuie să le dezamăgim această iubire. Aceasta fiindcă ei ne vom binele chiar dacă de multe ori este mai greu de înţeles acest lucru.

---

[67] https://semneletimpului.ro/religie/crestinism/credinta/cand-frica-de-moarte-nu-te-lasa-sa-traiesti.html (accesat pe 10.07.2025).

[68] A se vedea Monique Alexandre, *Sabia de foc şi heruvimii* (Bucureşt, 2003).

[69]Extras din Proloagele de la Ohrida– Sfântul Nicolae Velimirovici, Editura Egumeniţa.

Că frica de Dumnezeu se leagă de iubirea de Dumnezeu ne-o spunea tot Sfântul Nicolae Velimirovici: „Cel care nu are frică de Dumnezeu nu poate avea dragoste faţă de Dumnezeu. Dar ce spunem noi? Mai bine să zicem că cel care nu are frică de Dumnezeu nu poate avea nici credinţă în Dumnezeu.

Cei mai mari nevoitori, cei care îşi omorau patimile şi care trăiau în înfrânare zi şi noapte timp de câte patruzeci şi cincizeci de ani, erau până la moarte plini de frica de Dumnezeu, şi aceştia, cei mai sfinţi dintre oamenii muritori, strigau din adâncul sufletului lor în ceasul morţii: «Doamne, milostiv fii mie, păcătosului!»

Frica de Dumnezeu este sarea oricărei evlavii. Dacă nu avem sarea aceasta, atunci toată evlavia noastră este tară vlagă şi insipidă. Frica de Dumnezeu încinge mijloacele noastre, înfrânează stomacurile noastre, ne face inima să fie mereu trează, ne disciplinează mintea şi ne biciuieşte mereu voinţa. Căci unde s-ar mai afla pocăinţa fără frica de Dumnezeu? Unde smerenia? Unde înfrânarea? Unde curăţia? Unde răbdarea? Unde slujirea aproapelui şi ascultarea?

O, fraţilor, să îmbrăţişăm şi noi acest cuvânt al sfântului adevăr: Frica de Dumnezeu este începutul înţelepciunii. O Stăpâne Doamne Iisuse Hristoase, sădeşte frica Ta în inimile noastre.

Căci noi pre Tine Te slăvim şi Ţie îţi mulţumim în veci. Amin."[70]

Tanatofobia sau mai bine spus viaţa cu teroarea morţii trebuie să ştim că este un sentiment demonic în cele din urmă. Aceasta fiindcă moartea este creaţia demonilor. Nu trebuie să uităm acest lucru. Ei bine când suntem cuprinşi de acest sentiment demonic al terorii morţii trebuie să ştim că avem un ajutor şi scăpare în Sfântul Arhanghel Mihail.

Este adevărat că primii oameni au pierdut raiul însă trebuie să ştim că prin Hristos îl putem recâştiga. Prin urmare lucrurile nu sunt pierdute deplin.

Au fost mai mulţi teologi ortodocşi şi nu numai care ne-au spus că Sfântul Arhanghel Mihail locuieşte în rai. Trebuie să nu uităm acest lucru. Destinaţia noastră finală este raiul. Acest lucru dacă voim cu adevărat şi dacă facem eforturi pentru a ajunge acolo.[71]

Iată ce spunea despre rai părintele Teofil Pârâian: "raiul este locul şi starea sufletelor care sunt în legătură cu Dumnezeu. Raiul noi îl gândim de obicei ca fiind după moarte, dar de fapt nu-i aşa: raiul începe de aici, de pe pământ. Biserica este raiul cel de pe pământ, este cerul cel de pe pământ. Sfânta Liturghie este împărăţia lui Dumnezeu aici, pe pământ; doar şi începe cu cuvintele: „Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor". La Sfânta Liturghie îi închipuim pe heruvimi - pentru că aducem întreit sfântă cântare Preasfintei Treimi - şi cântăm cu îngerii şi ca îngerii: „Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Savaot". Deci împărăţia lui Dumnezeu pe pământ este Sfânta Liturghie, iar raiul cel de pe pământ începe aici. O Liturghie trăită duhovniceşte este, de fapt, o experienţă a împărăţiei lui Dumnezeu aici, pe pământ, este un început de rai. Şi apoi, aşezarea sufletească în care se face simţită prezenţa lui Dumnezeu transformă şi sufletul omului în cer."[72]

Prin urmare ajungem să simţim raiul încă de aici de pe pământ. Aceasta dacă voim să fim în comuniune cu Dumnezeu. Trebuie să fim persoane care să voim să fim în legătură cu Dumnezeu. Un mare ajutor în drumul de comuniune cu Dumnezeu trebuie să ştim că este Sfântul Arhanghel Mihail. Ştim că rolul îngerilor este de media. Ei bine arhanghelul poate să medieze o legătură a noastră strânsă şi cordială cu Dumnezeu.

Prin urmare Sfântul Arhanghel Mihail este un sprijin pentru noi ca să ne apropiem mai mult de Dumnezeu şi de rai. Evident că sunt mulţi care se îndoiesc de existenţa raiului. Trebuie să ştim că raiul este într-un anume fel un răspuns la starea de suferinţă şi durere a lumii noastre. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că există multă suferinţă şi durere în jurul nostru.

Suferinţa şi durerea din lume – ca să nu mai spunem starea de moarte – a lumii sunt lucruri care nu pot să dureze veşnic. De ce? Fiindcă ar însemna că răul este veşnic. Aşa că raiul este în cele din urmă un răspuns la moartea, suferinţa şi durerea din lume.

Despre faptul că există rai ne încredinţează o vedenie a Sfântului Paisie Aghioritul cu Sfânta Eufemia: "pe 27 februarie 1974, Sfânta Muceniţă Eufimia s-a arătat în chip minunat Cuviosului Paisie Aghioritul, la Coliba Sfintei Cruci din Kapsala – Athos.

„Tocmai mă întorsesem din lume, unde ieşisem pentru o problemă bisericească. Marţi, pe la ora 10 dimineaţa, stăteam în chilie şi făceam Ceasurile. Deodată am auzit o ciocănitură în uşă şi o voce de femeie spunând: «Pentru

[70] Idem.

[71] A se vedea Ioan de la Valaam, *Raiul văzut din chilie* (Bucureşti, 2007).

[72]Arhimandritul Teofil Părăian, "Din Ospăţul Credinţei",Editura Mitropoliei Olteniei, p.35.

rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri…». Atunci m-am gândit: «Cum de a intrat o femeie in Sfântul Munte?». Cu toate acestea, am simţit o dulceaţă dumnezeiască înlăuntrul meu şi am întrebat:

– Cine este?

– Eufimia.

«Care Eufimia?, m-am întrebat în sinea mea. Nu cumva vreo femeie a făcut vreo nebunie şi a venit în Sfântul Munte, îmbrăcată în haine bărbăteşti? Acum ce să fac?». Aceea a bătut din nou la uşă, iar eu iarăşi am întrebat:

– Cine este?

– Eufimia.

Mă aflam în îndoială şi, de aceea, nu am deschis. Când a bătut a treia oară, uşa, care era zăvorâtă pe dinăuntru, s-a deschis singură. Apoi am auzit paşi pe hol. Am sărit ca să deschid uşa chiliei şi am văzut înaintea mea o femeie cu capul acoperit. O însoţea cineva care semăna cu Evanghelistul Luca şi care a dispărut îndată. Cu toate că eram sigur că aceasta nu era o nălucire de la cel viclean, pentru că avea o strălucire deosebită, am întrebat-o cine este.

– Muceniţa Eufimia, mi-a răspuns aceea.

– Dacă eşti Muceniţa Eufimia, vino să ne închinăm Sfintei Treimi. Tot ce fac eu să faci şi tu.

Dar când încă se mai afla pe hol, a început să facă metanii, însă nu spre biserică, ci spre chilia mea. La început mi s-a părut ciudat, dar după aceea mi-am amintit că aveam deasupra uşii chiliei mele o iconiţă de hârtie cu Sfânta Treime.

Apoi am intrat în biserică şi am făcut o metanie spunând: «În numele Tatălui». A repetat şi ea după mine, făcând o metanie. «Şi al Fiului». «Şi al Fiului», a repetat ea cu o voce subţire.

– Mai tare, ca să aud şi eu! Iar ea a repetat mai tare.

După ce ne-am închinat şi a treia oară, rostind: «Şi al Sfântului Duh», i-am spus: «Acum să mă închin şi eu la tine». M-am închinat ei şi i-am sărutat picioarele şi vârful nasului, căci a o săruta pe faţă am considerat că este o necuviinţă. După aceea, sfânta s-a aşezat pe scăunel, iar eu pe cufăr şi mi-a dezlegat nedumerirea pe care o aveam (în legătură cu un subiect bisericesc). Apoi mi-a povestit viaţa ei. Ştiam că există o Sfântă Eufimia, dar viaţa ei nu o cunoşteam. Când mi-a povestit mucenicia ei, nu numai că o auzeam, dar parcă o vedeam, o trăiam. M-am înfricoşat.

– Cum ai răbdat astfel de chinuri?, am întrebat-o.

– Dacă aş fi ştiut ce slavă au sfinţii în cer, aş fi făcut tot ce aş fi putut ca să îndur chinuri şi mai mari.

După această întâmplare, timp de trei zile nu am putut să fac nimic. Tresăltam de bucurie şi slăveam neîncetat pe Dumnezeu. Nu puteam nici să mănânc, nici nimic altceva să fac… doxologie neîncetată."[73]

Avem aici o mărturie cât se poate de autentică a faptului că raiul nu este o simplă ficţiune ci o realitate cât se poate de concretă.

Ceea cee este şi mai bine de spus este că Dumnezeu şi sfinţii îngeri vor să ajungem în rai. Acest lucru trebuie să ne fie un

- impuls
- şi o motivaţie

pentru ca să se sârguim să ajungem în rai.[74]

Ce interes sau ce folos ar avea Dumnezeu şi sfinţii îngeri dacă am ajunge în iad? Evident că nici unul. De ce? Fiindcă este bine să ştim că Dumnezeu ne creat şi menit pentru viaţă.

Moartea este un accident în viaţă şi este bine să ştim acest lucru. Moartea nu a fost creată de Dumnezeu ci după cum am spus este opera diavolului. Ştim că în cer Sfântul Arhanghel Mihail l-a înfrânt pe diavol. Ei bine avem în Sfântul Arhanghel Mihail

- un prieten,
- un frate mai mare,
- un aliat de nădejde
- şi un mare ajutor.

Ştim că prin sine omul nu se poate mântuii. Totuşi este bine să ştim că prin Iisus ne putem mântuii. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama de importanţa lui Iisus pentru noi şi pentru mântuirea noastră.

---

[73] Ieromonahul Isaac, *Viaţa Cuviosului Paisie Aghioritul,* traducere de ieroschim. Ştefan Nuţescu, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2005, pp. 210-214.

[74] A se vedea Radu Teodorescu, *Căutarea raiului în creştinismul ortodox* (Cugir, 2017).

Evident că pe cruce Iisus l-a învins pe diavol. Dar nu trebuie să uităm ce ne spune şi Sfântul Ioan Teologul în Apocalipsa sa: că în cer a fost Sfântul Arhanghel Mihail cel care l-a învins şi biruit pe diavol. Diavolul este o fiinţă învinsă şi trebuie să ştim că el nu recunoaşte acest lucru. Crede că în cele din urmă Îl va răpune pe Dumnezeu şi sfinţii îngeri. Nimic mai absurd decât acest lucru.[75]

Doi laici discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- De multe ori viaţa de creştin ortodox mi se pare imposibilă.
- Nu este imposibilă.
- Este adevărat că este grea.
- Dar nu imposibilă?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă Dumnezeu ştie să ierte.
- Oare?
- Da.
- De unde ştii acest lucru?
- Din vieţile sfinţilor.
- Cum aşa?
- Nu ai citit vieţile sfinţilor?
- Nu prea.
- O să îţi spun o întâmplare din Patericul egiptean.
- Te rog.
- Era un frate de mănăstire care cădea în păcatul desfrânării în toate zilele şi iarăşi în toate zilele îmblânzea pe Domnul prin pocăinţa lui cea cu multe lacrimi şi rugăciuni.
- continuă.
- Se pocăia şi iarăşi cădea în noroiul păcatului.
- Chiar aşa?
- Da.
- Şi?
- Însă nu se deznădăjduia de mântuire niciodată.
- De ce?
- Deşi se arăta mincinos întru făgăduinţa lui, dar Preamilostivul Dumnezeu nu se întorcea de către el, ci răbda fărădelegea fratelui şi aştepta întoarcerea lui.
- Foarte frumos.
- Şi această cădere a fratelui însoţită de mustrare a urmat vreme de 10 ani de zile şi mai mult.
- Aşa de mult?
- Da.
- Desigur că vrăşmaşul mântuirii s-ar fi bucurat să-l vadă pe frate că vine la deznădăjduire după atâtea căderi şi după atâtea făgăduinţe mincinoase.
- Păi cred şi eu.
- Se aştepta de asemenea, pizmaşul să vadă că şi Domnul se mânie şi nu-l mai primeşte pe cel care îşi calcă mereu făgăduinţa şi nu se îndreaptă.
- Aşa este.
- Însă cu părere de rău vede că nici fratele nu se deznădăjduieşte de mântuire şi nici Milostivul Dumnezeu nu se mânie, ci îl primeşte în toate zilele când se pocăieşte.[76]
- Ce frumos.
- Aşa este.

[75] A se vedea Radu Teodorescu, *Metode de înfrângere a absurdului sau despre originile demonice ale absurdului* (Cugir, 2013).

[76] Pildă din Patericul egiptean.

- Deci Dumnezeu este milostiv?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Aşa este.
- Aceasta fiindcă El vrea ca noi să ne mântuim.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Pentru aceasta L-a trimis în lume pe Fiul Său.
- Să ne spună că ne iubeşte?
- Da.
- M-ai spus pe gânduri cu pilda de mai sus.
- Este bună.
- Cred şi eu.
- 10 ani acest frate de mănăstire tot a căzut în păcatul desfrânării?
- Da.
- Şi de fiecare dată când se pocăia Dumnezeu îl ierta?
- Da.
- Frumos.
- Aşa este.
- Deci trebuie şi eu să mă pocăiesc când cad în păcat?
- Da.
- Aşa am să fac.
- Totuşi trebuie să ştii un lucru.
- Ce?
- Una este să cazi pradă ispitelor şi alta este să fi nepăsător.
- Adică?
- Asceţii se luptă cu diavolul.
- Aşa este.
- De multe ori sunt biruiţi.
- Şi?
- Ei se ridică din păcat prin pocăinţă şi continuă lupta mai departe.
- Înţeleg.
- Sunt mulţi care cred că indiferent câte păcate ar face iubirea lui Dumnezeu îi va ierta.
- Şi nu este aşa?
- Nu.
- De ce?
- Una este să le lupţi cu păcatul şi alta este să te laşi pradă lui.
- Fără nici o luptă?
- Da.
- Înţeleg ce vrei să îmi spui.
- Mă bucur.
- Deci până în momentul morţii trebuie să ne luptăm.
- Aşa de mult?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă aşa sunt lucrurile în viaţa spirituală.
- Nu ştiam.
- Ştii acum.
- Îţi mulţumesc pentru tot.
- Pentru nimic.

Sfântul Isaac Sirul spunea cât se poate de frumos că Dumnezeu este milostiv fiindcă ne iartă: „El desfiinţează greşala şi nepăsarea noastră; şi pentru ca nimeni să nu fie socotit păcătos înaintea Lui, El pune la cale o stratagemă [un şiretlic]. Căci s-a spus „Dumnezeu a desfiinţat păcatul tău: nu vei muri!" (2 Regi 12, 13). Şi chiar dacă ar fi vorba de un păcătos care nu-şi dă nicio osteneală în ce priveşte străpungerea inimii, El îi dă iertarea Sa datorită persoanei altora, fiindcă Îi place să dea un prilej de iertare a păcatelor […] Oriunde se găseşte chiar şi numai numele căinţei, chiar dacă ea ar fi doar de formă, El se pleacă pentru a ne da bucuros iertarea. El care cunoaşte inimile, lucrează astfel chiar şi atunci când e vorba de vinile cele mai grele! […] Că El nu se bucură de prilejurile de păcat e limpede din faptul că iartă: aici îşi arată deschis voia Sa, care e aceea de a avea milă [compătimire]. [E ca şi cum ar spune:] „Iubesc iertarea, şi nu iert doar din anume pricini, ci pentru că acest lucru e plăcut bunătăţii Mele; […] De aceea, chiar dacă omul e păcătos, agăţându-se de cel mai mic pretext, El îl numeşte numaidecât drept; şi pentru binele unei singure zile, îi iartă ticăloşiile întregii sale vieţi. Pentru o singură faptă bună el îl socoteşte nevinovat pe cel care şi-a petrecut toate zilele sale în păcat. Numai să se mâhnească în conştiinţa sa şi El îi iartă fărădelegi nemăsurate: în locul unei mulţimi de fapte El primeşte de la acesta chiar şi cea mai mică voinţă; şi pentru păcate de ani de zile, grele şi îndelungate, îi e de ajuns căinţa unei singure clipe"[77]

CAPITOLUL 4

SABIA DE FOC A SFÂNTULUI ARHANGHEL MIHAIL ESTE DE FAPT INTOLERANȚA SA CU RĂUL DIN LUME ȘI TEROAREA MORȚII ADUSĂ DE DIAVOL

După cum am mai spus mai sunt mai multe icoane creştin ortodoxe ni-l prezintă pe Sfântul Arhanghel Mihail ca fiind militar sau oştean. Aceasta fiindcă ştim că el a fost cel care a condus războiul şi lupta din cer împotriva diavolului şi a acoliţilor lui. Evident că un asemenea război putea să nu existe dar diavolul l-a făcut inevitabil.

De atunci în lumea creştină Sfântul Arhanghel Mihail a devenit un simbol al luptei contra răului. Din nefericire răul este o realitate destul de prezentă în lumea noastră. O formă a răului trebuie să ştim că este şi teroarea faţă de moarte pe care mai mulţi dintre noi o simţim. După cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail are putere peste această teroare a morţii pe care mulţi dintre semenii noştri o simt.

Dacă ne simţim terorizaţi de gândul morţii ei bine trebuie să scăpăm undeva. Unde am putea scăpa decât la îngerii din cer? Sfântul Arhanghel Mihail ştie că diavolul vrea să ne terorizeze fiindcă el este deplin dedicat răului sub orice formă.

Iată ce spunea în acest sens Sfântul Teofan Zăvorâtul: "de atacurile vrăjmaşului, de tulburările şi de rănile inimii nimeni nu este slobod. Aşa este orânduită viaţa noastră. Însă acest lucru nu este spre pierzarea noastră, ci spre mântuire. În noi se ascunde tot răul, ca urmare a căderii. De acest rău trebuie să ne curăţim inima. Dar, ca să o curăţim, trebuie să-l vedem: ca să-l vedem, trebuie ca el să iasă din ascunzişul lui... Iar când iese, trebuie să-l curmăm - prin împotrivire, rugăciune şi ură. Şi aceasta să facem de fiecare dată când răul iese din ascunziş. Şi tocmai acest lucru îl fac ispitele din partea trupului, a lumii şi a diavolului. Ele cheamă afară răul ascuns în noi.

Lucrarea noastră este ca, îndată ce-l vedem ieşit din inimă, să-l retezăm. Şi acesta este un lucru bun pentru noi. Aşa cum slăbiciunea iese prin spuzeală, aşa şi răul ascuns în noi iese prin gândurile, simţămintele, îndemnurile şi pornirile rele... Şi, pentru că spuzeala nu este alungată înăuntru, ci este curăţită, atunci şi seva lăuntrică se curăţeşte. Aşa şi în suflet, când răul care iese la iveală prin gânduri, simţăminte şi îndemnuri nu este tăinuit înăuntru, ci este retezat, atunci curăţia sufletească se întăreşte în interior.

De unde vine răul în lume? Nu de la Dumnezeu; dar este îngăduit de Dumnezeu, deoarece ţelul pentru care a fost creată lumea poate fi atins şi prin rău, ca şi fără rău. Izvorul răului, însă, este în libertatea care nu voieşte să se supună voii lui Dumnezeu."[78]

---

[77] Cuvinte către singuratici, 6, 26-28; 34, partea a III-a, recent regăsită, ediţia a II-a, trad. diac. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2007, pp. 76-79.

[78] Sfântul Teofan Zăvorâtul, Sfaturi înţelepte, traducere de Cristea Florentina, Editura Cartea Orodoxă, pp. 283-284 apud https://doxologia.ro/de-unde-vine-raul-lume (accesat pe 13.07.2025).

Prin urmare trebuie să ne opunem răului. Alături de noi trebuie să ştim că îl avem în cer pe Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă şi el s-a confruntat cu el şi este prin urmare mult mai experimentat decât noi. Nu trebuie să uităm acest lucru mai ales în zilele noastre când răul de multe ori este

- camuflat,
- mascat,
- ascuns
- şi cameleonic.[79]

Ceea ce ne spune sfinţii părinţi este că nu vom ajunge niciodată să învingem răutatea diavolului prin propriile puteri. De ce? Fiindcă este imposibil. Nu ai cum să învingi ca om un fost înger. Totuşi au fost mai ales două persoane care s-au arătat cât se poate de

- victorioase
- şi învingătoare

peste diavol. Este vorba de Domnul Iisus pe pământ şi Sfântul Arhanghel Mihail în cer.[80]

Prin urmare nu suntem singuri în lupta noastră contra diavolului. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă de multe ori suntem pur şi simplu deznădăjduiţi şi fără de speranţă. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Porfirie Kavsokalyvitul: "când năvăleşte asupra voastră răul, să alunecaţi şi să vă întoarceţi spre bine. Să prefaceţi, să preschimbaţi orice rău în bine. Această schimbare se săvârşeşte numai de către har. Apa, de pildă, se preface în vin la nunta din Cana Galileii. Uite, prefacere! Acesta este un lucru mai presus de fire. Bineînţeles, se poate face vin sau unt şi din elemente chimice, şi să fie identice cu cele naturale. Dar acesta nu este un adevăr. Adevărata prefacere o lucrează dumnezeiescul har. Pentru ca aceasta să se petreacă, trebuie ca omul să se predea din toată inima şi din tot sufletul (Marcu 12, 30) lui Hristos.

Amintiţi-vă de întâiul mucenic Ştefan. Era stăpânit de Dumnezeu şi, pe când era urmărit şi bătut cu pietre, se ruga pentru prigonitorii lui: Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta (Fapte 7, 60). De ce s-a purtat aşa Sfântul Ştefan? Pur şi simplu pentru că nu putea să facă altfel. Era rob al binelui. Socotiţi că-i uşor să fie aruncată asupra ta o grămadă de pietre? Ia să arunce cu o piatră în tine! Bun-bun, dar când te-ajunge piatra, o să începi să strigi: „Ah! Răule!". Asta arată că suntem sub stăpânirea unui duh rău. Şi atunci, unde să intre Hristos, unde să stea? În noi toate sunt ocupate. Însă, îndată ce pătrundem în viaţa duhovnicească, îndată ce pătrundem în Hristos, toate se schimbă. Şi hoţ de-ar fi fost cineva, încetează să mai fure; şi ucigaş, şi însetat de sânge, şi rău, şi pomenitor de rău… Toate încetează. Încetează păcatul şi trăieşte Hristos. Astfel zicea şi Apostolul Pavel: Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine."[81]

Este bine prin urmare să ajungem să facem un post sau mai bine spus o asceză de la rău. De ce? Fiindcă răul este în ultimă instanţă auto-distructiv. Diavolii sunt de fapt auto-distructivi. Aceasta fiindcă să nu credem că ei se bucură fiindcă au ajuns în iad care este un fel de cimitir pentru demoni. Problema este că diavolii ştiau unde vor sfârşii, adică de faptul că dacă vor vrea să îl detroneze pe Dumnezeu vor sfârşii în iad. Totuşi au preferat să o facă.

Lupta că răul putem să o învăţăm şi de la Sfântul Arhaghel Mihail care am putut vedea că s-a confruntat cu răul în forma lui cea mai

- hidoasă,
- grotescă,
- anormală
- şi violentă.

Ei bine Sfântul Arhanghel Mihail ca fiind conducător al oştilor cereşti a ieşit învingător peste demoni. Acest lucru nouă creştinilor ortodocşi simpli ne dă multe speranţe. Înseamnă că există

- un leac
- şi cineva

ca să le vină de hac demonilor.

---

[79] A se vedea Nicu Gavriluţă, *Secularizarea şi camuflările sacului* (Iaşi, 2015).

[80]O serie de cărţi despre Sfântul Arhanghel Mihail au fost scrise de antoposoful Rudolf Steiner. Ele pot fi consultate dar sunt multe idei antroposofe în ele. A se vedea în acest sens Rudolf Steiner, *Archangel Michael: his mission and ours* (Anthroposofic Press, 1994).

[81]Ne vorbeşte părintele Porfirie – Viaţa şi cuvintele, traducere din limba greacă de Ieromonah Evloghie Munteanu, Editura Egumeniţa, 2003, pp. 241-242 apud https://doxologia.ro/indata-ce-patrundem-hristos-toate-se-schimba-bine (accesat pe 13.07.2025).

El este Sfântul Arhanghel Mihail. Dacă demonii ne dau târcoale ei bine nu trebuie să uităm că Sfântul Arhanghel Mihail este de partea noastră. Iată ce spunea despre răul părintele Virgil Gheorghiu: "răul nu este opera lui Dumnezeu. Răul nu există. Răul este absența binelui. Și o absență nu are existență. Răul nu capătă formă decât în momentul în care îl săvârșește omul. El este opera omului. Singurul rău este păcatul. Din acesta decurg celelalte rele. Iar păcatul este o alegere rea a omului. Voința sa este la originea răului. Alegerea cea rea a omului a generat foametea, nedreptatea, războiul. (…) Fiecare are libertatea divină de a alege el însuși felul de a se purta. O alegere rea antrenează păcatul. Dezastrul. Alegerea greșită se împotmolește în patimi, mânie, avariție, egoism, lăcomie. Și toate aceste patimi dau naștere la rele care otrăvesc existența."[82]

Lupta cu răul fiecare dintre noi o simțim în această viață. Sunt unii care au făcut din lupta cu răul o profesie:

- polițiștii,
- jandarmii,
- armatele,
- detectivii etc.

Noi cei care suntem simplii creștin ortodocși ajungem să ne confruntăm cu răul mai ales la nivel psihologic prin intermediul ispitelor care sfinții părinți creștin ortodocși ne spun că sunt inspirate în noi de demoni.[83]

Sfântul Arhanghel Mihail prin urmare este un experimentat în lupta contra răului. Pentru aceasta Biserica Ortodoxă ajunge să îl invoce în rugăciunile ei.

Lupta că răul de multe ori poate aduce în noi un fel se senzație de gol, de vid. Ne simțim singuri și părăsiți. Nu trebuie să uităm că Sfântul Arhanghel Mihail este alături de noi.

Iată ce spunea în acest sens Sfântul Iustin Popovici: "se vindecă orbirea cumva prin surzenie, ciuma prin lepră sau foamea prin sete? Cu siguranță, nu. Tot astfel nici răul nu se vindecă prin rău, ci răul prin rău crește numai.

În lumea noastră omenească, răul se hrănește și crește prin rău. Chiar și cel mai mic rău, totdeauna, în ființa sa, este legat de întregul rău din lume; iar omul, făcând răul, mai întâi de toate se afundă pe sine în marea răului. Și în momentul în care întoarce cuiva răul pentru răul făcut, atunci se afundă de două ori mai mult pe sine în oceanul iadului, deoarece prin răul său și pe alții îi trage în rău, provoacă la rău, îndeamnă la rău, încurajează săvârșirea răului.

După natura sa, orice rău este ucigaș al omului, pentru că omoară în el chiar și cel mai mic lucru dumnezeiesc, ceresc și înalt care există înlăuntrul lui; sau îl murdărește, îl înăbușe, îl mută și îl îmbrâncește să iasă afară din om. În felul acesta omul, când face rău pentru răul făcut lui, își ucide treptat sinele și săvârșește „omorârea" sa sufletească, deoarece prin săvârșirea răului se depărtează de Dumnezeu, Izvorul vieții și al binelui."[84]

Răul este probabil cea mai mare provocare a lumii noastre. Forma ultimă a răului trebuie să știm că este moartea și teroarea pe care ea o aduce în lume. Aceasta fiindcă trebuie să știm că la nivel de umanitate ei bine moartea este o teroare. Ne simțim terorizați de ea din primul moment când vedem că oamenii din jurul nostru mor. Nu am vrea acest lucru, dar el totuși are lor.

Teroarea morții este modul prin care diavolul își face simțită prezența în lumea noastră. Unde să scăpăm de această teroare decât la sfinții îngeri dintre care cel mai aproape este Sfântul Arhanghel Mihail.

Despre faptul că răul și binele nu pot să stea în aceiași persoană la un loc părintele Petroniu Tănase de la Schitul Prodromu din Muntele Athos spunea: "străduința fiarei de „a pecetlui pe toți" oamenii cu numărul său nu este greu de înțeles. Binele și răul sunt potrivnice unul altuia, nu pot sta împreună niciodată, așa cum nu stă lumina cu întunericul. Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona, zice Domnul Hristos (Matei 6, 24). Așa cum Dumnezeu, care este Binele suprem și izvorul a tot binele, cere de la ucenicii Săi să-L iubească din toată inima, din tot sufletul și din tot cugetul (Matei 22, 37); tot așa și diavolul, care este întruparea răului, nu poate cere de la oameni altceva decât răul. La sfârșit, când fiara va avea putere mare asupra oamenilor și va da război sfinților, nu va mai lupta împotriva oamenilor numai cu minciuna și cu viclesugul, ci va folosi sila, constrângerea, va sili pe oameni ca să-i facă voia să săvârșească păcatul, chiar fără să vrea.

---

[82] Virgil Gheorghiu, Ochiul American, Editura Agaton, pp.95-96 apud https://doxologia.ro/raul-nu-exista (accesat pe 13.07.2025).

[83] A se vedea *Demonii și lucrările lor* (Galați, 2007).

[84] Arhim. Justin Popovici, *Epistola întâia către Tesaloniceni*, Editura Bizantină, București, 2005, pp. 131-132 apud https://doxologia.ro/prin-rau-raul-nu-se-vindeca-ci-se-inmulteste (accesat pe 13.07.2025).

Cei care au trecut prin închisorile ateiste din vremea noastră mărturisesc că au fost siliţi să batjo-corească Sfintele Icoane, Sfintele Taine, Sfintele Slujbe ale Bisericii; să rostească blasfemii şi să se lepede de Dumnezeu, cu vorba şi cu fapta, cu intenţia vădită de a-i face să săvârşească păcate grave, ca să-şi piardă sufletul. Dar aceste silnicii drăceşti au devenit suferinţe martirice, prilej de încununare şi nu de pieire sufletească, pentru cei care le-au răbdat fără să se închine fiarei."[85]

Doi teologi creştin ortodocşi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Iisus ne cere să luptăm cu răul.
- Aşa este.
- Dar El oare s-a luptat?
- Da.
- Cum?
- De cruce ai auzit?
- Da.
- Şi nu crezi că faptul că a acceptat crucea nu a fost o luptă cu răul?
- Se poate spune.
- Ştii de ce îmi aduci aminte?
- Nu.
- De o întâmplare care am auzit-o mai recent.
- Ce întâmplare?
- Înainte de a muri, un rac bătrân oarecare, după ce l-a strâns în braţe pe fiul său, ia spus o mare dorinţă a lui şi anume:
- că şi-ar dori ca el, fiul său, să meargă înainte, ca toate vieţuitoarele, explicându-i amănunţit cum să procedeze.
- La urmă l-a întrebat:
- „Înţeles-ai, fiule?
- „Da, tată, dar te rog arată-mi şi dumneata cum să fac, măcar un pas-doi„.
- Ceea ce, lesne de bănuit, bătrânul n-a putut…
- În viaţa toţi părinţii îşi doresc din inimă ca odraslele lor să meargă înainte, să aibă succes în viaţă şi să se realizeze dar niciodată n-au fost capabili să fie pildă copiilor lor.
- Dacă noi nu vom fi capabili să fim pilde vii, exemple şi modele celor din jurul nostru degeaba ne agităm şi ne mâhnim de nereuşitele copiilor noştri căci vina este doar a noastră.
- Dă-ne Doamne putere şi voinţă să facem voia Ta cea sfântă şi să predicăm în lume prin faptele noastre![86]
- Da pare logic.
- Singur că este logic.
- Deci da se poate spune că Sfântul Arhanghel Mihail este unul care poate să ne ajute împotriva răului.
- Crezi?
- Da.
- Fiindcă şi el s-a luptat în cer cu răul?
- Da.
- Sunt lucruri care totuşi trebuie să ştim că ne depăşesc.
- Într-un fel.
- Totuşi ele au fost descoperite la mai mulţi oameni cu viaţă sfântă.
- Aşa este.
- Şi pentru acest lucru trebuie să le credem.
- Sunt de acord.

[85] Ieromonahul Petroniu Tănase, *Chemarea Sfintei Ortodoxii,* Editura Bizantină, Bucureşti, 2006, p. 141 apud https://doxologia.ro/binele-raul-nu-stau-impreuna (accesat pe 13.07.2025).

[86] https://cristianstavriu.wordpress.com/2010/12/02/de-ce-sa-fim-pilda-de-vietuire-crestina-pilde/ (accesat pe 10.07.2025).

- "Profesorul unei universităţi importante şi-a provocat studenţii să răspundă la următoarea întrebare: „Dumnezeu a creat tot ceea ce există?".
- Un student a răspuns ferm: „Da!".
- Profesorul a pus o nouă întrebare: „Dacă Dumnezeu a creat totul, înseamnă că El l-a creat şi pe diavol. Şi de vreme ce acesta există, înseamnă că Dumnezeu este personajul rău?".
- Studentul nu a putut răspunde la această supoziţie, iar profesorul a susţinut că a demonstrat astfel faptul că a crede în Dumnezeu este o poveste pentru copii, fără substrat real.
- Un alt student a ridicat mâna şi a cerut să pună o altă întrebare. El s-a ridicat în picioare şi a spus:
- – Domnule profesor, starea de frig există?
- – Bineînţeles, i-a răspuns profesorul. Ce fel de întrebare este aceasta? Cu siguranţă că există, nu ţi-a fost frig, n-ai tremurat niciodată?
- Proaspătul student a răspuns:
- – De fapt, starea de rece nu există. În concordanţă cu legile fizicii, ceea ce noi considerăm rece reprezintă de fapt absenţa căldurii. Orice lucru poate fi obiect de studiu atâta vreme cât transmite energie (căldură). Zero absolut reprezintă absenţa totală a căldurii, dar starea de rece nu există. Ce am facut noi este doar să creăm un termen care să descrie ce simţim când nu primim căldură în organism. Şi, continuă studentul, întunericul există.
- – Bineînţeles, răspunse profesorul.
- De această dată, studentul răspunse:
- – Vă înşelaţi din nou, domnule profesor. Nici întunericul nu există. Ceea ce există de fapt este doar absenţa luminii. Lumina poate fi studiată, întunericul nu. Nici nu poate fi fracţionat întunericul, lumina da. O simplă rază de lumină alungă întunericul pe suprafaţa pe care ajunge. Întunericul este un termen inventat de oameni pentru a descrie ce se întâmplă când nu avem lumina.
- În sfârşit, studentul îl întrebă pe profesor:
- – Domnule profesor, există răul absolut?
- Profesorul îi răspunse:
- – Bineînţeles că există, după cum am menţionat la începutul discuţiei. Vedem violuri, crime, violenţă peste tot în lume, toate acestea sunt întruchiparea răului.
- – Domnule profesor, răul absolut nu există. La fel cum am demonstrat în celelalte două cazuri, răul absolut este un termen creat de om pentru a descrie rezultatul absenţei lui Dumnezeu in inima omului!
- După toate acestea, profesorul se recunoscu învins de această argumentaţie logică şi nu mai spuse nimic. Numele acelui tânăr student era Albert Einstein."[87]
- Frumoasă povestea.
- S-ar spune că ar conţine ceva adevăr în ea.
- Cred.
- Prin urmare răul nu este creaţia lui Dumnezeu.
- Îmi dau seama.
- Totuşi avem un mare ajutor împotriva răului în persoana Sfântului Arhanghel Mihail.
- Mai toate vieţile sfinţilor dau mărturie de acest lucru.
- Foarte frumos.
- Trebuie să îi credem pe sfinţi.
- Este mai greu.
- De ce?
- Fiindcă ei vorbesc de o lume mistică.
- Aşa este.
- Dar eu cred că există o lume mistică.
- Singur.
- Îţi mulţumesc pentru toate.
- Plăcerea a fost a mea.

[87] https://doxologia.ro/raul-din-lume-este-absenta-lui-dumnezeu-din-inimile-oamenilor (accesat pe 13.07.2025).

Iată ce spunea despre origine răului mitropolitul Nicolae de Mesoghea şi Lavriotica: „nu este posibil ca Dumnezeu să fi făcut răul. Poate că întrebarea este cum de există răul sub umbrela iubirii lui Dumnezeu?... Nu cunosc. Sincer, nu ştiu răspunsul. Dar să întreb şi eu ceva. De ce este nevoie ca să cunoască cineva ceea ce întrebi? De ce să ne străduim să aflăm un răspuns care probabil ne depăşeşte şi sigur nu ne este de folos? Pe mine nu mă preocupă deloc asemenea lucruri, fiindcă nu mă interesează faptul „de ce". Important este că există răul şi că este puternic şi ameninţă să ne sugrume.

Stăpânul lumii întunericului veacului acestuia este diavolul. Cum îl vom înfrunta? Şi atunci vine răspunsul la această întrebare: „Mai mare este Cel ce e în voi decât cel ce este în lume" (I Ioan 4, 4), răspuns care înseamnă două lucruri: în primul rând, că Dumnezeu nu doar că nu este îndepărtat, ci este în interiorul nostru; şi în al doilea rând, că este mai mare şi mai puternic decât stăpânul lumii. El este Atotţiitorul.

Aşadar, ceea ce ne interesează este cum să învingem răul care ne înconjoară, cu ajutorul Binelui, adică al lui Dumnezeu, pe Care trebuie neapărat să-L descoperim în interiorul nostru. Invocăm ajutorul Lui şi ducem în mod biruitor lupta noastră împotriva păcatului, a răului şi a diavolului. Puţin lucru este acest fapt?"[88]

Tanatofobia sau teroarea morţii cu toţii o simţim mai mult sau mai puţin. Aceasta fiindcă în rai cu primii oameni diavolul şi-a câştigat drepturi faţă de noi oamenii. Vestea bună este că sunt posibilităţi ca să trecem peste demonica teroarea o morţii. Trebuie să ajungem să îl rugăm pe Sfântul Arhanghel Mihail să ne scape de această frică demonică ce poate să ajunge să ne terorizeze uneori.

Sfântul Ioan Casian spunea aşa: „este mai mare minune să scoţi din propriul trup îndemnurile la desfrânare, decât să alungi duhurile rele din trupurile altora; este mai măreţ semn să opreşti prin virtutea răbdării pornirile ucigaşe ale mâniei, decât să porunceşti stăpânitorilor văzduhului; şi este de mai mult folos să-ţi fereşti inima de muşcăturile foarte lacome ale deznădejdii, decât să îndepărtezi bolile şi neputinţele trupeşti ale altora. În sfârşit, din multe puncte de vedere este o mai strălucită virtute şi o înaintare mai vrednică de laudă să-ţi vindeci bolile propriului suflet, decât pe cele ale trupului altuia. Cu cât sufletul este mai presus de trup şi mai trebuincioasă sănătatea lui, şi cu cât este mai preţioasă şi mai deosebită fiinţa lui, cu atât este mai rău şi mai primejdios ca el să se prăbuşească."[89]

Prin urmare avem aici o afirmaţie care ar putea să surpindă pe mulţi. A scăpa de patimi este un lucru mai mare şi mai puternic decât a avea puterea să exorcizezi draci din oameni. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că de multe ori *aparenţele înşeală.*

Ajungem să fim înşelaţi de teroarea morţii fiindcă credem că totul se termină în mormânt. Sunt mai multe mărturii ale lui Iisus şi a sfinţilor care ne spun că de fapt viaţa se continuă după moarte. Acest lucru trebuie să ne dea speranţă. Aceasta fiindcă toţi sfinţii părinţi ne spun că deznădejdea de mila şi bunătatea lui Dumnezeu este un mare păcat.

Avva Vasanufie ne spunea cât se poate de frumos că diavolul nu poate avea putere acolo unde este Sfântul Arhanghel Mihail: „în orice patimă nu e mai de folos decât a chema numele lui Dumnezeu. Cât despre împotrivirea în cuvânt (faţă de patimă), ea nu este cu putinţă oricărui om, ci numai celor puternici, cărora dracii li se supun. Căci dacă vreunul din cei neputincioşi vrea să li se împotrivească, dracii râd de el ca de unul ce vrea să li se împotrivească aflându-se sub puterea lor. La fel, certarea lor e cu putinţă numai celor mari, care au putere. Pe care dintre sfinţi îl afli certând pe diavol ca sfântul Mihail (Iuda 9-10)? Iar aceasta pentru că avea putere. Nouă celor slabi nu ne este dat decât să alergăm la numele lui Iisus. Căci patimile, după Scriptură, sunt draci şi aceştia ies în numele lui Iisus (Fapte 8:7, 16:18)".[90]

Prin urmare la fel ca teroarea morţii pe care de multe ori o putem simţii în viaţă este bine să ştim că patimile sunt demoni care pot să fie izgoniţi. Este prin urmare bine să ne dăm seama că vom ajunge să fim unii care să nu mai fin tanatofobi dacă ne lăsăm în

- pronia,
- grija
- şi protecţia

[88] Nicolae, Mitropolit de Mesoghéia şi Lavreótica, Dacă există viaţă, vreau să trăiesc, Editura Doxologia, Iaşi, 2017, p. 92 apud https://doxologia.ro/de-ce-facut-dumnezeu-raul (accesat pe 13.07.2025).

[89] Ioan Casian, *Despre harismele dumnezeiești*, VI, în PSB 57 (1990) VIII, pp. 573-574.

[90] Avva Varsanufie Răspunsul 304, în Filocalia vol. 11, pp. 386-387. (am citat după ediţia electronică).

lui Dumnezeu.

Tanatofobia este o creaţie a diavolului şi este bine să ştim că ea dacă nu este eliminată ajunge să ne paralizeze viaţa şi astfel de nimic nu mai are sens.

Ştim că filosoful german Martin Heidegger susţinea că avem *o viaţă spre moarte* însă ceea ce trebuie să ne dăm seama este că prin Iisus viaţa spre moarte devine o viaţă spre înviere. Iată ce spunea părintele Eugen Maftei: "omul, fiinţă cugetătoare şi liberă, a primit de la Dumnezeu nu „o existenţă spre moarte" - cum credea Heide-gger -, ci spre viaţă, aşa cum explică părintele Dumitru Stăniloae (Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol. 3, Ed. IBMBOR, p. 153). Acesta este un adevăr pe care Biserica l-a mărturisit dintotdeauna. Sfinţii Părinţi, pe temeiul Sfintei Scripturi, ne învaţă că viaţa nu se termină la mormânt, ci se prelun-geşte dincolo de el, într-o stare mult mai intensă, de mai vie înţelegere şi simţire a realităţii veşnice. Acolo este adevărata existenţă, viaţa de aici nefiind decât o etapă de pregătire pentru ceea ce urmează.

Sfântul Nicolae Cabasila spune că viaţa de pe pământ este, în comparaţie cu cea viitoare, asemenea vieţii pruncului în pântecele mamei sale. Ea este o realitate concretă, dar nedeplină, în care omul simte, înţelege şi experimentează - ca şi pruncul nenăscut - doar în parte relaţia sa cu Dumnezeu şi cu ceilalţi (Despre viaţa în Hristos, I, Ed. IBMBOR, 2001, pp. 22-23)."[91]

Prin urmare vestea pe care ne-o aduce Iisus este că există speranţă în faţa morţii şi că teroarea morţii sabiei lui Damocles este de fapt numai o realitate trecătoare. Sunt din ce în ce mai multe mărturii creştin ortodoxe care ne spun că totuşi Dumnezeu ne iubeşte şi nu vrea ca noi să murim fără de nici o nădejde.

Sfântul Arhanghel Mihail prin urmare este alături de noi pentru a ne da speranţă că lucrurile nu sunt pierdute în faţa morţii. Efectele morţii se pot vedea în lumea noastră şi este sunt de cele mai multe ori demoralizatoare. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că moartea este creaţia prin excelenţă a diavolului. Totuşi Sfântul Arhanghel Mihail cu îngerii săi au putere peste diavol.

Diavolul poate să creeze în noi mai multe sentimente tanatofobe dar ceea ce trebuie să ne dăm seama este că puterile lui sunt limitate.

Despre starea sufletelor după moarte tot părintele Eugen Maftei: „Sfinţii Părinţi nu au făcut o preocupare din a descrie starea de după moarte, insistând, mai ales, pe conştientizarea omului cu privire la existenţa celor două dimensiuni, Rai şi iad, ca realităţi total opuse: una de fericire desăvârşită, în comuniune cu Dumnezeu, cu îngerii şi cu sfinţii, iar alta de chin nesfârşit, urmare a neparticipării la această bucurie veşnică.

A existat încă din vechime concepţia - îmbrăţişată, de altfel, şi de către unii scriitori sirieni, de factură nestoriană - că sufletul, după moarte, petrece într-o stare de somnolenţă, de letargie, în aşteptarea Judecăţii de Apoi, lucru influenţat de perceperea trecerii din această viaţă ca „adormire" şi a morţii ca „somn" (Ioan 11, 11; 1 Corinteni 15, 6; 1 Tesaloniceni 4, 13-15). Părinţii Bisericii au respins această teorie, contrară atât concepţiei creştine despre natura sufletului, cât şi ideilor de dreptate şi de răsplată. Un astfel de „somn" ar priva pe cei buni de comuniunea imediată cu Dumnezeu, iar celor răi le-ar amâna pedeapsa pentru păcate: „Dacă moartea ar duce la nesimţire - spunea Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful -, ea ar fi un avantaj pentru toţi cei nedrepţi" (Apologia I, 17, în PSB 2, p. 37). Sfântul Ioan Casian arată şi el, invocând parabola bogatului nemilostiv şi a săracului Lazăr, că sufletele nu sunt nesimţitoare, nici nu petrec în nelucrare, ci au o existenţă activă şi conştientă: „Se înţelege limpede că sufletele celor morţi nu numai că nu sunt fără simţire, dar nu sunt lipsite nici de simţăminte, adică de speranţă şi tristeţe, bucurie şi teamă, şi că dintre cele care li se păstrează pentru acea zi a judecăţii, pe unele chiar încep să le preguste oarecum, că după moartea trupului nu se topesc în nimic, aşa cum socotesc unii necredincioşi, ci trăiesc şi mai intens, lăudându-L neîntrerupt pe Dumnezeu" (Convorbiri duhovniceşti, I, 14, 7, în PSB 57, p. 318)."[92]

Moartea este o tragedie dar care totuşi sufletul îi supravieţuieşte. Prin urmare trebuie să avem tăria să trecem peste această tragedie şi să vedem partea bună a lucrurilor.[93]

---

[91]Arhidiacon Eugen Maftei, Ziarul lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/an-omagial/care-este-invatatura-sfintilor-parinti-despre-starea-sufletelor-dupa-judecata-particulara-164465.html (accesat pe 13.07.2025).

[92]Idem.

[93] A se vedea Dimitrios Athanasiou, *Moartea şi viaţa dincolo de mormânt* (Galaţi, 2015).

Ceea ce am voit să facem în paginile acestei cărţi este să demonstrăm că Sfântul Arhanghel Mihail nu este o iluzie şi o imaginaţie a colectivităţii umane. De mai multe ori el s-a descoperit pe sine şi s-a arătat la mai mulţi sfinţi creştin ortodocşi sau mari asceţi. Este posibil ca şi noi să avem o arătate (anghelofanie) a Sfântului Arhanghel Mihail dacă suntem cu adevărat credincioşi şi buni creştin ortodocşi.

Credinţa în nemurirea sufletului este prezentă în toate religiile lumii. Tot părintele Eugen Maftei spunea în acest sens: „moartea, urmare a păcatului şi a stricăciunii pe care acesta o implică, presupune separarea sufletului de trup, trup care se pune în pământ, se descompune şi moare, sufletul urmând să-şi continue existenţa într-un alt plan, într-o existenţă încă nedeplină, până la Judecata universală, când se va reuni cu trupul său înviat.

Momentul despărţirii sufletului de trup este descris de unii Părinţi ca fiind înfricoşător. Este înfricoşător, pe de o parte, pentru că urmează judecata particulară, în faţa căreia sufletul va trebui să dea răspuns, pe de altă parte, pentru că de faţă stau îngerii şi diavolii, aşteptând să ia sufletul celui mort şi să-l ducă, fie în Rai ca să petreacă în bucuria lui Dumnezeu, alături de sfinţii Săi, fie în iad, în întunericul suferinţei şi al tristeţii fără margini. „Când sufletul iese din trup - spune Cuviosul Ioan Carpatiul -, vrăjmaşul dă năvală asupra lui, războindu-l şi ocărându-l cu îndrăzneală şi făcându-se pârâş amarnic şi înfricoşat al lui pentru cele ce a greşit". Dar sufletul iubitor de Dumnezeu nu se înspăimântă de aceasta, ci, întrarmându-se cu numele lui Hristos şi cu puterea Crucii Lui, „e dus cu veselie de dumnezeieştii îngeri la locurile hotărâte lui, potrivit cu starea lui" (Una sută capete de mângâiere, 25, în Filocalia 4, Ed. Humanitas, 2009, p. 120)."[94]

Este bine să ne dăm seama de semnificaţia cultului creştin ortodox a Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă el este unul care ajunge să ne facă să fim cât se poate de optimişti cu viaţa noastră de zi cu zi. Trebuie să ştim că cu Sfântul Arhanghel Mihail avem şanse să biruim pe toţi demoni care camuflaţi în patimi şi gânduri rele ajung să ne facă rău şi să ne agaseze.

Teroarea morţii de multe ori ajunge să fie creată de om. Aceasta fiindcă am ajuns până acum să vorbim de teroarea morţii pe care demonii o aduc în noi. Ei bine trebuie să ştim că există o teroare a morţii creată de oameni:

- războiul,
- crima
- sau genocidul,

sunt numai câteva dintre modalităţile prin care moartea ajunge să domine şi să fie perpetuată de om în lumea noastră.

Despre ceea ce are loc cu sufletul nostru după moarte ne spunea tot părintele Eugen Maftei: „Judecata particulară stabileşte pentru cel adormit o stare incompletă şi nedefinitivă, justificată, pe de o parte, de lipsa trupului, iar pe de altă parte, de necunoaşterea consecinţelor pe care le pot avea faptele lui asupra celorlalţi. Aceasta ne lasă să înţelegem şi Sfântul Vasile cel Mare când spune că „nu se cuvine să dispreţuim judecata lui Dumnezeu, ci să ne temem chiar dacă răsplata n-ar urma imediat" (Regulile morale, 11, în PSB 18, p. 112).

Deşi incompletă şi nedefinitivă, starea sufletului după moarte este una de reală conştienţă şi simţire. Starea de fericire sau nefericire este resimţită cu o intensitate infinit mai mare decât în timpul vieţii, atât pentru că este o stare continuă, dar şi pentru că se raportează la conştiinţa care, fiind acum vie şi obiectivă, confirmă sentinţa judecăţii şi, prin urmare, aduce mângâiere sau mustrare. La ava Dorotei citim: „Precum sfinţii primesc anumite locuri luminoase şi o bucurie îngerească pe măsura bunei lor făptuiri, aşa şi păcătoşii primesc locuri întunecate, înceţoşate, pline de frică şi de spaimă [...]. Căci atunci însăşi mustrarea conştiinţei şi amintirea celor săvârşite [...] vor fi mai rele decât zeci de mii de pedepse negrăite" (Despre frica de chinurile viitoare, XII, 3-4, în Filocalia 9, p. 522)."[95]

Este evident că trebuie să fim preocupaţi cu moartea din viaţa noastră însă în nici un fel acest lucru nu trebuie să devină o obsesie. De ce? Fiindcă naşterea şi moartea nu stau în puterea noastră. Ele sunt lucruri care ţin mai mult de Dumnezeu. Prin urmare să îl lăsăm pe Dumnezeu să lucreze şi să ne ajuta acolo unde avem nevoie.[96]

Teroarea morţii prin urmare poate să devină o boală psihică şi din nefericire au fost mai mulţi cei care s-au îmbolnăvit din cauza ei. Trebuie să ştim că diavolii dacă pot ajung să şi înnebunească un om fiindcă este şi acest lucruo realizare demonică.

---

[94] Arhidiacon Eugen Maftei, Ziarul lumina https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/an-omagial/care-este-invatatura-sfintilor-parinti-despre-starea-sufletelor-dupa-judecata-particulara-164465.html (accesat pe 13.07.2025).

[95] Idem.

[96] A se vedea Jean Claude Larchet, *Dumnezeu nu vrea suferința omului* (Bucureşti, 2008).

Sunt mai mulţi care nu văd rolul pozitiv al fricii de moarte. Aceasta fiindcă după cum se poate vedea omul care are frica de moarte nu mai păcătuieşte şi este concentrat să îi placă lui Dumnezeu.

Iisus ne-a iubit aşa de multă că pentru noi s-a pogorât până la iad pentru a scoate sufletelor celor de acolo. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Chiril al Alexandriei: „Sufletul lui Hristos care fusese unit cu Logosul divin s-a coborât la iad; şi folosindu-se de puterea dumnezeiască şi de stăpânirea divină s-a arătat şi duhurilor de acolo. ... Cuvântul lui Dumnezeu (Logosul),mergând a vorbit cu duhurile (sufletele morţilor) din închisoare (iad), ca suflet către suflete. Nu spun că Dumnezeirea singură şi de sine însăşi a Unuia-Născut s-a coborât la iad şi a predicat duhurilor de acolo, complet separată de suflet. Căci Dumnezeirea este mai presus de vedere ... precum Unul-Născut a petrecut în trup cu cei care trăiau în trupuri, tot aşa sufletelor din iad le-a vorbit sufletul Său (unit cu Dumnezeirea – n.n.), având veşmântul său propriu."[97]

Un novice dintr-o mănăstire s-a dus la părintele lui duhovnic.

- Părinte chiar există viaţă după moarte.
- Da fiul meu.
- De unde ştim?
- O să îţi spun o întâmplare adevărat din Bizanţ în acest sens.
- Vă ascult.
- A fost în Constantinopol un împărat roman pe la anul 814 şi a avut un frate al său după trup.Acesta nu s-a mai însurat. A fost un om foarte evlavios, foarte credincios şi văzând cum trece viaţa aceasta ca fumul şi ca visul, ca floarea şi ca umbra, s-a gândit să se ducă la o mânăstire să se facă călugăr. Şi s-a dus la o mânăstire din munţii Constantinopolului, la apa Şangarului. Şi-a împărţit toată averea lui şi a dat-o la săraci şi s-a îmbrăcat în rasa călugărească, primind numele de Cozma. Iar călugării ştiindu-l că învăţase carte cu împăratul şi văzând ascultarea şi smerenia lui, l-au pus stareţ; şi a stăreţit timp de 10-12 ani.
- Şi?
- Apoi a căzut într-o boală foarte grea şi a zăcut mai mulţi ani, iar în una din zile şi-a dat duhul. Şi s-au adunat călugării care erau aproape trei sute, şi au început a plânge după păstorul lor cel iubit care murise, cu numele Cozma căci aşa îl chema. Şi stăteau uimiţi şi plângeau că un stareţ ca acela nu avusese mânăstirea de la începutul ei. Dar a murit fericitul Cozma, iar a doua zi, cu voia lui Dumnezeu a înviat.
- Nu se poate.
- Când s-a trezit a început să se caute prin sân să găsească nişte bucăţi de pâine pe care i le-a dat Patriarhul Avraam.
- Şi ce a urmat?
- Călugării l-au întrebat ce a văzut dincolo cât timp a fost mort?
- A spus că a fost luat de draci şi dus la o prăpastie mare în fundul căreia se vedea iadul.
- Vai de mine.
- Dracii i-au spus că deşi s-a călugărit este vrednic de iad fiindcă este frate de împărat şi a stat prea mult în lux.
- Nu se poate.
- El a strigat către Maica Domnului care i-a apărut dimpreună cu Sfinţii apostoli Ioan şi Andrei care l-au luat şi l-au dus sus spre rai.
- Şi ce a văzut acolo?
- A dat de nişte câmpii verzi cu milioana de milioane de flori de multe feluri de culori şi era o mireasmă de flori cum nu este pe faţa pământului şi cum nu poate să-şi închipuie nimeni. Şi florile acelea le bătea un vântişor aşa cald, iar deasupra florilor erau cete, cete de copii cu aripi strălucitoare, care mergeau şi zburau deasupra florilor şi cântau aşa: "Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de slava Ta". Mergând noi printre milioanele acelea de grupuri de copii, care zburau pe deasupra florilor, în mijlocul acelei câmpii am văzut un bătrân cu barbă albă, frumoasă, veşmintele lui străluceau ca soarele şi am mers acolo.
- Cine era?
- Era Patriarhul Avraam.

[97] Sfântul Chiril al Alexandriei, *De recta fide ad Theodosium,* P. G.LXXVI, col. 1165.

- Apoi au plecat prin văzduh cu iuţeală mare şi am ajuns în altă parte şi acolo odată s-au făcut nişte ziduri de aur şi de pietre scumpe şi nişte porţi în forma fulgerului, iar nişte tineri foarte frumoşi, încinşi cu curcubee de aur, stăteau la porţi şi aveau săbii de foc; la poartă şi pe poartă era, ca şi cum ar răsări soarele, lumină ca fulgerul.
- Frumos.
- S-au deschis nişte porţi singure şi am intrat după acele ziduri. Acolo am văzut nenumărate biserici şi palate ale cerului. Nimeni nu putea să numere atâtea biserici, şi atâtea minuni se vedeau, încât limbă de om nu poate povesti. Erau pomi care numai pe o singură ramură rodeau 60-70 feluri de roade. Florile şi frunzele pomilor cântau slavoslovia lui Dumnezeu. Şi fiecare pom avea un cort; dar nici pomii nu semănau unii cu alţii şi nici corturile. Şi în cort era o masă şi un scaun de aur şi bucate şi băuturi scumpe pe masă. Dar bucatele nu semănau, iar la fiecare cort, la fiecare masă stătea o persoană foarte frumoasă, ca de treizeci de ani. Toţi erau de această vârstă, căci la judecată toţi vor învia cu vârsta de treizeci de ani, după cum arată Sfinţii Părinţi. Şi acolo cântau păsări, milioane şi milioane, dar nici păsările dintr-un pom nu semănau cu cele din alţi pomi. Culoarea aripilor păsărilor numai Dumnezeu o ştia şi păsările acelea unele erau albastre, altele roşii, altele vişinii, altele gri, altele albe, altele trandafirii, şi cântau negrăită frumuseţe, psalmi şi rugăciuni. La unul pomul era de mărgăritar, la altul de onix, la altul era de rubin, la altul era de safir, la altul era de ametist, şi aşa mai departe. Şi mesele, la unul era de marmură, la altul de aur, la altul de argint, şi nici scaunele nu semănau. Şi era atâta frumuseţe şi atâta cântare acolo, iar mulţimea pomilor şi a corturilor şi felurimea aceea atât de frumoasă nu mai avea margini.
- Ce frumos.
- S-au suit mai sus în rai fiindcă în rai sunt mai multe sălaşuri.
- Şi?
- Când am intrat dincolo de aceste ziduri, am văzut munţi de aur şi am văzut un palat, care avea douăsprezece temelii, cum spune la Apocalipsă, cu douăsprezece pietre scumpe şi douăsprezece uşi în douăsprezece părţi şi acoperit cu aur curat şi lumina ca ziua şi era o lumină acolo care strălucea de milioane de ori ca soarele, iar soarele nu se vedea acolo.
- Şi palatul acesta avea douăsprezece uşi şi n-am văzut acolo nici pasăre, nici om, nici fiară, nici îngeri, nici oameni. Şi am întrebat pe Apostolii care mă conduceau:
- - Domnii mei, ce este palatul acesta şi câtă mărime are?
- Şi a zis Apostolul Andrei:
- Acest palat este atât de mare, cât ar merge un om o mie de ani pe jos şi nu-l înconjură. Acesta este palatul celor doisprezece Apostoli, care se cheamă Noul Sion şi care-l vor lua Apostolii după Judecata de Apoi pentru osteneala lor, că au predicat Evanghelia în lume şi au murit martiri şi li s-au tăiat capetele pentru dragostea şi credinţa în Iisus Hristos.
- Şi am trecut şi de acel palat şi zburam peste munţii cei de aur şi era o mare de cristal, cu apa ca cristalul de limpede şi avea o mireasmă de trandafiri care nu se poate spune pe faţa pământului. Şi am trecut pe deasupra acelei mări şi am ajuns la un râu care curgea ca cristalul şi erau ierburi şi flori multe şi nişte copaci înalţi şi foarte frumoşi, cum nu am mai văzut pe faţa pământului şi erau flori până sus şi nişte păsări mari cântau.
- Mergând noi aşa, s-a făcut un tunel, un munte de aur şi un tunel mare, dar tunelul acela lumina ca soarele şi acolo era o masă mare, căreia nu i se vedea marginea. Şi stăteau oamenii la mese şi îngerii slujeau la mese şi puneau băuturi cereşti şi mâncăruri cereşti şi era mare veselie. Şi erau mii şi mii care se veseleau şi cântau şi stăteau la mese.
- Patriarhul Avraam i-a dat nişte bucăţi de pâine şi i s-a spus că Hristos îi cere să vină din nou în trup şi că în locul lui va fi luat părintele Atanasie din aceiaşi mănăstire.
- Şi?
- S-a trezit din nou în trup.
- Uimitor.
- Aşa este.

- Ce poveste frumoasă.[98]

Iată ce spunea Sfântul Simeon din Muntele cel Minunat despre lucrările demonilor: „Tulburarea amintirii demonilor însoţeşte viaţa monahului nestatornic. Eu ştiu că sufletul monahului izvorăşte gânduri deşarte, din pricina războiului închipuit, din lipsa lui de experienţă în contemplaţie. Căci demonii înspăimântă sufletul cu frică. Iar sufletul nu poate suporta puterea celor spuse sau arătate de la ei. Şi aşa cum cineva se contrazice în agora, batjocorind, ca să-l prindă în laţ pe bietul vorbitor neexperimentat, dar, când vede curaj, îndată bate în retragere, la fel şi închipuirile arătate de demoni, deşi sunt prosteşti, pe cel neexperimentat îl înspăimântă, spre a lepăda dreapta credinţă. Dar cel ce are minte, prin pecetluirea cu semnul Sfintei Cruci, arde şi alungă închipuirea care vine de la ei şi află pace în Dumnezeu. Căci şi eu, încercat fiind, cum trebuia, am avut această vedere.

Căci uneori, când monahul petrece iubitor de linişte în înfrânare, din pizma pierzătorului, i se îngreunează trupul, demonii îl fac să stea cu mâinile încrucişate, aduc asupra lui foamea, ca pe un rău călător. Prin aceasta aduc sufletului aprindere, sugerează pretexte necugetate pentru întinderea meselor şi băuturi de vin. Şi după acestea, ca un cuptor năprasnic, aprind în el focul patimii pentru femeie şi de aici, strâmtorând cugetul, îl duc în legătoare, ca pe o oaie la tăiere, la întinăciunea trupului şi, omorându-l pe acesta prin păcat şi învinuindu-l apoi ca pentru o ucidere, îl duc în deznădejde. Apoi iarăşi, dimpotrivă, prin cuvinte blânde, îl conving că prin pocăinţă este fără de vină la Dumnezeu, dezlegând păcatul în mintea lui, arvunindu-l pe cel care astfel îşi duce întreaga viaţă, trăind în deşert. Aceasta observând-o şi Sfântul Apostol Pavel, zicea: „Găsesc deci în mine, care voiesc să fac bine, legea că răul este legat de mine". „Căci a voi se află în mine, dar a face binele nu aflu. Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc pe acela îl săvârşesc"."[99]

CAPITOLUL 6

SABIA DE FOC A SFÂNTULUI ARHANGHEL MIHAIL POATE SCHIMBA TEROAREA MORȚII ÎN NĂDEJDEA RAIULUI

După cum am spus este foarte adevărat că de multe ori *aparenţele înşeală*. De ce? Fiindcă este bine să ştim că moartea poate să fie transformată de Dumnezeu mai mult într-o binecuvântare. Aceasta fiindcă religia ne spune că nu tot se termină cu moartea. Trebuie să ţinem minte acest lucru. Există speranţă dincolo de mormânt. Este un lucru pe care îl atestă toate religiile lumii.

Toţi sfinţii părinţi creştin ortodocşi au vorbit despre faptul că există rai. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Vasile cel Mare: "omule, dacă-ţi închipui că raiul este mâncare şi băutură şi veselie şi grădină şi flori şi cântări şi păsări şi palate de aur, nu te opresc. Măcar aşa să-ţi închipui, dar râvneşte la rai, adică să doreşti raiul. Că dorind raiul, te laşi de păcat. Închipuie-ţi şi tu cum vrei, dar orice vei închipui tu despre rai, nu este ceea ce îţi închipui tu, că raiul este mai presus de minte".

Apoi zice: "Deci ispiteşte-te ca prin învăţăturile acestea să vii întru înţelegerea raiului aceluia şi să ajungi şi tu la zorile dumnezeieştii lumini. De eşti trupesc şi mare îndulcire socoteşti din cele simţite, să ai acea închipuire a Raiului celui trupesc şi săturarea cea prea dulce, şi să te sârguieşti către acestea, fiindcă acolo vei afla desfătarea neîncetată! Dar mai bine decât îndulcirile cele trupeşti, suie-te cu gândul către frumuseţea îngerilor şi învaţă-te cu de-amănuntul roadele dreptăţii!"[100]

Este cumva ciudat că în rai putem să ajungem numai atunci când murim. Totuşi acest lucru ne spune că moartea nu este finalul a toate.

Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie contactat prin rugăciune şi acest lucru ne este spus cât se poate de clar de tradiţia creştin ortodoxă.[101]

Evident că rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail la fel de bine poate să fie spontană. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că de mai multe ori ajungem să ne confruntăm în viaţă cu lucruri care sunt neprevăzute. Avem nevoie

---

[98]Poveste luată din seria *Ne vorbeşte părintele Cleopa* apud https://www.crestinortodox.ro/credinta/parintele-cleopa-despre-rai-69806.html (accesat pe 14.07.2025).

[99] Sfântul Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat, Cuvinte ascetice, Editura Doxologia, Iaşi, 2013, p. 103 apud https://doxologia.ro/demonii-inspaimanta-sufletul-cu-frica (accesat pe 13.07.2025).

[100] Sf. Vasile cel Mare https://www.sfaturiortodoxe.ro/pcleopa/nou19.htm (accesat pe 13.07.2025).

[101] A se vedea Sfântul Iosif Imnograful, *Canoane de rugăciune la Sfântul Arhanghel Mihail* (Iaşi, 2018).

de ajutor şi atunci de aducem aminte de Dumnezeu şi se sfinţi. Ne putem aduce aminte şi de Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că nu suntem singuri şi avem mai mulţi prieteni în cer. Sfântul Arhanghel Mihail şi restul de îngeri sunt prietenii noştri din cer. Este bine să ştim că nu suntem singuri în această lume şi avem mai mulţi prieteni cereşti. Aceasta fiindcă ei sunt unii care

- veghează,
- ne protejează
- şi se îngrijesc

de noi.[102]

Sfântul Vasile cel Mare continuă în descrierea sa a raiului: "acolo sunt livezi prea dulci la vedere, cu multă şi negrăită verdeaţă şi foarte frumos împodobite. Acolo floarea nu străluceşte puţină vreme şi apoi lipseşte, ci îndelungată vreme şi este o mireasmă a Duhului Sfânt, pe care omul nu o poate spune.

Buna lor mireasmă este fără de saţ, frumoasa lor culoare de-a pururea străluceşte şi puterea vânturilor nu le slăbeşte. Lunile cele noi nu le vestejesc, îngheţurile nu le îngheaţă, arsura soarelui nu le usucă; ci un duh măsurat, care dă oarecare subţire şi dulce suflare, uşor şi cu dulceaţă suflă asupra lor, neîmpilat de vreme şi neveştejit în veac, păzind sporul lor. Iar frumuseţea sadurilor celor de acolo este şi ea vrednică de facerea şi sădirea Celui ce le-a sădit".[103]

Ei bine se pare că raiul a fost descoperit la mai mulţi sfinţi părinţi creştin ortodocşi şi trebuie să nu uităm acest lucru. Fiindcă în zilele noastre când omul crede numai ceea ce are probe ştiinţifice ei bine raiul nu prea este crezut.

De ce? Fiindcă de mai multe ori se spune că raiul trebuie să fie dovedit ştiinţific. Raiul este o realitate ştiinţifică dacă în această lume el poate să fie contactat mai mult pe care mistică. Există în acest sens o mistică a raiului pe care trebuie să o cunoaştem şi să o ştim.

Ce ne mai spus Sfântul Vasile cel Mare despre rai: "păsările raiului nu mai mor ca cele de pe pământ şi nu mai îmbătrânesc, că sunt pline de Duhul Sfânt. Acolo cele patru stihii care sunt pe pământ: aerul, apa, pământul şi cerul, sunt atât de împodobite de Dumnezeu, cum nu se poate vorbi. Cele patru anotimpuri ale anului: primăvara şi vara, toamna şi iarna, aşa de frumos sunt îmbinate unele cu altele, încât nu se mai satură omul în veacul veacului de a trăi acolo.

Acolo niciodată nu este silă a vânturilor şi nepotrivire a anotimpurilor. Acolo nu-i nici prea frig, dar nici prea cald. Nu-i nici prea mare vânt, dar nici să nu fie deloc. Nu-i niciodată acolo ploaie prea multă, dar nici să nu fie. Deci cele patru stihii, cele patru anotimpuri, sunt îmbinate în aşa fel, încât provoacă o negrăită plăcere la cele cinci simţiri ale omului.

Gustul. Poamele din rai au atâta dulceaţă şi atâta felurime de gusturi, încât omul nu mai poate pofti nimic peste dulceaţa lor.

Auzul. Cântările de acolo care desfătează nu gustul, ci alt simţ al omului, auzul, atâta frumuseţe au, încât o mie de ani se pare un ceas în rai, cum citim şi în Mântuirea păcătoşilor.

Pipăitul cel îndoit, înăuntru şi în afară, acolo atât frumuţete are şi atâta blândeţe în zidiri, încât niciodată spini nu există, lucru aspru nu există, lucru care să te ardă nu există, lucru care să te otrăvească nu există, aşa încât pipăirea şi cea dinăuntru şi cea din afară este fără nici o vătămare.

Mirosul. Atâta mireasmă a Duhului Sfânt este acolo şi florile acelea atâta mireasmă au, încât nu mai poţi să-ţi închipui că ar mai exista altceva în lume să miroasă mai frumos ca acelea.

Vederea. Iar vederea se desfătează întru atâta frumusete (Gan-Eden, adică veşnică desfătare), încât nu poate omul nici într-un fel să mai cugete că ar putea vedea ceva mai frumos ca acolo."[104]

Avem de la Sfântul Vasile cel Mare poate una dintre cele mai plastice descrieri ale raiului şi nu trebuie să uităm acest lucru.

Este bine să ne dăm seama că avem toate motivele să îi cerem Sfântului Arhanghel Mihail să ne ajute să luptăm cu

- patimile,
- răutatea
- viclenia,

[102] A se vedea Jerry Othner, *Angels: friends in high places* (Pennsylvania, 1997).
[103] Sf. Vasile cel Mare https://www.sfaturiortodoxe.ro/pcleopa/nou19.htm (accesat pe 13.07.2025).
[104] Idem.

- pervertirea
- şi distrugerea

din lumea noastră pentru ca în cele din urmă să putem să ne mântuim.

Teologul ortodox Gheorghe Butuc ne spune că păcatul strămoşesc a alterat natura umană dar nu şi capacitatea lui de a moştenii raiul: „este adevărat că prin căderea omului, raiul creaţiei şi-a pierdut strălucirea şi intensitatea revelatoare a vieţii dumnezeieşti, dar nu şi-a pierdut consistenţa şi nici destinaţia. Omul căzut şi, după el, generaţie după generaţie, până la Hristos slăbea prin alegerile nedrepte memoria de taină a Raiului: conştiinţa că viaţa trăită de om este darul lui Dumnezeu. Cu toate acestea, mocnea în inima lui şi a creaţiei întregi un dor după raiul cel pierdut. Acest dor irupe irezistibil în Maica Domnului, omul care, în imperiul morţii şi în adâncul căderii, trăieşte Raiul în toată adâncimea, înălţimea, interioritatea şi amplitudinea lui, atât de uimitor încât Însuşi Dumnezeu coboară în lumea căzută să-l înveţe pe om cum să-şi facă inima Rai şi din ea să iradieze în toată creaţia mireasma lui.

Hristos înomenit este Raiul refăcut pentru fiecare om, pentru fiecare făptură, pentru îngeri şi pentru tot Universul. De fapt, aceasta a fost dintotdeauna menirea creaţiei să dea Trup dumnezeirii din trupul pe care El l-a dat lumii. Cheia Raiului este crucea lui Hristos, Sângele Lui fiind antidotul refacerii Raiului pe temelii neclintite, care să pulseze din inima omului, astfel îndumnezeit, în tot Universul."[105]

Raiul prin urmare este destinaţia noastră finală şi ultimă şi nu trebuie să uităm acest lucru când sunt mulţi care cred că tot ceea ce contează este să duci o viaţă fericită pe pământ fiindcă dincolo nu se mai ştie ce este.

Sfântul Arhanghel Mihail ne poate ajuta să ajungem în rai prin faptul că de mai multe ori el este văzut ca o fiinţă psihopompă. Psihopom înseamnă o fiinţă care duce sufletul din această lume în lumea de dincolo.

Ceea ce este evident este că Sfântul Arhanghel Mihail ne iubeşte. Chiar dacă ştie că moartea ne paşte pe toţi el aşteaptă să îl întâlnim în rai.[106]

Tot despre rai teologul Gheorghe Butuc spunea: „Fără îndoială, Raiul este pentru tot omul adus la viaţă de Dumnezeu. Nu a făcut Raiul pentru El, ci pentru om, iar pentru om raiul este tocmai conştiinţa că se împărtăşeşte de Viaţa lui Dumnezeu, a Preasfintei Treimi, fără nicio diferenţă, doar că dintr-o altă poziţie existenţială.

Dumnezeu nu a avut un alt motiv pentru care aduce la viaţă pe oameni decât pentru ca aceştia să se împărtăşească de Viaţa Lui, aşa cum se împărtăşeşte Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh de Viaţa cea Una trăită în chip distinct. Şi pentru că omul nu putea trăi această viaţă dumnezeiască întocmai ca Dumnezeu, şi-a luat Fiul rolul de a asuma fiinţialitatea creaţiei, făcându-se El un ipostas cu două naturii: una necreată şi una creată, în unire şi comunicare reciprocă. Astfel, Hristos se face purtătorul Vieţii Preasfintei Treimi în lumea îngerilor, apoi în lumea făpturilor şi în viaţa omului, cel chemat să strângă în viaţa sa doxologia îngerilor şi viaţa făpturilor şi să le întoarcă în dar euharistic la Dumnezeu. În acest chip, creaţia în întregul ei, văzută şi nevăzută, spirituală şi materială, nu este altceva decât Raiul zidit de Dumnezeu pentru Om, ca omul să-l simtă, să-l trăiască şi în care veşnic să crească.

Puterea şi iubirea Lui sunt exprimate domol pe planeta albastră, ca să nu ne înspăimânte, dar ele sunt şi extinse în neştiutele chipuri ale întregului Univers, toate apoi recapitulate în om, dar şi oferite lui spre nesfârşită cunoaştere: Raiul lui Dumnezeu întors către El cu chip de Om. Părintele Ghelasie Gheorghe concluzionează magistral modul în care omul, zidit în chipul lui Dumnezeu, bărbat şi femeie, şi aşezaţi în mijlocul creaţiei alcătuiesc şi cresc Raiul în chip arhetipal-veşnic: „Chipurile de Adam şi Eva sunt Arhetipuri, ca Modele Arhetipale, ce sunt apoi transpuse concret în Centre de Personalitate şi Individualitate. De aici «Eternul Chip de Bărbat şi Eternul Chip de Femeie», ca Chipurile Eternizării Creaţiei, ca Rai-Cer-Împărăţia Veşnică [...] Adam este Chip de Cer-Preoţie şi Eva este Chip de Pământ-Biserică, care în unire sunt Raiul. Şi rodul Preoţiei şi Bisericii, al Raiului, este Pomul Vieţii-Euharistia, ca Liturghie Cosmică a celor două Arhetipuri, Preoţie şi Biserică, Cer şi Pământ, Dumnezeu şi Creaţie în Unire-Împărtăşire, în care creaţia este eternizată-Îndumenzeită."[107]

Este un paradox că în timp ce îngerii se bucură şi ne ajută să ajungem în rai ei bine diavolii sunt unii care fac tot ceea ce le stă în putere să ne arunce în iad. De ce? Fiindcă răutatea lor nu are margini. Trebuie să ştim acest lucru fiindcă sunt mai mulţi care cred că diavolii de fapt nu sunt atât de răi pe cât se spune.

---

[105] Gheorghe Butuc https://doxologia.ro/pentru-cine-este-raiul (accesat pe 13.07.2025).
[106] A se vedea Adrian Cheagă, Cristina Cheagă, *Păcătoşii din rai* (Galaţi, 2025).
[107] Idem.

Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană care a ajuns să se descopere pe sine destul de discret de mai multe ori în istorie. Mai întâi în Vechiul Testament şi mai nou în Noul Testament. Aşa se face că el este unul care a intervenit văzut sau nevăzut în istoria umană pentru ca voia lui Dumnezeu să se realizeze în ea.

Teologul Gheorghe Butuc spunea că destinaţia noastră finală este raiul: „Maica Lui, Fecioara Maria, prin Sângele lui Hristos devine Grădina Raiului, care pe tot omul îl primeşte şi îl povăţuieşte să devină pom roditor. Hristos răstignit şi înviat extinde puterea Raiului în toată umanitatea, fără osebire, şi în tot Universul, în lumea nevăzută, în iad şi în străfundurile lui.

„Şi atunci, pentru cine este Raiul? Pentru toţi şi pentru toate. Toţi şi toate cele zidite de Dumnezeu sunt făpturi pentru Rai. Nu doar destinate, ci purtând în structura lor micromoleculară şi spirituală toată informaţia şi conştiinţa Raiului. Tot viul vieţii este viu de rai. Toate făpturile Universului sunt făpturi de rai. Toată compoziţia şi raţiunea de-a fi a creaţiei poartă în ele conştiinţa Raiului, chiar dacă la suprafaţă dăinuie încă crusta căderilor succesive. De ce? Pentru că toate sunt zidite şi stau neclintite pe ipostasul Fiului, Cel care îşi asumă în Sine toată fiinţialitatea creaţiei, în unire neamestecată şi în distincţie neseparată. Din El şi asumarea Lui este perfecţiunea şi indestructibilitatea chipului structural de Rai al creaţiei, chip ce nu poate fi atins de păcat. Păcatul însă, „este răspunsul aberant al individualităţii de (pe drumul către) asemănare al chipului divin de creaţie", care nicicum nu poate zădărnici structuralitatea ei de Rai."[108]

Odată, un credincios era foarte necăjit din pricină că-şi pierduse averea de pe urma unui negoţ.

- Ce voi face acum?
- Ce?
- Simţindu-şi sufletul împovărat de aceste gânduri, merse la preot şi-i ceru sfat.

Părintele îi spuse aşa.

-„Nu se cade unui necredincios să-şi piardă nădejdea, ci mai vârtos să se întărească în ea atunci când este pus la încercare…"

- Dar credinciosul dădea semne de îndoială.

Atunci preotul îi zise.

Vreau să-ţi spun o poveste, o pildă despre nădejde.

- Care?
- E pilda soldatului lui Alexandru Macedon.
- Ce este cu el?
- Spune istoria că un soldat al marelui împărat Alexandru Macedon, plecând într-o campanie militară pe mai mulţi ani în Egipt, şi-a dăruit înainte de plecare întreaga avere neamurilor sărace, rămase acasă.
- Înţeleg.
- Văzând aceasta, un tovarăş de arme l-a întrebat aşa.
- Ce te vei face la întoarcere, când nimic nu vei mai avea?
- Ostaşul, plin de înţelepciune, i-a răspuns aşa.
- Am păstrat ceva de mare preţ pentru clipa întoarcerii acasă…
- Ce anume?, îl întrebă prietenul.
- Replica curajosului oştean a fost memorabilă.
- Care?
- Am păstrat nădejdea să câştig altă avere…
- Aici părintele se opri puţin, după care îi spuse. Ce?
- Aşa suntem şi noi, dragul meu.
- Adică?
- Porniţi suntem la războiul cel fără de sfârşit al vieţii, iar de pierdem toate, ne rămâne ceva, încă mai bun decât a rămas acelui ostaş.
- Ce anume?
- Ne rămâne nădejdea câştigării averii celei mari şi de nefurat de la noi, mântuirea şi fericirea veşnică.
- Înţeleg.

[108] Gheorghe Butuc https://doxologia.ro/pentru-cine-este-raiul (accesat pe 13.07.2025).

- Mă bucur.
- Credinciosul acela auzind vorbele părintelui le-a dat deplină crezare şi a lepădat de la sine toată întristarea şi îngrijorarea.
- Văd că ţi-ai mai revenit.
- Ştiţi ce este părinte?
- Ce?
- Trăim într-o lume secularizată.
- Şi?
- În această lume se pune mare accent pe materie.
- Aşa este.
- Totuşi trebuie să ştim că sunt lucruri mai presus de materie.
- Aşa este.
- Este foarte greu să găseşti un echilibru între materie şi spirit.
- Dar nu imposibil.
- Credeţi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă omul prin rugăciune poate face multe.
- Sunt de acord.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Îngerii din cer sunt de partea noastră.
- Am mai auzit acest lucru.
- Mă bucur.
- Deci trebuie să fim unii care să ajungem să tânjim către sfinţii îngeri.
- Se poate?
- Da.
- Cum?
- Dacă omul vrea cu adevărat.
- Aşa este.
- Sfântul Arhanghel Mihail de mai multe ori s-a făcut pe sine văzut.
- Am auzit şi eu de acest lucru.
- Deci trebuie să fim alături de el.
- La bine şi la greu?
- Da.
- Cei mai mulţi îşi aduc aminte de îngeri şi de Sfântul Arhanghel Mihail numai la rău.
- Aşa este din nefericire.
- Trebuie să ştim că îngerii sunt cu noi nu numai când suntem nefericiţi.
- Un tip se plimba de-a lungul sinelor ferate.
- La un moment dat piciorul i se prinde intre sine.
- Vine trenul, iar tipul începe sa se roage:
- – Dumnezeule, ma las de bautura daca îmi scoţi piciorul!
- Nu se întâmpla nimic.
- – Dumnezeule, renunţ la bautura si la ţigări, daca ma ajuţi!
- Nu se întâmplă nimic.
- – Dumnezeule, n-am sa mai beau, n-am sa mai fumez si n-am sa mai înjur!
- Si iată, piciorul i se eliberează, si scapă din fata trenului in ultima clipa.
- – Mersi, Dumnezeule, dar in cele din urma am rezolvat singur problema!
- Ce trist.[109]

[109] https://cristianstavriu.wordpress.com/2010/11/23/cu-dumnezeu-doar-la-necaz-pilda/ (accesat pe 10.07.2025).

Este bine să fim fascinaţi cu raiul şi această fascinaţie să ne ţină o viaţă întreagă. Iată ce spunea în acest sens teologul Gheorghe Butuc: „ne întrebăm iarăşi: pentru cine este Raiul? Este pentru toţi cei care înţeleg această nepătrunsă taină, pentru cei care o contemplă neîncetat cu mintea şi cu simţirea şi se adaugă ei continuu, fiind cu totul răpiţi de frumuseţile-i nepătrunse. Aceştia sunt luceferii care, nu doar că aprind în lume făcliile luminoase ale Raiului, dar prin ei şi prezenţa lor noi putem simţi, vedea şi pipăi cum arată raiul în carne şi oase. Este şi pentru tot omul care se lasă căutat de Dumnezeu şi într-o clipită primeşte tainica lui cercetare, precum şi pentru cei care-I răspund din suferinţele întâmplărilor vieţii, rânduite de pronia divină. Este şi pentru cei care I se împotrivesc, tocmai pentru că, deşi îi simt prezenţa tainică, încă nu-i cunosc dulceaţa, pe care adesea o confundă cu plăcerile trecătoare. Aceştia la cea mai mică întâlnire cu nespusul raiului izbucnesc cu râvnă înspre el, cu toată puterea cu care mai înainte i se împotriveau. Ştim cu toţii, că ei sunt cei mai serioşi dintre noi, calendarul fiind plin de prezenţa lor uimitoare."[110]

Auzim de foarte multe ori că oamenii se plâng că viaţa este prea scurtă. Dacă este să ne uităm la modul cum este viaţa noastră ne vom da seama că în viaţa noastră există şi multă suferinţă şi necaz. Ei bine trebuie să fim unii care să ne dăm seama că viaţa noastră are multe probleme şi trebuie să fie o cauză metafizică la aceste probleme. Ei bine acea cauză este diavolul. Această realitate ne spune că trebuie să vină un moment în care nu vom mai avea de suferit

- ispitele,
- tentaţiile
- şi necazurile

pe care el le aduce asupra noastră, este adevărat că îngăduinţa lui Dumnezeu.[111]

În drumul nostru spre rai ei bine Sfântul Arhanghel Mihail ne ajută şi acest lucru Biblia în mărturiseşte cât se poate de bine şi de clar. Este adevărat că sunt mai mulţi care nu sunt mulţumiţi cu faptul că arhanghelul este nevăzut. Ei bine şi Dumnezeu este nevăzut. Nu trebuie să uităm acest lucru.

Dacă în această viaţă am ajuns de numai am "intuit" prezenţa lui Sfântului Arhanghel Mihai lei bine în viaţa de apoi vom ajunge să îl cunoaştem în persoană. Aceasta fiindcă el se află deja în rai de unde ne aşteaptă.

Iată ce spunea despre rai tot teologul Gheorghe Butuc: „raiul este şi pentru cei care nu-L cunosc în chip personal, dar Îl admiră contemplând creaţia lui Dumnezeu, ca o uimitoare revelare a Lui, de cele mai multe ori surprinzătoare; şi nici nu ştiu ei ce frumuseţi copleşitoare îi aşteaptă. Raiul este chiar şi pentru cei care, deşi căzuţi sub poverile plăcerilor, uneori zdrobiţi şi avariaţi de tirania lor, aşteaptă totuşi, în osteneala lor istovitoare, o uşurare cu nădejde. Iar de este cineva care să le confirme că, de fapt, în plăcerile lor căutau iubirea cerească, dar au greşit direcţia, atunci nu prea stau pe gânduri să se ridice sprinteni, chiar dacă vor purta mereu în trupul lor semnele alegerilor greşite. Şi, iarăşi, ne întrebăm retoric: Oare Hristos, Chipul cel preafrumos al Raiului, care-i dispus să-i înălbească pe demoni, cum nu va găsi El o cale ca pe toţi să-i reaşeze în drepturile lor naturale de fiinţe ale Raiului? Este Taina Lui, de îngeri neştiută şi de oameni cu neputinţă de pătruns, dar deplin dezvăluită, clipă de clipă şi în veci de veci. Suporta-vom oare o aşa Iubire?"[112]

Sfântul Arhanghel Mihail este unul care ne este prieten şi la fel de bine se bucură de faptul că noi ducem o viaţă creştinească. De unde ştim acest lucru? Din vieţile sfinţilor sau mai bine spus din viaţa Sfântului Conon din Isauria. Sfântul Conon a trăit în antichitate când lumea era păgână. Ei bine el era un păgân în căutare de adevăr şi mai ales de adevăr religios. Lui i se va arăta în chip văzut Sfântul Arhanghel Mihail care îl va catehiza şi boteza în creştinismul ortodox.[113]

Avem aici o dovadă de necontestat a existenţei Sfântului Arhanghel Mihail. Se poate vedea că arhanghelul se dovedeşte a fi un iniţiator în creştinismul ortodox. Aceasta fiindcă el alege să îi descopere Sfântului Conon din Isauria care este creştinismul ortodox şi că Iisus este adevăratul Dumnezeu.

---

[110]Gheorghe Butuc https://doxologia.ro/pentru-cine-este-raiul (accesat pe 13.07.2025).

[111] A se vedea Ioan C. Teşu, *Teologia necazurilor* (Bucureşti, 1998).

[112] Gheorghe Butuc https://doxologia.ro/pentru-cine-este-raiul (accesat pe 13.07.2025).

[113] https://doxologia.ro/viata-sfantului-mucenic-conon-din-isauria-0 (accesat pe 15.07.2025).

Evident că în această carte am dat numai câteva mărturii despre Sfântul Arhanghel Mihail dar în realitate sunt mult mai multe. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă în vremea noastră oamenii au devenit materialişti şi nu cred că mai există o lume spirituală.

Tot despre rai teologul Gheorghe Butuc spunea: „raiul este dragostea lui Dumnezeu. Înlăuntrul acesteia se află desfătarea tuturor fericirilor. În acest Rai, fericitul Pavel s-a hrănit cu hrană cerească. Şi după ce a gustat din pomul vieţii, a strigat zicând: „Pe cele ce ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc" (I Corinteni 2, 9). De la acest pom al vieţii a fost împiedicat Adam prin sfatul diavolului.

Pomul vieţii este iubirea lui Dumnezeu din care a decăzut Adam şi nu s-a mai putut bucura de ea, ci lucra şi vărsa sudoarea lui pe pământul cu spini. Toţi câţi au fost lipsiţi de dragostea lui Dumnezeu, adică de Rai, se hrănesc prin munca lor în mijlocul spinilor, cu pâinea sudorii, chiar dacă păşesc pe drumul drept al virtuţilor. Este pâinea pe care a îngăduit-o Dumnezeu protopărintelui nostru să o mănânce după căderea lui. Până să găsim aşadar iubirea, munca noastră este pe pământul spinilor şi în cadrul acestuia semănăm şi secerăm, chiar dacă sămânţa noastră este sămânţa dreptăţii. Neîncetat ne înţeapă spinii şi, chiar dacă ne îndreptăţim, trăim în mijlocul acestora cu sudoarea feţei noastre.

Când însă, în toiul acestei strădanii, descoperim dragostea lui Dumnezeu, ne hrănim cu pâine cerească şi ne întărim, fără să lucrăm până la agonie şi fără să ne ostenim precum se ostenesc oamenii fără dragoste. Pâinea cerească este Hristos, Care a venit din Cer pe pământ şi dă lumii viaţa veşnică. Şi această viaţă este hrana îngerilor.
Cine a descoperit dragostea, în fiecare zi şi în fiecare ceas Îl „mănâncă" pe Hristos şi din această cauză devine fără de moarte (Ioan 6, 58). Deoarece, „cel ce va mânca – zice – din pâinea pe care i-o voi da, viu va fi în veci". Fericit este, deci, acela care mănâncă din Pâinea Iubirii, care este Iisus. Căci cel care mănâncă din această dragoste, mănâncă pe Hristos, pe Dumnezeul tuturor, o mărturiseşte apostolul Ioan, când spune că „Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8). Aşadar, cine trăieşte în iubire, primeşte de la Dumnezeu, ca rod, viaţa, şi încă din această lume presimte acel aer al învierii în care se desfată cei drepţi adormiţi întru Domnul."[114]

În teologia creştin ortodoxă este bine să ştim că moartea nu este privită ca o realitate ontologică ci mai mult ca un accident în creaţie. Aceasta fiindcă după cum am spus nu Dumnezeu este autor al morţii. Moartea este creaţie a diavolului. Creştinismul ortodox afirmă credinţa în învierea morţilor. Nu ştim când va avea loc acest lucru dar mai toţi sfinţii părinţi afirmă că Hristos a înviat pentru a ne spune că şi noi vom învia.[115]

Sunt unii care obiectează că nu avem nici un motiv să credem în Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă el nu poate face ca moartea să înceteze în lume. Dacă el nu ne poate oprii să murim de ce să ne mai rugăm lui? Ne rugăm lui fiindcă în primul rând este un arhanghel. Nu trebuie să îl confundăm pe Sfântul Arhanghel Mihail cu diavolul. De ce? Fiindcă nu arhanghelul a adus moartea în lume ci diavolul. Sfântul Arhanghel Mihail ne poate ajuta să ne mântuim sufletele. Aceasta fiindcă este bine să ştim că primii oameni Adam şi Eva după ce au încălcat porunca de a mânca din pomul cunoştinţei binelui şi al răului nu au voit să se pocăiască de greşeala lor. Dumnezeu i-ar fi iertat dacă se pocăiau dar ei au dat vina unul pe altul şi apoi de diavol şi nu au voit să se pocăiască.

Sub o formă sau alta în această lume omul se află în căutarea raiului. El îl caută şi în forme mai extreme de viaţa cum sunt mănăstirile creştin ortodoxe. Iată ce spunea în acest sens Sfântul Teofan Zăvorâtul: „vă grăbiţi spre mănăstire ca spre libertate, spre rai. Acolo există, într-adevăr, libertate deplină pentru duh, dar nu pentru trup, nici pentru lucrurile exterioare... Şi raiul există acolo, însă călugării îl găsesc fără să meargă întotdeauna pe cale presărată cu flori. Ei se află, într-adevăr, acolo, dar este îngrădit de mărăcini şi de spini, printre care trebuie să treceţi ca să ajungeţi până la el. La rai, fără să se înţepe şi fără să se zgârie, nimeni nu ajunge. Acest lucru să-l şi aveţi în vedere şi să încetaţi să aşteptaţi libertatea şi raiul din partea mănăstirii."[116]

Sfântul Maxim Mărturisitorul era de părere că omul se află în căutarea raiului chiar şi în plăcerea patimilor păcătoase. De ce? Fiindcă este bine să ne dăm seama că omul a fost

- menit

[114]Sfântul Cuvios Isaac Sirul https://altarulcredintei.md/raiul-este-dragostea-lui-dumnezeu/ (accesat pe 13.07.2025).
[115] A se vedea Daniel Ciubotea, *Făclii de înviere. Înţelesuri ale sfintelor paşti* (Bucureşti, 2025).
[116] Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Sfaturi înţelepte,* Editura Egumeniţa, Galaţi, p. 57 apud https://doxologia.ro/cum-ajung-la-rai (accesat pe 1.07.2025).

- şi destinat pentru rai.

Faptul că a pierdut raiul este bine să ştim că a fost mai mult un accident şi omul tânjeşte spre rai mai mult sau mai puţin conştient.[117]

Fiind creştini ortodocşi şi încercând să ducem o viaţă plăcută lui Dumnezeu avem cumva certitudinea mântuirii. Iată ce spunea în acest sens părintele Teofil Pârâian: „adică omul are certitudinea că e sănătos, are certitudinea că e bolnav, de ce n-ar avea şi certitudinea mântuirii? În sensul acesta, că ai trecut de la cele rele la cele bune, şi atunci eşti pe calea mântuirii. Pentru că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut, şi dacă stărui în bine nu se poate să ajungi la rău. Eu mai spun câteodată aşa – şi parcă îi ia groaza pe oameni când mă aud – că nu mi-e teamă că nu mă duc în Rai. De ce spun lucrul acesta: nu pentru meritele mele...

Un părinte de la noi de la mănăstire zicea: „Să ştii că ţie nu-ţi dă Dumnezeu nicio plată, că ţie îţi place aici la mănăstire!". Păi, îmi şi place, e drept că-mi place; dar nu stau pe plată, dacă e vorba.

Dar nu se poate, Dumnezeu nu rămâne nimănui dator. Eu am încredinţarea în bine, pentru că am încredere în bunătatea lui Dumnezeu. Părintele Arsenie, Dumnezeu să-l odihnească, zicea că „iubirea lui Dumnezeu faţă de cel mai mare păcătos e mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu". Dacă sunt învăluit de iubirea lui Dumnezeu, „care n-are pe nimeni de pierdut" – cum zicea părintele Serafim – eu cred că n-are Dumnezeu de ce să zică: „Nu, tu n-ai loc în Rai". Că Raiul e făcut pentru toţi oamenii care pot să participe la el. Raiul nu începe dincolo de lumea asta; începe aici. La noi la mănăstire era un părinte, şi zicea: „Măi, aicea poate să fie Raiul pe pământ!". Şi eu ziceam: „Da, părinte, dar cu alţi oameni!"."[118]

Ceea ce se poate vedea este că în lumea noastră – şi mai ales în lumea creştină – există o tânjire după îngeri. Oamenii vor să ştie că după moartea trupului mai există ceva şi că nu totul se termină aici. Îngerii sunt prin urmare cât se poate de căutaţi în lumea noastră. Chiar şi în ţările neortodoxe se poate vedea că oamenii sunt în căutare de îngeri.[119]

Oamenii îl caută pe Sfântul Arhanghel Mihail de care au auzit mai ales la biserică. Trebuie să ştim că el este o prezenţă mai discretă. Este bine să avem dorinţa de a îl vedea pe Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă după cum am spus vieţile sfinţilor ne spun că el s-a arătat de mai multe ori la mai mulţi sfinţi.

După cum am spus una dintre cele mai mari frici şi chiar terori pe care o simte omul este cea de moarte. Omul modern care nu crede în lumea spiritelor ei bine ajunge să fie unul care se simte

- singur,
- părăsit,
- fără ajutor
- şi neputincios

în faţa morţii.

Noi creştinii ortodocşi îl avem ajutor în faţa morţii pe Sfântul Arhanghel Mihail şi restul de îngeri.

„Care suntem de Rai, realizăm Raiul şi aici şi mergem şi dincolo în Rai. Important este să ştim de Dumnezeu, să nu vrem să ne despărţim de Dumnezeu.

(Ca şi în povestea aceea, în legenda aceea când i-a scos Domnul Hristos pe oameni din iad: era acolo şi o femeie egoistă care, când s-a ţinut cineva de picioarele ei ca să ajungă în Rai, ea s-a scuturat, şi când s-a scuturat să-l scuture pe ăla, s-a scuturat şi pe ea înapoi în iad.)

Adică, dacă eşti potrivit cu ceea ce vrea Dumnezeu, Raiul de fapt nu este atât un spaţiu, cât o realitate. Noi suntem în spaţiul Raiului prin aşezarea noastră sufletească, prin bunătatea noastră, prin iubirea noastră, prin credinţa noastră. Prin ceea ce realizăm suntem de Rai, şi dacă nu suntem aşa – suntem de iad. Adică iadul nu l-a creat Dumnezeu; nicăieri în Scriptură nu se spune: „şi a creat iadul"; doar că există iad. Dar cum există? Păi, există prin aceia care sunt de iad, care sunt cu o stare sufletească ieşită din sfera lui Dumnezeu; aceia sunt de iad. Aşa că noi credem şi mărturisim, nădăjduim la mila lui Dumnezeu pentru Dumnezeu, nu pentru noi."[120]

---

[117] A se vedea Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului* (Editura Cugetarea, 1942).

[118] Duhovnici români în dialog cu tinerii, Editura Bizantină, Bucureşti, pp. 97-98 apud https://doxologia.ro/putem-avea-aici-pe-pamant-certitudinea-ca-ajungem-rai (accesat pe 13.07.2025).

[119] A se vedea Alexandra Walsham, *Angels in early modern world* (Cambridge, 2006).

[120] Duhovnici români în dialog cu tinerii, Editura Bizantină, Bucureşti, pp. 97-98 apud https://doxologia.ro/putem-avea-aici-pe-pamant-certitudinea-ca-ajungem-rai (accesat pe 13.07.2025).

Diavolul vrea ca noi să fim fără de speranţă în faţa morţii. Aceasta fiindcă el se bucură când în noi domneşte teroarea. Ei bine dacă simţim această teroare a morţii care vine de la diavol trebuie să stăruim în rugăciune către Sfântul Arhanghel Mihail. Sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail poate să îl ţină departe pe diavol de noi şi ne poate aduce mult mai aproape de rai. Prin urmare este bine să ştim că atunci când teroarea morţii ne cuprinde avem şi un leac pentru ea. Este vorba de Sfântul Arhanghel Mihail. El este alături de noi fiindcă este bine să ştim că faţă de diavol el are sentimente de compasiune şi iubire faţă de noi.[121]

Doi psihologi discutau într-o zi.

- Ce părere ai de tanatofobie?
- Este o boală.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă ajunge să îi paralizeze viaţa omului şi să îl arunce în depresie.
- Ştiu asta.
- Şi atunci?
- Dar moartea nu poate să fie evitată.
- Aşa este.
- Şi atunci?
- O să îţi spun o întâmplare adevărată în acest sens.
- Te rog.
- La Milano în Italia cineva a chemat un pictor.
- Domnule pictor v-am chemat aici pentru a vă cere un serviciu.
- Ce serviciu?
- Aş vrea să îmi pictaţi în tablou care să reprezinte moarte.
- De ce?
- Fiindcă am nevoie de el.
- Bine.
- Pictorul s-a dus şi a pictat un schelet cu o sabie în mână.
- Şi?
- A venit cu tabolul la cel care l-a cerut.
- Domnule pictor de ce aţi pictat acest tablou aşa de urât?
- Moartea este urâtă.
- Ştiţi ce ar fi trebuit să pictaţi în locul scheletului cu coasa în mână?
- Nu.
- Un înger cu o cheie în mână.[122]
- Hahaha.
- De ce râzi?
- Fiindcă mi se pare sugestiv.
- Da.
- Există o parte bună în moarte?
- Se pare că da.
- Deci moartea poate să fie reprezentată ca un înger ce are cheile raiului în mână?
- Da.
- Frumos.
- Aşa este.
- Totuşi gândul la moarte nu poate să fie eradicat deplin.
- Aşa este.
- Dar el poate să fie transfigurat?

[121] https://ro.orthodoxwiki.org/Rai (accesat pe 15.07.2025).

[122]https://ercis.ro/biblioteca/seppsp.asp?carte=1&capitol=17&subcapitol=329 (accesat pe 10.07.2025).

- Da.
- Cum?
- Îţi voi spune.
- Te rog.
- Un om veni la un înţelept si i se plânse ca duce o viaţa prea aspră.
- Adică?
- Învăţătorul, viaţa mea a devenit insuportabila.
- De ce?
- Într-o singură camera locuim saşe inşi.
- Şi?
- Ce sa mai fac acum?
- Înţeleptul îi raspunse.
- Cum?
- Tu ai o capră, nu-i aşa?
- Da.
- Ia-o cu tine în cameră!
- Omul crezu ca nu a auzit bine.
- Păi da.
- Să iau capra cu mine în camera?
- Da.
- De ce?
- Fă cum ţi-am spus, îi raspunse înţeleptul.
- Bine.
- Apoi, peste o săptămâna de zile, vino din nou la mine!
- Bine.
- Peste o săptămână, omul, posomorât şi descurajat, veni la înţelept şi-i spuse.
- Ce?
- Nu mai pot rezista, capra miroase îngrozitor! Înţeleptul îi spuse.
- Ce?
- Mergi acasă li du capra în staul la locui ei.
- Bine.
- Apoi, peste o săptămână, vino din nou la mine!
- Bine.
- Saptamâna trecu repede. Când veni la învăţător, faţa omului strălucea de bucurie.
- Ei cum este?
- Viaţa e minunata, învăţătorule. Ne bucurăm pentru orice minut! Capra nu ne mai creaza probleme. Suntem numai noi şase![123]
- Deci problema era cineva care să îşi asume vina?
- Da.
- Aşa este şi cu frica de moarte?
- Da.
- Trebuie să găseşti o modalitate de a nu mai simţii teroarea ei?
- Da.
- Înţeleg ce vrei să spui.
- Mă bucur.
- Moartea poate să fie depăşită prin rugăciune.
- Crezi?
- Da.
- Te cred.

[123] https://ercis.ro/biblioteca/seppsp.asp?carte=1&capitol=4&subcapitol=82 (accesat pe 10.07.2025).

Prin urmare este bine să ştim că teroarea morţii este un lucru care a fost depăşit. Se ştie de cazul unui creştin din primele secole de persecuţie anti-creştină că la un moment dat a fost pus pe o plită înroşită. Harul lui Dumnezeu îl întărea şi el răbda cu demnitate. Apoi le-a spus ighemonilor care îl chinuiau:

- Partea aceasta s-a prăjit întoarceţi-mă şi pe cealaltă parte.

Este bine să ştim că Dumnezeu ne-a creat pentru rai şi în rai există loc pentru toată lumea. O poveste de inspiraţie orientală ne spune că un om a ajuns pe lumea cealaltă la uşile raiului. A ajuns acolo cu câinele lui care îi fusese credincios toată viaţa. Îngerul de porţile raiului l-a întrebat:

- Este al tău câinele?
- Da.
- Nu poţi să intri cu el aici.
- De ce?
- Câinii nu au loc în rai.
- Dacă nu mă lăsaţi să intru în rai cu acest câine prefer să mă duc în iad.

Omul a dat să plece de la uşile raiului. Îngerul a venit din urmă şi i-a spus:

- Hei, ei trecut cu bine testul. Tu şi câinele puteţi intra în rai. A fost un test să vedem cât de mult iubeşti pe cei care ţi-au fost alături toată viaţa.[124]

CAPITOLUL 6

TEROAREA MORȚII A SABIEI LUI DAMOCLES POATE SĂ FIE DEPĂȘITĂ PRIN RUGĂCIUNEA CĂTRE SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL

Toate religiile practică rugăciunea. În acest sens în lumea religiilor rugăciunea poate să fie către:

- Vişnu, Şiva şi Brahman,
- Buda,
- Mohamed,
- Tao,
- Zoroastru
- Sau Manitu.

Ceea ce este cât se poate de adevărat este că rugăciunea este mai mult un element mistic. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că deşi nu este văzut ei bine lui Dumnezeu i ne adresăm prin rugăciune. La fel de bine pentru a ajunge să îl contactăm pe Sfântul Arhanghel Mihail ei bine nu avem nevoie de conecţie la satelit. Tot ceea ce este nevoie este să ne rugăm. Cu cât ne rugăm mai sincer şi mai neîmprăştiat cu atât mai bine.

Sunt efective rugăciunile noastre? Vieţile sfinţilor ne spun că da. Ştim din viaţa Fericitului Augustin că el a păşit la un moment dat în viaţa lui de calea dezmăţului şi a huzurului. Totuşi mama sa, Sfânta Monica s-a rugat pentru el. În cele din urmă Augustin îşi va venii în fire şi va devenii un bun creştin şi mai apoi chiar episcop de Hipona. Se spune că văzând acest lucru Sfântul Ambrozie al Milanului a spus:

- Nu putea să piară fiul atâtor rugăciuni şi lacrimi.[125]

Ceea ce este clar este că demonii nu iubesc rugăciunea pe care o facem: „amestecul demonilor în rugăciune se datorează răutăţii şi urii pe care o simt faţă de om, pe care îl invidiază. Demonul este cu adevărat necurat şi pizmaş şi, de aceea, foarte îl pizmuieşte pe omul care se roagă. Iar aceasta pentru că rugăciunea duhovnicească lor le este foarte potrivnică şi urâtă, Demonul nu poate răbda faptul că omul reuşeşte să se înalţe până la Dumnezeu, ajungând astfel fericit şi împlinit, vătămându-l prin mijlocirea rugăciunii pe diavol, arătându-l neputincios să-l mai vatăme pe om. De aceea, diavolii îl atacă pe rugător fie mai mulţi împreună, fie singuri, ca nişte câini, ca fiarele sălbatice, ca să-l sfâşie, dacă ar fi cu putinţă. Demonii, pentru că sunt vicleni şi înşelători, încearcă prin viclenie să-l atragă pe rugător pe căi rătăcite şi păcătoase.”[126]

---

[124] https://jurnalul.ro/editorial/omul-care-si-a-luat-cainele-in-rai-597503.html (accesat pe 13.07.2025).

[125] Din Augutin, *Confesiuni* (Bucureşti, 2018).

[126] https://ro.scribd.com/document/48769924/Rugaciunea-si-demonii-Rugaciunea-si-Sfintii-Ingeri (accesat pe 13.05.2025).

Sunt mai multe mărturii care ne spun că atunci când un creştin ortodox se roagă sincer şi cu putere ei bine demonii sunt ca arşi de vii. Acest lucru apare mai ales într-o mărturisire cu o demonizată care a fost adusă la Mănăstirea Sihăstria unde i s-a făcut sfântul maslu. De mai multe ori demonii strigau prin ruga demonizatei că rugăciunile de la sfântul maslu o ard.[127]

Pentru a ajunge în rai alături de Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să ştim că nu avem altă metodă decât rugăciunea.

„Un creştin se ruga tot timpul ca pe lumea cealaltă să ajungă în rai, la un loc cu soţia şi copii săi.

Părintele Ilarion i-a spus odată:

-Mi-a spus cerşetorul din faţa bisericii că ieri aţi venit pe rând la slujbă. Mai întâi băiatul cel mare, studentul, apoi cel mijlociu, şi abia apoi tu cu soţia. În faţa bisericii era o maşină rămasă în pană, cea pe care ai împins-o împreună cu ceilalţi. Dar maşina era şi când a trecut studentul, care însă nu s-a gândit că poate da o mână de ajutor. Mijlociul poate s-a gândit că nu are destulă putere, deşi dacă ar fi împins şi el maşina s-ar fi urnit înainte să soseşti tu.

Vreţi să fiţi la un loc în rai?

Atunci ai grijă să trăiască şi ei aşa cum trăieşti tu, să se gândească mai mult la aproapele lor. Dumnezeu nu vă poate pune la un loc dacă nu duceţi cu toţi lupta cea bună.

În rai nu se ajunge pe pile sau prin aranjamente, ci fiecare e pus la locul potrivit măsurii sale. Şi ai grijă de propria mântuire, nu te gândi că te vei mântui cu siguranţă, că s-ar putea să pierzi raiul. Toată nădejdea să o pui în mila lui Dumnezeu."[128]

Ceea ce se poate remarca este că fiindcă trăim într-o lume grăbită ei bine ajungem să im unii care să voim rezultate instantanee la rugăciunile noastre către Dumnezeu şi Sfântul Arhanghel Mihail. Cei mai mulţi care nu primesc răspuns imediat la rugăciunile lor ajung să abandoneze rugăciunea şi în cele din urmă chiar pe Dumnezeu.

Se vorbeşte din ce în ce mai mult în zilele noastre de Dumnezeu ca *o mare dezamăgire*. Sunt unii care fiindcă viaţa şi rugăciunile lor nu sunt răspunse aşa cum vor ei renunţă la Dumnezeu.

Ei bine trebuie să ştim că atunci când nu primim un răspuns imediat la rugăciune noastre fie că ceea ce am cerut nu este spre folosul nostru sau la fel de bine trebuie să facem un exerciţiu al răbdării.[129]

"Am văzut deja în cele arătate până acum care este scopul atacurilor demonice îndreptate împotriva rugătorului. Dar prin lucrurile concrete pe care ni le spune Sfântul în această problemă lupta duhovnicească este ferită de răstălmăciri. De aceea ne şi vorbeşte în multe şi felurite moduri despre ea, astfel încât să o înţelegem corect şi osteneala noastră să aibă rezultate.

Sfântul arată că principalul scop al luptei demonului împotriva rugătorului este să împiedice rugăciunea dreptului care se roagă, Demonul vrea să-l împiedice pe omul virtuos în orice fel de la rugăciunea sa. Ca să-l poată împiedica din drumul său cel mai bun şi din călătoria către Dumnezeu. Unirea omului cu Dumnezeu e cel mai înalt lucru pe care îl poate dobândi omul prin rugăciune. Din această pricină, împotriva rugăciunii se îndreaptă toată strădania plină de turbare a vrăjmaşului. De aceea, încearcă să desfacă mintea de Dumnezeu, astfel încât să nu se poată ruga cum trebuie. Urmăreşte chiar să întineze scopul celui ce se roagă în tot felul de moduri care au acelaşi rezultat: lipsa de roadă a rugăciunii."[130]

Este evident că atunci când noi ne rugăm pentru

- ajutor,
- mulţumire
- sau laudă

către Sfântul Arhanghel Mihail ei bine noi nu facem un lucru pe placul demonilor.

Demonii sunt unii care nu se roagă deloc. De ce? Fiindcă mândria îi opreşte să facă acest lucru. A te ruga lui Dumnezeu pentru ajutor este un lucru pe care demonii nu pot să îl facă fiindcă este sub mândria lor. A te ruga înseamnă să te smereşti şi să recunoşti că ai nevoie de ajutor.

Demonii au fost meniţi ca unii care să medieze la Dumnezeu pentru noi prin rugăciune. Evident că acest lucru a devenit o imposibilitate după căderea lor de la Dumnezeu.

---

[127] A se vedea Ioanichie Bălan, *Puterea Sfântului Maslu* (Iaşi, 1993).

[128]Extras din Danion Vasile, *Patericul Mirenilor, Pilde pentru secolul XXI*, Editat de Editura Egumeniţa. Galaţi. 2004.

[129] A se vedea Radu Teodorescu, *Răbdarea creştin ortodoxă într-o lume grăbită* (Cugir, 2018).

[130] https://ro.scribd.com/document/48769924/Rugaciunea-si-demonii-Rugaciunea-si-Sfintii-Ingeri (accesat pe 13.05.2025).

"Diavolul nu are puterea să intre în adânc, în mintea de nepătruns a omului. De aceea, încearcă să influenţeze mintea omului în mod indirect, producând diferite anomalii în trup. în acest fel, strecoară în minte gânduri sau înţelesuri sau vederi. Ba chiar sileşte starea umorală a trupului să aducă vreo nălucire ciudată înaintea minţii şi să o facă să primească o anumită formă. Adică încearcă să determine prilejuri binecuvântate pentru ca mintea cea fără de formă să primească o anumită formă, respectiv o face să aibă gânduri străine de rugăciune şi omul să nu se mai roage cu adevărat. Aşadar, influenţează trupul omului, dar această influenţă are loc într-un asemenea mod, încât omul să nu-şi dea seama ce i se întâmplă şi să nu creadă că este vorba de lucruri supranaturale. Modul acestei lucrări a diavolului este foarte simplu, aşa cum ne relatează bărbaţii cunoscători cu o adâncă cunoştinţă şi înţelegere duhovnicească, luminaţi de Dumnezeu şi de Dumnezeu cugetători. Potrivit cu ce ne spun aceşti sfinţi, printre care e şi Sfântul Nil, dracul, atingându-se de creier, schimbă lumina minţii precum voieşte. Adică, dacă nu suntem pregătiţi duhovniceşte să rezistăm unor asemenea atacuri, diavolul face înlăuntrul nostru un joc de lumini şi de umbre, influenţând creierul, astfel încât să luăm această anomalie naturală drept lucrare dumnezeiască, o arătare, chipurile, a lui Dumnezeu."[131]

Demonii ştim că atunci când ne îndreptăm rugăciunile către Sfântul Arhanghel Mihail ei bine nu facem decât să îi ardem fiindcă ajungem la cineva care i-a învins odată pentru totdeauna. Pentru acest lucru sunt mai mulţi care atunci când încep să se roage simt foarte multe

- ispite,
- greutăţi,
- tentaţii
- şi probe de credinţă.

Este bine să ştim că rugăciunea nu are întotdeauna aceiaşi calitate. Este bine să ştim că uneori ne putem ruga mai uşor şi alteori mai greu. Ceea ce este important este să ne rugăm.

Cu cât ne rugăm mai mult cu atât mai mult vom ajunge să ne depărtăm de demoni. Am mai spus-o şi cu alte ocazii că demonii sunt unii care nu au bunul simţ. Ei vine neinvitaţi. Să ne amintim ce ne spunea Iisus: "când duhul cel necurat iese din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă, şi, negăsind, zice: Mă voi întoarce la casa mea, de unde am ieşit. Şi, venind, o află măturată şi împodobită. Atunci merge şi ia cu el alte şapte duhuri mai rele decât el şi, intrând, locuieşte acolo; şi se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi" (Luca 11, 24-26).

Este evident că Iisus a vorbit aici cât se poate de clar de o lume duhurilor care ajunge să ne facă mult rău dacă nu suntem atenţi.

"În afara acestor influenţe, demonii mai exercită şi alte influenţe asupra trupului, ajungând până la silirea şi vătămarea acestuia. Încercând să-l influenţeze sufleteşte pe om, se preschimbă chiar şi în fiare, apărând sub formă de lei, şerpi, care încearcă să vatăme trupul rugătorului. Pot, de asemenea, să aţâţe animale adevărate, cum ar fi viperele, ca să-i otrăvească pe iubitorii de Dumnezeu ce se roagă, sau chinuind trupul rugătorului, să-l facă să-şi risipească mintea de la rugăciune."

Diavolul răscoleşte toate patimile prin trup ca să poată împiedica (mintea) din drumul său cel mai bun şi din călătoria către Dumnezeu. într-un limbaj contemporan am putea spune astfel: ca să împiedice ieşirea minţii către Dumnezeu, vrăjmaşul omului aşază în calea sa mine, iar acestea sunt diferitele patimi trupeşti. Sfântul explică mai bine acest lucru în alt cap. Ce vor dracii să lucreze în noi: lăcomia pântecelui, curvia (...) şi celelalte patimi, ca îngrăşându-se mintea prin ele, să nu se poată ruga cum trebuie.

Diavolul stârneşte, mai întâi de toate, patimile trupeşti, pentru că ele sunt cele mai la îndemână. Sfântul accentuează invidia diavolului, care face tot ce poate pentru a-l coborî pe om de la înălţimile duhovniceşti la care se află tocmai prin cele mai grosolane şi mai trupeşti patimi, cum este curvia. Chiar şi când crezi că te afli împreună cu Dumnezeu prin rugăciunea duhovnicească, ia aminte la demonul curviei, care este foarte pizmaş şi înşelător şi mai iute în mişcări decât mintea ta, ne spune Sfântul Nil."[132]

Se poate vedea din afirmaţia de mai sus a Sfântului Nil că diavolul este unul care ne aruncă în păcate şi patimi din invidie fiindcă ne vede că ne înălţăm către Dumnezeu şi suntem oameni ai virtuţii.[133]

Sfântul Arhanghel Mihail ne ascultă rugăciunile şi mai de vreme sau mai târziu va ajunge să ne răspundă într-un fel sau altul.

---

[131]https://ro.scribd.com/document/48769924/Rugaciunea-si-demonii-Rugaciunea-si-Sfintii-Ingeri (accesat pe 13.05.2025).

[132] Idem.

[133] A se vedea Denis Rougement, *Partea diavolului* (Bucureşti, 1994).

Sfântul Arhanghel Mihail prin urmare nu ne va dezamăgii dacă suntem sinceri în rugăciunea faţă de el. Aceasta fiindcă avem nevoie să avem şi prieteni în lumea nevăzută şi nu numai duşmanii demonii. „O a treia stratagemă pe care o folosesc demonii este strecurarea gândurilor rele în minte, Apoi îl îndeamnă pe om la rugăciune împotriva acestor gânduri sau îl îmboldesc spre împotrivire, spre convorbirea lăuntrică cu gândul. îndată ce începe împotrivirea din partea omului, gândurile rele se retrag brusc. De ce? Ca să te înşeli închipuindu-ţi despre tine că ai început să birui gândurile şi să înfricoşezi pe draci. De aceea, Sfântul subliniază: Ia seama la gânduri când te rogi; dacă au încetat cu uşurinţă, de unde vine aceasta? Ca să nu cazi în vreo cursă şi să te predai înşelat. Când gândurile îl atacă pe om, nu pleacă repede. Lupta împotriva lor este dură şi cere răbdare. Dacă gândurile rele se risipesc îndată după împotrivire, nu e întotdeauna sigur că aceasta se datorează harului lui Dumnezeu. în spatele acestei risipiri se poate ascunde însuşi vrăjmaşul. Luptătorul duhovnicesc nu prinde curaj cu uşurinţă şi nu are o părere înaltă despre rezultatele rugăciunii sale. Se smereşte şi cere mila Domnului, tot mai mult socotindu-se pe sine un nimic.”[134]

Un adolescent discuta cu profesorul lui de religie.

- De ce mor oamenii?
- Fiindcă nu suntem nemuritori.
- Aşa este.
- Vezi?
- Dar cum putem să trăim cu gândul că vom muri?
- Este o problemă de obişnuinţă.
- În ce sens?
- O să îți spun o întâmplare.
- Te rog.
- Un om credincios se afla la secerat.
- Și?
- Cineva a venit şi i-a spus.
- Ce?
- Ce ai face dacă ai afla că acum mai ai numai o oră de trăit.
- Mi-aş da mai multă osteneală pentru porţiunea de grâu care mi-a mai rămas de secerat.[135]
- Acest lucru este tot?
- Da.
- Nu înţeleg.
- Trebuie să fi gata să mori în orice moment.
- Și?
- Nu trebuie să te temi de moarte.
- De ce?
- Fiindcă nu este în puterea noastră.
- Ce?
- Moartea.
- Aşa este.
- Prin urmare este bine să nu disperăm în faţa morţii.
- Dar cum să nu facem acest lucru?
- Prin rugăciune.
- Se poate?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă prin rugăciune ne smerim şi cerem ajutorul lui Dumnezeu.
- Înţeleg.
- Mă bucur.
- Domnule diriginte eu tot nu înțeleg.

[134] https://ro.scribd.com/document/48769924/Rugaciunea-si-demonii-Rugaciunea-si-Sfintii-Ingeri (accesat pe 13.05.2025).
[135] https://ercis.ro/biblioteca/seppsp.asp?carte=1&capitol=17&subcapitol=330 (accesat pe 10.07.2025).

- Ce?
- Dacă Dumnezeu nu creat moartea cine a creat-o?
- Diavolul.
- Cine este diavolul?
- Este o fiinţă căzută.
- Căzută din ce?
- De la Dumnezeu.
- Dar de ce?
- Fiindcă s-a făcut rău.
- Şi ce l-a determinat să se facă rău?
- Mândria.
- Adică?
- Diavolul s-a voit pe sine Dumnezeu.
- Înţeleg.
- Este la fel cum tu ai vrea să îl alungi pe tatăl tău.
- Nu se poate.
- Ştiu.
- Ei bine diavolul a voit să facă acest lucru.
- Să scape de Dumnezeu?
- Da.
- Ce urât.
- Aşa este.
- Deci cine ne poate ajuta să scăpăm de frica morţii?
- Sfântul Arhanghel Mihail.
- Cine este el?
- Este cel care l-a scos pe diavol din cer.
- Nu ştiam.
- Ba da.
- Şi el ne iubeşte?
- Da.
- Frumos.
- Aşa este.
- Îmi dau seama că sunt lucruri în religie mult mai presus de noi.
- Ai dreptate.
- Mă bucur că îmi explicaţi aceste lucruri.
- Plăcerea este de partea mea.
- Voi căuta să aflu mai multe lucruri despre Sfântul Arhanghel Mihail.
- Sunt mai multe cărţi despre el.
- Da?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ba da.
- Am să caut şi eu.
- Sunt şi pe internet.
- O să mă uit.
- Aşa să faci.
- Vă mulţumesc mult domnule profesor.
- Pentru acest lucru am fost pus aici.
- Aşa este.
- O zi bună.
- Şi ţie.

„Aşa cum am văzut la analiza pe care am făcut-o asupra patimilor, acestea reprezintă elemente străine strecurate în firea noastră, care odată primite, devin una cu ea prin obişnuinţă, distrugând latura bună a firii noastre. Fără patimi mintea este subţire, patimile o îngroaşă, o fac greu de mişcat, lipsind-o de subţirimea ei naturală şi de uşurinţa în mişcări, făcând-o sluga puterilor iraţionale ale sufletului, în timp ce acestea ar fi trebuit să slujească minţii, care este partea conducătoare a sufletului. Patimile leagă mintea şi ea nu poate să alerge, căci este trasă şi purtată de către înţelesul pătimaş, precum o pasăre legată care nu poate zbura. Aşadar, fie că e legată, fie că e îngrăşată prin mijlocirea patimilor, mintea nu poate să-şi săvârşească lucrarea.

O patimă pe care vrăjmaşul o exploatează foarte mult este slava deşartă şi rudenia ei, părerea de sine. Când aceste patimi se află în suflet sau sufletul înclină uşor către ele, diavolul găseşte cu uşurinţă teren de acţiune în noi. Le foloseşte ca pe nişte colaboratori pentru a reuşi cucerirea minţii.

Când omul nu are ispite trupeşti sau patimi, se poate crede ajuns la măsuri înalte de virtute şi sfinţenie. Se poate socoti pe el însuşi nepătimaş, chiar dacă nu-şi împărtăşeşte gândul şi altora. Dar aceasta reprezintă o cunoştinţă surdă şi umflată printr-o mare preţuire de sine şi a virtuţilor proprii. în acest caz, diavolul acţionează asupra creierului, producând o simţire mincinoasă, influenţând lumina naturală a acestuia şi răvăşind lucrarea lui firească. în acest fel dă naştere în om la gânduri nechibzuite sau la vederi ciudate, lăsându-l să creadă că e vorba de slava lui Dumnezeu sau de cunoştinţă dumnezeiască. Omul care le vede şi le primeşte crede că din pricina sfinţeniei sale a ajuns un vas al descoperirilor dumnezeieşti, iar rugăciunea lui şi-a atins ţelul. Greşeşte însă, apucând fum în loc de lumină."[136]

Evident că în ceea ce priveşte rugăciunea oamenii se împart în mai multe categorii. Sunt unii care se roagă foarte uşor şi alţii la care rugăciunea necesită efort. Este bine să ştim că Sfântul Arhanghel Mihail ne ascultă rugăciunile fiindcă s-a putut vedea în istorie că de mai multe ori el a intervenit în urma lor în diferite situaţii şi împrejurări. Rugăciunea este ceea ce ne face să fim în legătură cu arhanghelul şi de fapt cu toţi sfinţii îngeri. Iisus a fost cât se poate de direct când n-a spus că există demoni care pot să fie scoşi din oameni (sau poate chiar din noi înşine) numai prin rugăciune.

Avem rugăciunea ca armă împotriva demonilor şi ca legătură cu Dumnezeu. Trebuie să ştim acest lucru şi să îl folosim în favoarea noastră.[137] Mai toţi sfinţii părinţi ne spun că demonii nu iubesc rugăciunea ca unii care ştiu că acest lucru ne uneşte – într-un fel sau altul – cu Dumnezeu. Cu cât ne rugăm mai mult şi mai curat cu atât mai mult ne apropiem de Dumnezeu.

Este bine să ştim că cu cât ne rugăm mai mult cu atât mai multe ne depărtăm de demoni. „Un al patrulea fel este următorul. Dacă diavolul, după multe încercări, nu-şi atinge scopul prin atacul frontal, dă înapoi, îndată ce se termină rugăciunea, îi dă prilejuri rugătorului să se mânie pentru a-şi pierde pacea sau îi aţâţă vreo patimă iraţională, netrebnicindu-l în propriii săi ochi, dacă o acceptă. Omul duhovnicesc preferă întotdeauna pacea lui Dumnezeu, şi nu propria lui mânie, şi de aceea încearcă să cunoască întotdeauna intenţiile vrăjmaşului ca să nu fie înşelat şi biruit de el (2 Cor. 2, 11)."[138]

Evident că rugăciunea la Sfântul Arhanghel Mihail nu este una care acţionează „magic." Acesta fiindcă sunt mulţi care vor ca rugăciunea să fie un fel de automatism mecanic sau digital în care rezultatele să apară cu o precizie matematică.

De multe ori trebuie să fim insistenţi şi să persistăm în rugăciune. Aceasta fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajunge să fim unii care să obţinem ceea ce am cerut.

Lumea nevăzută a duhurilor trebuie să ştim că este una care are multe taine şi rugăciunea este cea prin care ajungem să intrăm în legătură cu ea. Dumnezeu fiind de natură duhovnicească este bine să ştim că ne ascultă rugăciunile şi vrea ca noi să fim de partea îngerilor.

După cum am spus rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail este una care are nevoie de

- timp,
- concentrare,
- atenţie,
- dedicare
- şi conştiinciozitate.

[136]https://ro.scribd.com/document/48769924/Rugaciunea-si-demonii-Rugaciunea-si-Sfintii-Ingeri (accesat pe 13.05.2025).
[137] A se vedea Antonie de Suroj, *Şcoala rugăciunii* (Bucureşti, 2011).
[138] https://ro.scribd.com/document/48769924/Rugaciunea-si-demonii-Rugaciunea-si-Sfintii-Ingeri (accesat pe 13.05.2025).

Iată care au fost gândurile Sfântului Nil este răutatea demonică: „după toate acestea la care ne-am referit se pune întrebarea: Este oare diavolul atât de puternic? Cum putem să-i stăm în potrivă noi, neputincioşi? Întâi de toate, nu trebuie să ne lăsăm terorizaţi, pentru că nu suntem singuri. Dacă diavolul acţionează, nici Dumnezeu nu rămâne nepăsător faţă de lupta sufletului, care, plin de dorinţă şi de evlavie, vrea să se apropie de El, în ciuda atacurilor drăceşti. Dumnezeu îl lasă să-şi arate răutatea, iar la sfârşit îl face de râs tocmai prin mijlocirea ei. De aceea, îngăduie răutatea diavolului spre binele luptătorului, arătându-l în cele din urmă pe cel viclean neputincios să vatăme sufletul rugătorului. La sfârşit Dumnezeu intervine cu siguranţă. Iubirea lui Dumnezeu nu îngăduie să fim încercaţi mai mult decât ne este de folos. Cuvântul Scripturii în această privinţă este limpede şi categoric: „Credincios este Dumnezeu, Care nu va îngădui să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci odată cu ispita va duce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda" (1 Cor. 10, 13)."[139]

Prin urmare este bine să ştim că Dumnezeu Tatăl ne cunoaşte şi este Unul care nu ne dă mai mult decât putem duce. Trebuie să ştim acest lucru în vremurile noastre când sunt mulţi care cred că Dumnezeu este nedrept cu ei fiindcă le dă să ducă mai mult decât pot duce.

Ei bine trebuie să ştim că Sfântul Arhanghel Mihail este alături de noi în drumul nostru spre Dumnezeu. Cu toţii avem o cale de urmat pentru a ajunge la Dumnezeu. Uneori ea este mai uşoară şi alteori mai grea. Trebuie să ştim acest lucru fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care nu vor să meargă spre Dumnezeu fiindcă ei consideră că El cere prea mult şi chiar imposibilul.[140]

Evident că sunt mulţi care nu cred că rugăciunea are vreun efect. De ce? Fiindcă ei de fapt nu cred în Dumnezeu. Dacă nu crezi în Dumnezeu evident că nu vei crede nici în puterea rugăciunii.

Rugăciunea la Sfântului Arhanghel Mihail este de fapt o rugăciune pe care o adresăm unui intermediar şi o facem când ne confruntăm cu situaţii dificile sau la fel de bine când demonii vin peste noi.

Tradiţia aghiologică creştin ortodoxă ne spune că atunci când ne apropiem de Dumnezeu şi se sfinţii îngeri prin rugăciune ei bine ajungem să îi ardem pe demoni care nu suportă să fim alături de cer.

„Gătitu-m-am şi nu m-am tulburat", zice Psalmistul (Ps. 118, 60). Pregătirea sufletească şi aşteptarea ispitelor şi a atacurilor demonice nimicesc puternica armă a luării prin surprindere din partea lor. Câtă vreme trăim în această lume vom fi în luptă duhovnicească. Este o taină, alături de celelalte taine ale credinţei noastre, pricina pentru care Domnul îngăduie amestecul celui viclean în lucrarea atât de sfântă şi de personală a rugăciunii. Vom afla cândva şi cauza. Ceea ce ştim sigur este că vicleanului i se îngăduie să se amestece în sfânta lucrare a rugăciunii în felurile pe care le-am văzut. Asta trebuie să aibă în mintea sa orice luptător duhovnicesc atunci când se străduieşte să urce duhovniceşte, ca să nu-l prindă atacurile drăceşti nepregătit. Pregăteşte-te împotriva năvălirii dracilor, ca un luptător încercat, ne spune Sfântul Nil."[141]

După cum am spus toată această luptă din timpul rugăciunii este mai mult un război nevăzut. Aceasta fiindcă demonii la fel ca îngerii sunt fiinţe nevăzute.

Sfântul Arhanghel Mihail este şi el o fiinţă nevăzută dar de mai multe ori el s-a materializat şi a interacţionat cu oamenii. În această carte am adus câteva mărturii în acest sens. Nu trebuie să ne îndoim de existenţa Sfântului Arhanghel Mihail la fel cum nu trebuie să ne îndoim că sunt mai multe elemente nevăzute în lumea noastră cum sunt

- electricitatea,
- gazul,
- aerul,
- vântul
- sau respiraţia.

Este bine să ştim că avem în Sfântul Arhanghel Mihail un prieten ceresc care pot să intervină pentru noi când avem nevoie. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că în această lume suntem chemaţi să facem o alegere: suntem de partea îngerilor sau de partea dracilor. Unii ar putea să spună că o astfel de gândire este mult prea radicală dar în realitate nu este. De ce? Fiindcă este bine să ştim că binele şi răul nu pot să coexiste la infinit într-o persoană. Nu trebuie să uităm acest lucru.

---

[139]Idem.

[140]A se vedea Dumitru Cobzaru, *Fiule am vrut să îţi fiu candelă de ceas târziu* (Cluj, 2017).

[141] https://ro.scribd.com/document/48769924/Rugaciunea-si-demonii-Rugaciunea-si-Sfintii-Ingeri (accesat pe 13.05.2025).

Teroarea morţii şi a unei vieţi fără de sens – cu care mai mulţi contemporani de-ai noştri se confruntă – trebuie să ştim că are cauze spirituale care vin de la draci. Sfinţii creştin ortodocşi au avut experienţe mult mai radicale cu demonii.

„Unui Sfânt diavolul i s-a înfăţişat în chipul unui leu, cu ghiarele înfipte în rărunchii acestuia, gata fiind să-i sfâşie carnea, în acest fel dorea să-l înfricoşeze şi să-şi coboare mâinile, întrerupându-şi rugăciunea. Dar Sfântul şi-a coborât mâinile numai când şi-a isprăvit rugăciunea.

Sfântului Ioan Colov diavolul i s-a arătat ca un şarpe mare, care i s-a încolăcit în jurul trupului şi-i umplea faţa de bale, încercând să-i risipească mintea de la rugăciune. Pe alt Sfânt, demonii l-au învârtit două săptămâni în aer pe o rogojină, dar n-au putut să-i îndepărteze mintea de la Domnul pe care îl iubea.

La avva Theodor au venit două vipere la picioare în timp ce vorbea cu ucenicii săi. El nu s-a speriat deloc, le-a făcut loc şi, după ce şi-a isprăvit cuvântul, le-a explicat fraţilor că satana dorea prin acei şerpi să-i întrerupă cuvântul sfânt.

Pe un alt Sfânt un şarpe otrăvitor îl muşca de picior în vremea rugăciunii, dar el nu-şi întrerupea lucrarea duhovnicească. Şi întru nimic nu s-a vătămat cel ce iubea pe Dumnezeu mai mult decât pe sine însuşi. Rugându-se astfel, Sfinţii îl înfruntau pe diavol şi lucrările lui înfricoşătoare şi fizice. Cu curajul şi bărbăţia pe care le insuflă credinţa şi dragostea de Dumnezeu ei disprețuiau până şi moartea, iar Dumnezeu era cu ei. Astfel au biruit viclenia vrăjmaşului.

La fel ca oamenii potrivnici şi duşmani, şi demonii cei vicleni pot să joace, chiar şi fără să vrea, rolul năbitorului pentru suflet. Ispitele şi greutăţile pe care le aduc asupra sufletului care vrea să se unească cu Dumnezeu îl aduc mai aproape de El, albindu-l şi făcându-l şi mai primitor pentru harul şi mila lui Dumnezeu."[142]

Se poate vedea aici că dracii nu sunt

- ficțiuni,
- imaginații
- şi simple himere.

Ei sunt realități concrete care cu cât voim să fim mai aproape de Dumnezeu şi de sfinţii îngeri cu atât mai mult ei ne atacă şi încearcă să ne oprească din acest drum.

Ceea ce ne asigură Biblia şi tradiţia creştin ortodoxă este că nu suntem singuri în acest război cu dracii. Aceasta fiindcă dracii au fost învinşi de Sfântul Arhanghel Mihail şi de restul îngerilor în cer. Nu trebuie să uităm acest lucru. După cum am spus Dumnezeu îngăduie dracilor să ne ispitească şi să ne încerce pentru a ne face conştienți că există

- forțe,
- puteri
- şi energii

malefice care ne pot face mult rău.[143]

Iată ce spunea părintele Teologos de la Muntele Athos despre lupta cu demonii: „ca să biruim prima groapă pe care ne-o sapă diavolii, trebuie să avem sârguinţă şi gândul la moarte. Să nu uităm că singurele lucruri sigure din viaţa noastră sunt moartea, judecata şi veşnicia. Aceste lucruri nu sunt numai singurele lucruri sigure, ci sunt şi cele mai importante. Să nu uităm că moartea înseamnă stabilizare. Starea în care mă prinde moartea se va intensifica foarte mult după moarte şi va creşte în veşnicie. Nu mai există posibilitatea întoarcerii, nu mai există pocăinţă. În rai nu mai e nevoie, în iad este încrâncenarea veşnică care provine din închistarea omului în egoismul său. În clipa în care omul se închide, atunci dispare şi iubirea lui Dumnezeu din inima sa.

Aici pe pământ tot timpul trebuie să fiu treaz, să mă gândesc: dacă mor acum sau dacă mor deseară, unde mă duc? Ce trebuie să fac, ce trebuie să schimb în viaţa mea astfel încât să fiu fericit în veşnicie? Să mă întreb dacă am o nefericire în mine, dacă ţin ură pe cineva, dacă am o traumă, dacă nu am iertat pe cineva. Iertarea înseamnă înviere şi din cauza aceasta trebuie să-i iertăm pe toţi şi să-i iubim până şi pe vrăjmaşii noştri, după cuvântul Domnului. Desigur că asta e mult mai uşor de zis decât de făcut şi din cauza asta o încercăm să dăm câteva metode prin care poate cineva să se detoxifice de ură."[144]

---

[142] https://ro.scribd.com/document/48769924/Rugaciunea-si-demonii-Rugaciunea-si-Sfintii-Ingeri (accesat pe 13.05.2025).

[143] A se vedea Adrian Agachi, *Între războiul patimilor și pacea virtuților* (București, 2019).

[144] Preot Teologos https://www.chilieathonita.ro/2024/07/16/cum-ataca-diavolul-p-teologos/ (accesat p 13.07.2025).

Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să fie pentru noi un exemplu de luptă contra dracilor care prin rugăciune şi credinţă în Dumnezeu pot să fie înfrânţi şi la fel de bine să fie scoşi din viaţa şi din lumea noastră. Cine nu crede în lucrarea dracilor ar fi bine să meargă la un cimitir şi să ştie că toţi cei de acolo au murit fiindcă diavolul a voit acest lucru.

Dracii au reuşit să introducă moartea în lume fiindcă ştim că Dumnezeu nu a voit acest lucru. Ei bine trebuie să ştim că avem şi aliaţi împotriva demonilor. Demonii sunt unii care se tem de Hristos. Se spune că atunci când un călugăr sau laic face rugăciunea lui Iisus ei bine în iad se simt ca un fel de cutremure sau trăsnete. Aceasta fiindcă simple rostire a numelui lui Iisus provoacă frică şi teamă dracilor.

„La început diavolii încearcă să ne oprească să facem fapta bună. Încearcă să ne facă să ne lepădăm de virtute, de Hristos. Dacă nu reuşesc asta, atunci încearcă să strâmbe fapta pe care o facem astfel încât să nu o facem după Dumnezeu, să nu o facem desăvârşit. Dacă şi în aceasta sunt învinşi, atunci ne împing în extreme – sau vin cu şerpuire şi satisfacţie în inima noastră şi ne fericesc că trăim în toate după Dumnezeu, sau vin cu forţă şi îngrozire şi ne aduc ispita pentru a ne lepăda de faptă sau chiar de Hristos. Spune Avva Isaac Sirul că dacă ai făcut o faptă bună şi nu ţi-a venit ispită după aceea, să ştii că nu ai făcut fapta cum trebuie."[145]

Sunt unii care abandonează lupta duhovnicească împotriva dracilor fiindcă se consideră mult prea mici şi neputincioşi în faţa acestor forţe malefice ale întunericului. Ceea ce trebuie să ştim este că dacă Sfântul Arhanghel Mihail şi restul de îngeri ar fi gândit aşa ei bine raiul ar fi fost pentru totdeauna pierdut.

Avem datoria să ne luptăm cu răul şi dracii fiindcă după cum am spus nu suntem singuri în această luptă. Trebui să fie pentru noi un lucru cât se poate de încurajator că Sfântul Arhanghel Mihail ca un arhistrateg al cerului a învins pe diavol.

Această luptă însă continuă în această lume şi trebuie să ştim că suntem unii care avem datoria să ne luptăm şi să fim cât se poate de ageri cu răul din jurul nostru.

În lupta noastră cu răul trebuie să fim unii care să îl avem pe Sfântul Arhanghel Mihail ca

- model,
- ajutor,
- reper
- şi sprijin.[146]

Iată ce spunea părintele Teolgos de la Muntele Athos despre metoda diavolului de a amâna pocăinţa: „Ştiţi că principala metodă a diavolului de a-i înşela pe creştini să nu mai facă fapta bună este amânarea. Diavolul nu zice: „nu te spovedi" sau „nu te ruga". Zice „mâine". „Nu te spovedi acum; nu eşti pregătit; mâine". „Acum ai planurile tale de făcut, ai grijile tale.". Fraţilor, omul este totdeauna pregătit să se spovedească şi – în general – este totdeauna pregătit să facă faptele bune care constituie cotidianul nostru. Să punem întâi de toate pe ceilalţi şi nu pe noi înşine cu dorinţele noastre egoiste. Sf. Ioan Teologul spune că poruncile Domnului nu sunt grele, însă din cauza asta războiului vrăjmaşului şi distorsiunii din noi, omul cel vechi din noi pur şi simplu nu vrea, cu motiv sau fără motiv, să facă fapte bune, ci mai degrabă să se complacă în zona de confort, să bălţească în libertinajul păcatului şi a gândurilor sale zicând că „şi mâine e o zi" şi astfel diavolul îl înşală şi îi generează un obicei foarte prost transformându-l într-o mare morsă mofturoasă care foarte greu se mai urneşte din deriva existenţială în care se complace.

Din cauza asta este foarte important să spunem că ce bine putem să facem azi, să-l facem, fraţilor, şi să nu-l lăsăm pe mâine. Să fim hotărâţi, nobili şi eroici cu mărinimie de suflet pentru că altfel ne prinde moartea fără să fi agonisit pic de iubire şi chinul nostru va fi veşnic. Vom avea o neţărmurită părere de rău legată de tot binele pe care l-am fi putut face şi nu l-am făcut, de toată bucuria pe care am fi putut să o simţim de la Dumnezeu şi nu am simţit-o. Trebuie să fim cu ochii aţintiţi asupra lui Iisus, începătorul şi plinitorul credinţei, Care, pentru bucuria pregătită pentru noi, a suferit crucea, n-a ţinut seama de ocara ei, şi astfel a şezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu ca să facă şi nouă loc acolo dacă îi urmăm exemplul, desigur fiecare la măsurile noastre. Trebuie să luăm aminte la Domnul care a răbdat de la păcătoşi asupra Sa o atât de mare împotrivire, ca să nu ne lăsăm osteniţi şi să nu slăbim în sufletele

[145] Preot Teologos https://www.chilieathonita.ro/2024/07/16/cum-ataca-diavolul-p-teologos/ (accesat p 13.07.2025).
[146] A se vedea North Wyatt, *The life and prayers of Archangel Michael* (Whyatt North Publishing, 2012).

noastre. Trebuie să ne împotrivim păcatului cât de mult putem, chiar dacă nu putem să facem asta până la sânge fără darul lui Dumnezeu."[147]

Prin urmare tradiţia creştin ortodoxă ne spune că de multe ori este posibil ca dracii să ne biruiască şi să ajungem să păcătuim însă ceea ce trebuie să ştim este că dacă am pierdut o bătălie nu înseamnă că am pierdut războiul. În orice moment în lupta noastră cu forţele demonice putem să apelăm prin rugăciune la ajutorul şi mângâierea Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă mai de vreme sau mai târziu vom primii ajutorul de care avem nevoie.

La fel de bine trebuie să gândim războiul nevăzut şi matematic: tradiţia creştin ortodoxă ne spune că numai cam o treime dintre îngeri au căzut de la Dumnezeu. Prin urmare avem mult mai mulţi aliaţi ai binelui decât agenţi ai răului care vor să ne facă rău sau eventual să ne tragă de partea lor.[148]

Doi antropologi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Tu chiar crezi ce spune religia?
- Ce anume?
- Că există o lume nevăzută?
- Da.
- O lume formată din îngeri şi demoni?
- Da.
- Eu nu ştiu ce să spun.
- De ce?
- De multe ori mi se pare că am ajuns să trăim într-o lume absurdă.
- Lumea nu este absurdă.
- De ce?
- Fiindcă a fost creată de Dumnezeu.
- Asta aşa este.
- Ceea ce trebuie să ştii este altceva.
- Ce anume?
- Că de multe ori suntem chemaţi să facem lucruri ale căror consecinţe vor trece dincolo de moarte.
- Nu înţeleg.
- Te voi ajuta să înţelegi.
- Te rog.
- Se spune că un om bătrân la un moment dat s-a dus la piaţă şi a cumpărat un puiet de măr.
- Şi?
- A venit cu el acasă şi a început să sape o gropiţă în faţa casei.
- Adică să îl planteze?
- Da.
- Şi?
- Vecinii au văzut acest lucru.
- Păi da.
- Când au văzut bătrânul că plantează mărul au început să râdă.
- De ce?
- I-au spus că nu are nici un rost să îl planteze.
- De ce?
- Fiindcă el fiindcă bătrân nu va ajunge să se bucure de roadele lui.
- Greşiţi, le-a spus bătrânul.
- De ce să greşim bătrâne?
- Fiindcă eu nu voi trăii să gust din acest pom dar cei care vor venii după mine o vor face.
- Şi ce ai de câştigat din aceasta?

[147] Preot Teologos https://www.chilieathonita.ro/2024/07/16/cum-ataca-diavolul-p-teologos/ (accesat p 13.07.2025).
[148] A se vedea Stephen J. Vicchio, *Evil in world religions* (Wisdom Editions, 2021).

- Cum să nu am?
- Ce anume?
- Voi câştiga recunoştinţa lor.
- Chiar?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă sufletul meu va continua să trăiască şi după ce trupul meu va murii.
- Auzind acest lucru vecinii s-au ruşinat.[149]
- Deci trebuie să facem binele pe termen lung?
- Da.
- Nu eram conştient de acest lucru.
- Păi să fi.
- Deci se merită să facem binele chiar dacă nu avem un câştig imediat?
- Da.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Nu trebuie să fim individualişti.
- Individualismul nu este nimic mai mult decât o formă de egoism.
- Aşa este.
- Prin urmare trebuie să fim persoane care să ajungem să fim unii care să ne raportăm la Dumnezeu în orice facem.
- Se poate acest lucru?
- Prin răbdare da.
- Da, este nevoie de răbdare.
- Fără nici o îndoială.
- Dar de ce îngăduie Dumnezeu acest război nevăzut dintre îngeri şi draci în sufletul nostru?
- Fiindcă este bine să ştim că de multe ori suntem mult prea naivi.
- În ce sens?
- Credem că totul se câştigă de-a gata.
- Deci războiul nevăzut este un fel de probă inițiatică?
- Se poate spune.
- Înțeleg ce vrei să spui.
- Foarte bine.
- Eu de multe ori sunt deznădăjduit.
- De ce?
- Fiindcă la ce se merită să mă lupt cu dracii daci ştiu că voi murii oricum?
- Ceea ce trebuie să ştii este că dacă nu lupți cu ei te vor trage la iad.
- Asta aşa este.
- Vrei să ajungi în iad?
- Nu.
- Atunci trebuie să te opui dracilor.
- Dar de multe ori este greu.
- Orice început este greu.
- Dar începe cu un prim pas?
- Da.
- Sunt de acord.
- Deci vezi binele trebuie să fie făcut pe termen lung.
- Adică în perspectivă?
- Da.

[149] https://ercis.ro/biblioteca/seppsp.asp?carte=1&capitol=17&subcapitol=331 (accesat pe 10.07.2025).

- Noi cei de azi nu avem perspective.
- Din nefericire.
- Aşa este.

Că de la Sfântul Arhanghel Mihail putem să deprindem smerenia nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă este bine să ştim că în drumul spre Dumnezeu avem nevoie şi de smerenie. Iată ce spunea în acest sens tot părintele Teologos de la Muntele Athos: „să ne fie frică de legea duhovnicească şi de Domnul Dumnezeu pentru că nimeni nu se poate pune cu Cel atotputernic. Toţi trebuie să fim smeriţi, fraţilor, pentru că mândria este distrugerea sufletului nostru.

De fapt, acesta este şi cel mai perfid mod de atac al diavolului: ne fericesc că suntem întru toate după voia lui Dumnezeu, că suntem mărturisitori şi credem că nimeni nu este ca noi. Atunci devenim papi, închizitori şi judecători ai păcatelor străine pentru că, de fapt, ne auto-îndumnezeim fără niciun Dumnezeu, chiar dacă ne numim pe noi înşine mai ortodocşi decât alţii. Un astfel de om vede la ceilalţi numai defecte, iar la sine numai calităţi, chiar dacă, uneori, are bruma de cunoştinţă duhovnicească să se smerească din gură. Chiar şi atunci când încearcă să se smerească apare hilar şi fals. Falsitatea sa se vede din totala sa lipsă de iubire în faptele sale, din agresivitatea sa împotriva persoanelor, pe care o are încontinuu şi în limbaj şi în mesaj, inclusiv în public.

Pentru a nu ajunge aici trebuie să ne smerim, să ne defăimăm şi să ne osândim pe noi înşine încontinuu. Este foarte important, să avem încontinuu înaintea ochilor noştri limitările noastre şi să nu încercăm să le facem noi pe toate sau să le arătăm celorlalţi că le ştim pe toate, chiar dacă, uneori, ni se pare că aşa este cazul pentru că avem o experienţă de viaţă mai mare sau o expertiză mai mare într-un anumit domeniu. Cu atât mai mult să nu ne băgăm în clipa în care suntem începători. Să nu uităm că unitatea în iubire este cea care ne hrăneşte sufletul!”[150]

CONCLUZII

Această carte evident că este inspirată din vechea legendă a sabiei lui Damocles care de fapt pe priveşte pe noi toţi care trăim în această lume. Ştim că vom murii şi acest lucru pentru unii poate să devină un lucru care să ne terorizeze. Am vorbit mai nou că psihologia şi psihiatrie vorbesc o boală denumită tanatofobie în care victima este terorizată de gândul la moarte şi de ceea ce se va întâmpla cu el când va murii. Tanatofobia poate să sfârşească în nebunie sau sinucidere.

Sabiei demonice a lui Damocles am ajuns să îi opunem sabia de lumină a Sfântului Arhanghel Mihail care prin rugăciune poate să facă această teroare a morţii să fugă de la noi. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că după cum nu noi am fost cei care ne-am dat viaţă, ei bine nu noi suntem cei care vom decide când vom murii. Naşterea şi moartea sunt două realităţi care stau în puterea lui Dumnezeu.

Sfântul Arhanghel Mihail dimpreună cu restul îngerilor sunt de partea noastră şi ne aşteaptă în lumea de dincolo. Iată ce spunea părintele Teologos de la Muntele Athos despre îngeri: „acum, ca să fiu perfect exact, să ştiţi că aceste fiinţe netrupeşti se numesc astfel în comparaţie cu grosimea trupului nostru de carne, pentru că în comparaţie cu Dumnezeu, Cel care este singurul total netrupesc, toţi avem trup. La îngeri, spune Sf. Vasile cel Mare că natura acestora este ca fumul.

Cuvântul „înger” vine de la grecescul „ἀγγελος” care înseamnă „vestitor”. „Αγγελία” în limba greacă înseamnă „veste”, „informaţie”. „Ευαγγέλειο” – evanghelia, înseamnă, de fapt, „vestea cea bună”. Îngerii au fost numiţi astfel pentru că aceştia aduceau totdeauna veşti, informaţii, datorită naturii lor raţionale şi aceste veşti erau foarte puternic impregnate în om pentru că îngerii sunt tipuri de minte, specii de minte şi din cauza asta pot să intre în legătură cu mintea umană mult mai bine decât prin simţuri. Înţelegeţi?

De fapt, omul a fost creat ca un inel pentru a uni toată creaţia – şi sensibilă şi inteligibilă. A fost creat la finalul creaţiei ca un împărat, singura creatură care are chipul lui Dumnezeu şi tinde către asemănarea cu Acesta şi singura creatură care poate să aibă experienţa nemijlocită şi a lumii care intră sub simţuri şi a lumii care se percepe cu mintea. De fapt, fraţilor, mintea este organul de simţ al lumii inteligibile. Înţelegeţi?”[151]

---

[150] Preot Teologos https://www.chilieathonita.ro/2024/07/16/cum-ataca-diavolul-p-teologos/ (accesat p 13.07.2025).
[151] Idem.

Evident că ar fi unii care ar spune că ei ar crede în puterea şi ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail dacă l-ar vedea. Ei bine ceea ce trebuie să ne dăm seama este că poate nu suntem vrednici să ajungem să vedem îngeri. La acest lucru trebuie să ne gândim foarte bine. Aceasta fiindcă sunt mulţi care tot ceea ce vor este cât mai multe minuni în viaţa lor.

Sfântul Arhanghel Mihail şi restul de sfinţi îngeri sunt fiinţe discrete şi apar şi îşi fac simţită lucrarea numai acolo când este nevoie şi când trebuie. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care nu vor să tină cont de această realitate.

Cultul ortodox al Sfântului Arhanghel Mihail este unul vechi care datează din secolul V şi trebuie să ştim că avem multe de învăţat şi de aflat din istoria lui.[152]

Tot despre îngeri părintele Teologos din Muntele Athos spunea: „o primă clasificare a lumii inteligibile, raţionale o împarte pe aceasta în îngeri buni şi răi şi asta pentru că răul provine din libertatea fiinţelor raţionale, fiinţelor inteligibile. Răul este încercarea disperată a unui gând neconform cu voia lui Dumnezeu Creatorul, de a ajunge, de a accede la existenţă. Ăsta este răul. Pentru că Dumnezeu este singurul Creator absolut, în clipa în care o creatură doreşte să aducă în existenţă, să creeze ceva care nu este în conformitate cu voia lui Dumnezeu, atunci ea introduce distorsiuni în existenţă, ştiţi, aşa ca şi cercurile din apă când aruncă cineva o piatră, distorsiuni care se măresc, se măresc până când dispar şi creaţia revine iarăşi în echilibru. Precum apa, după ce piatra a dispărut în adânc, ea se linişteşte."[153]

Au fost mai recent unii care au început să susţină că de fapt separaţia dintre îngeri şi demoni este ca un fel de preferinţă electorală: dacă nu eşti de partea unui partid ei bine poţi să treci la altul.[154]

Ceea ce am voit să arătăm este că în această lume este că moartea nu este creaţia lui Dumnezeu care numai o tolerează. Moartea este creaţia diavolului prin care el speră să ne teorizeze veşnic. Totuşi sunt în cer puteri şi autorităţi mult mai mari decât diavolul. Sfântul Arhanghel Mihail este unul dintre ei.

Prin urmare în confruntarea noastră cu dracii trebuie să ştim că nu suntem

- singuri,
- abandonaţi,
- fără ajutor
- şi sprijin.

Frica de moarte este un lucru bun atâta vreme cât ne ajută să fim oameni buni şi să ne rugăm la Dumnezeu şi la sfinţii îngeri să ne facă trecem peste ea.

Despre care au fost consecinţele respingerii dracilor a lui Dumnezeu tot părintele Teologos ne spunea: „De fapt, să ştiţi că aceasta este marea dramă a diavolului şi a celor răuvoitori: faptul că încearcă să aducă în existenţă răul, fără ca să reuşească nimic, în afară de tulburare şi chin. Pentru diavoli lucrurile sunt şi mai grave pentru că ei sunt în eon sau, în termeni mai laici, sunt în veşnicie, în veac. Desigur că şi omul are suflet veşnic, însă acum noi suntem sub trup, sub timp, deci avem posibilitatea schimbării. Lumea îngerească, însă, este supra-temporală însă nu co-eternă cu Dumnezeu care este dincolo de orice – total transcendent. Pentru că îngerii sunt supra-temporali, ei acum nu pot să se schimbe, rămânând pe direcţia existenţială pe care au ales-o. Chinul veşnic al diavolilor este că ei şi-au folosit greşit libertatea alegând să fie împotriva lui Dumnezeu, încercând să-L detroneze.

Problema cea mare aici este faptul că Dumnezeu nu este Cineva cu o putere comparabilă cu diavolii sau cu oricine altcineva. Dumnezeu este Cel ce este – adică dacă te lupţi cu Dumnezeu te lupţi cu Dătătorul existenţei, El însuşi fiind mai presus de aceasta. De fapt, diavolul ia puterea ca să existe şi să-L lupte pe Dumnezeu tot de la Dumnezeu. Înţelegeţi?"[155]

Este o mare dramă şi o mare tragedie ceea ce au făcut diavolii: că au ajuns să se dea de partea absurdului însă ceea ce trebuie să ne dăm seama este că acest lucru l-au făcut conştienţi şi ştiind care vor fi consecinţele. Diavolii ştiau că vor fi aruncaţi în iad pentru răutatea lor dar nu au făcut nimic pentru a evita acest lucru.

---

[152] A se vedea Radu Teodorescu, *Sfântul Arhanghel Mihail în cultul ortodox* (Cugir, 2010).

[153] Preot Teologos https://www.chilieathonita.ro/2023/11/08/sfintii-ingeri-p-teologos/ (accesat pe 13.07.2025).

[154] A se vedea Nancy I. Rosenbloom, *On the side of the angels: an appreciation of parties and partisanship* (Princeton, 2010).

[155] Preot Teologos https://www.chilieathonita.ro/2023/11/08/sfintii-ingeri-p-teologos/ (accesat pe 13.07.2025).

Acum că lumea noastră şi noi oamenii am ajuns să fim creaţi de Dumnezeu ei bine noi suntem centrul lor de interes.

Diavolii ne invidiază fiindcă nu suntem ca ei pervertiţi şi răi. Pentru acest lucru fac tot ceea ce le stă în putere să ne distrugă şi să ne rănească. Este cu adevărat un război crâncen care de multe ori se manifestă printr-un sentiment al terorii morţii. „Greşeala lui Adam a fost o catastrofă cosmică şi acum lumea sensibilă – adică noi şi toată zidirea văzută – se îndreaptă în timp către lumea inteligibilă care este supra-temporală şi mai exact către Dumnezeu care se află mai presus de toţi şi de toate. Trebuie să notăm însă aici că îngerii buni sunt solidari cu noi chiar dacă noi nu le simţim foarte bine prezenţa din cauza întunecării sufletului nostru, întunecare provocată de păcat. Îngerii sunt tipuri de minţi şi comunică cu mintea noastră, însă aceasta nu mai poate să deosebească din cauza întunecării sale între sursele de gânduri. După cum ştim, sunt mai multe surse de gânduri: gândurile sunt produse de Dumnezeu, sfinţi şi îngerii buni sau sunt trimise de diavoli sau însăşi mintea poate să genereze gânduri. Sunt trei surse de gânduri. Din cauza asta este foarte important să ne păzim mintea, să întrebăm, să ne rugăm şi să fim atenţi la conştiinţă, după cum am spus."[156]

După o predică de ziua Sfinţilor Arhangheli ei bine un enoriaş a venit la părintele lui.

- Părinte aş vrea să discut ceva.
- Da fiul meu.
- Am auzit că aţi predicat despre Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil.
- Aşa este.
- Dar nu ne-aţi spus nici o mărturie că ei ar exista.
- Sunt mai multe mărturii.
- O să îţi spun ţie una.
- Vă rog.
- Se leagă de Sfântul Arhanghel Mihail.
- M-aţi făcut curios.
- Sper.
- Deci?
- Întâmplarea a avut loc la Muntele Athos.
- Ce s-a întâmplat?
- În Muntele Athos a existat o chilie părăsită a Sfinţilor Arhangheli.
- Şi?
- Ei bine un părinte atonit a voit să vină să o refacă.
- Frumos.
- Când a ajuns la chilie, era deja seară şi la lumina care mai rămăsese, a început să facă curat prin molozul şi plantaţia care năpădiseră anumite părţi ale casei.
- Înţeleg.
- Cum curăţa molozul, a găsit în praful de pe jos o mică icoană de hârtie cu Sf. Arhanghel Mihail.
- Şi?
- A luat-o, a şters-o de praf şi a ţintuit-o de uşa paraclisului chiliei.
- Şi ce a urmat?
- Când s-a înnoptat, s-a dus să se culce.
- Păi da.
- Nu a apucat să doarmă bine că a auzit în noaptea neagră zgomot de clopoţei ca de cădelniţă.
- Chiar?
- Da.
- Şi?
- Părintele s-a cam speriat puţintel pentru că ştia că e singur în pustie.
- Evident.
- Se scoală şi se uită neliniştit în jur şi îşi dă seama că zgomotul provine din paraclis.

[156] Preot Teologos https://www.chilieathonita.ro/2023/11/08/sfintii-ingeri-p-teologos/ (accesat pe 13.07.2025).

- Şi?
- Când s-a apropiat cu atenţie de paraclis vede înăuntru o lumină extraordinar de frumoasă.
- Cine era?
- Când intră vede siderat pe Sf. Arhanghel Mihail cum tămâiază calm şi cu evlavie toată biserica.
- Nu se poate. Ba da.
- Părintele rămâne cu gura căscată şi Sf. Arhanghel îi zice aşa.
- Ce?
- „M-ai cinstit, te cinstesc!". Înţelegeţi?"[157]
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Nu ştiam de această arătare a Sfântului Arhanghel Mihail.
- Nu este minciună.
- Cred.
- Deci vezi există Sfinţii Arhangheli.
- Eu aveam multe îndoieli.
- Nu este bine.
- Ce să fac părinte fiindcă am puţină credinţă.
- Să ai răbdare.
- De ce?
- Credinţa este o problemă de exerciţiu.
- De practică?
- Da.
- Se poate?
- Da.
- Cum?
- Credinţa creşte dacă o cultivi.
- La fel ca cerealele?
- Da.
- Am să încerc să cultiv mai multă credinţă.
- Foarte bine.
- Nu am văzut niciodată un înger.
- Sunt multe lucruri pe care nu le vedem.
- Dar ştim că există?
- Da.
- Cum ar fi iubirea?
- Da.
- Aşa este.
- Nimeni nu a văzut iubirea unei mame pentru copii săi.
- Dar o simt nu?
- Da.
- Aşa îi simţim noi pe sfinţii îngeri?
- Da.
- Părinte să ştiţi că m-a ajutat mult această discuţie.
- Mă bucur.
- Eu tot am auzit de Sfinţii arhangheli.
- Ca toată lumea.
- Acum îmi dau seama că ei chiar există.
- Aşa este.
- O să mă rog mai mult lor.

[157]Preot Teologos https://www.chilieathonita.ro/2023/11/08/sfintii-ingeri-p-teologos/ (accesat pe 13.07.2025).

- Foarte bine.
- Vă mulţumesc părinte.

Sfântul Arhanghel Mihail este cel care a condus lupta împotriva diavolului şi a ieşit învingător. Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că această victorie a lui poate să devină şi a noastră. Aceasta dacă ne rugăm lui şi la fel de bine facem tot ceea ce ne cere cultul creştin ortodox al arhanghelului.

Iată ce spunea tot părintele Teologos despre conflictul care există între îngeri şi demoni: „Pentru omul botezat este mult mai simplu pentru că are harul lui Dumnezeu pe dinăuntru care îl ajută, în timp ce omul nebotezat are energie demonică. Dincolo de asta, omul botezat are şi un înger păzitor lângă el care îl păzeşte – de unde şi numele – şi care îi insuflă gânduri bune. Depinde, desigur, de noi dacă ne ascultăm glasul conştiinţei sau nu. Cei nebotezaţi nu au înger păzitor, din păcate. Bunul Dumnezeu dă însă şi pentru aceştia un înger, însă nu pentru fiecare în parte, ca la cei botezaţi, ci câte unul la fiecare neam. Ştim din Sfânta Scriptură că Mihail este îngerul păzitor al evreilor.

Îngerul păzitor este lângă noi şi ne urmăreşte fiecare pas, însă distanţa acestuia faţă de noi şi simţirea acţiunilor lui depinde de măsura noastră duhovnicească. Dacă noi dăm drepturi vrăjmaşului atunci acesta se depărtează mâhnit, însă nu se descurajează niciodată, ci încearcă să ne ajute toată viaţa noastră. Chiar dacă îngerii sunt tipuri, specii de minte şi deci nu au trup, a îngăduit bunul Dumnezeu ca anumiţi oameni să-şi vadă îngerul păzitor precum şi pe alţi îngeri şi asta nu numai în cazul sfinţilor."[158]

Am spus în acesta carte că moartea este realitate tragică a lumii noastre. Religiile lumii cu toate sunt de acord că moartea nu este finalul definitiv a omului. Aceasta fiindcă omul nu este numai trup ci la fel de bine şi suflet. Sufletul nostru continuă să trăiască şi după moartea trupului. El va merge în rai sau în iad după cum ne spune mai toate religiile lumii.

Mai multe întâmplări au putut să ateste că Sfântul Arhanghel Mihail a ajutat m ai multe suflete să ajungă în rai. Moartea este inevitabilă în viaţa noastră însă la fel de inevitabilă este şi speranţa unei vieţi veşnice fericite după moarte.

Despre faptul că îngeri sunt o realitate adevărat ne-o spune tot părintele Teologos: „Ţin minte cazul unui frate foarte, foarte tânăr care se lupta foarte tare cu o patimă. La un moment dat, însă, a căzut în patima respectivă. Când a fost să-şi facă pravila de rugăciune, se ruga cu durere la Dumnezeu şi la Maica Domnului ca să-l ierte că el s-a luptat, însă vrăjmaşul a fost mai tare şi l-a biruit. Atunci vede în vedenie pe îngerul păzitor care îl bate pe diavol, pedepsindu-l. Mi-a plăcut foarte mult această întâmplare simplă pentru că arată că Dumnezeu alege moduri de comunicare la nivelul minţii noastre – în cazul de faţă era vorba de o minte de copil.

În cazul oamenilor sfinţi, lucrurile se petrec puţintel altfel – apare mult mai pregnant siguranţa. Era în Sfântul Munte un părinte pustnic foarte bătrân cu viaţă sfântă care a fost găsit de către un vizitator căzut jos pe podea, nemaiputându-se ridica din cauza bătrâneţii. După ce vizitatorul îl ajută să se ridice, acesta îl întreabă pe bătrân „Dacă nu veneam eu cine te-ar fi ajutat să te scoli de jos aici în pustietăţile acestea?". Atunci bătrânul răspunde foarte calm că „M-ar fi ajutat îngerul meu păzitor". Înţelegeţi?"[159]

Din cele mai vechi vremuri omul şi-a ridicat mai multe semne de întrebare cu privire la moarte şi la modul cu ea poate să fie depăşită. Ei bine adevărul este că în nici un fel moartea nu poate să fie asimilată deplin lumii noastre. De ce? Fiindcă ea este iraţională. Demonii care sunt autorii ei sunt iraţionali. Nu acelaşi lucru poate să fie spus şi de îngerii lui Dumnezeu.

Iată ce spunea teologul Cazar Ivan Coliţă despre Sfântul Arhanghel Mihail: "Pe Sf. Arhanghel Mihail îl vedem deopotrivă în calitate de simplu înger păzitor, arhanghel şi voievod al tuturor ordinelor cereşti, astfel încât figura sa angelică este greu de poziţionat în ierarhia îngerească care porneşte de la serafimi, heruvimi şi tronuri, coboară în ceata domniilor, puterilor şi stăpâniilor, ajungând la cea a începătoriilor, arhanghelilor şi a îngerilor păzitori. Locul său în cinurile îngereşti este, prin urmare, relativ. Reflecţiile marilor teologi medievali stabileau că separarea îngerilor pe cete nu ţine de fapt de natura lor, ci numai de misiunea acestora în raport cu omul şi cu universul creat. O asemenea perspectivă capătă destul de mult sens. De aceea, în funcţie de contextul dat, Arhistrategul nostru celest devine pe parcursul istoriei mântuirii deopotrivă înger păzitor al unor oameni aleşi, arhanghel, îngerul protector al unor popoare, tainic pedagog, o minte iscusită cu veleităţi de arhitect, sfânt taumaturg şi sfânt cu prerogative militare deoarece

[158] Idem.
[159] Ibidem.

misiunile lui în raport cu oamenii şi cu lumea sunt multiple şi diferite. Este totodată şi o dovadă a smereniei sale de a coborî din poziţia sa de mare heruvim până la demnitatea de simplu înger păzitor. Mai mult chiar, în unele texte apocrife îl întâlnim de-a dreptul omenesc şi sentimental. De pildă, în Testamentul lui Avraam, el se ascunde sub ipostaza unui simplu călător, care jeleşte cot la cot cu patriarhul biblic, până ce identitatea sa cerească este vădită în momentul când lacrimile sale picurate pe nisip se transformă în diamante.

În istoria Bizanţului, Arhanghelul Mihail este întâlnit ca sfânt taumaturg atunci când îi vindecă pe oameni prin intermediul unor revelaţii onirice ca cele petrecute la Sosthenion. De asemenea, Imperiul Bizantin mai receptează în cultul liturgic ipostaza lui Mihail în calitate de înger păzitor şi grabnic salvator al celor binecredincioşi, aşa cum este izbăvirea lui Arhip şi a bisericii din Colose din calea unui torent nimicitor."[160]

Sfântul Arhanghel Mihail este unul care de mai multe ori a trecut din lumea nevăzută în lumea văzută pentru a ne aduce semne sau mesaje de la Dumnezeu. Faptul că el poate trece dintr-o lume în alta ne spune că el poate să ne ajute şi pe noi să trecem cu bine în lumea fericită de dincolo după momentul morţii trupului.

Este adevărat că avem foarte multe mărturii despre existenţa şi interacţiunea arhanghelului cu lumea noastră din vremurile bizantine. Din aceste mărturii reiese o prezenţă constantă a arhanghelului în lumea creştin ortodoxă. Este bine să ştim că şi catolicii şi protestanţii au ajuns să îl recepteze pe Sfântul Arhanghel Mihail.

"În orice caz, figura lui Mihail în calitate de terapeut divin, trece dincolo de hotarele Răsăritului, fiind receptată în aproape întregul Occident creştin până în zorii secolului al IX-lea. După această perioadă, popoarele germanice văd în figura acestui înger al luminii biruitor asupra forţelor întunericului un bun mijlocitor pentru izbânda armatelor lombarde şi a celor franco-germane. În acest caz, prerogativa sa de taumaturg privitoare la vindecarea oamenilor de bolile şi neputinţele fizice, respectiv spirituale, este înlocuită treptat cu o viziune exterioară şi militară centrată pe aspectul punitiv al Divinităţii. Este drept, o viziune similară o întâlnim şi în literatura biblică [denumită] canonică, respectiv apocrifă, din secolele III î. Hr. – I d. Hr. Totuşi, această figură de oştean militar devine pregnantă la finele Evului Mediu timpuriu, iar un rol covârşitor în receptarea acestei viziuni au avut-o reminiscenţele credinţelor păgâne ale lombarzilor, francilor şi normanzilor care au văzut în figura luptătoare a Arhanghelului anumite însuşiri comune cu zeul scandinav Wodan. Începând cu anul 900, Mihail devine principalul sprijinitor al soldaţilor în apărarea Creştinătăţii. Era un bun prilej de a-i motiva pe oşteni să-şi canalizeze tendinţele energice şi războinice pentru apărarea unei cauze nobile. Situaţia devine problematică în condiţiile în care figura militară a Sf. Mihail, promovată de unele popoare germanice, a contribuit sau nu la crearea unei etici a războiului sfânt, reţinut sub numele de „cruciadă", care s-a dezvoltat de-a lungul secolul al XI-lea. Nu mai vorbim că ideologii şi susţinătorii acestor campanii cruciate – străine de duhul şi tradiţia bisericească autentică – provin, într-o proporţie covârşitoare, din rândul lumii franco-germane care nu dobândise o viziune creştină profundă la acea vreme, aşa cum a făcut-o partea creştinismului răsăritean."[161]

Ceea ce am voit să arătăm în aceste rânduri este că Sfântul Arhanghel Mihail nu poate să ne ferească de moarte care este consecinţă a păcatului strămoşesc dar poate să ne facă să nu trăim cu teroarea morţii după cum o fac cei care suferă de tanatofobie.

Un remediu pentru cei are au mai mult sau mai puţin simptomele de tanatofobie este rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail.

Pentru cei care nu cred în Sfântul Arhanghel Mihail este bine să cerceteze mai bine tradiţia creştin ortodoxă şi să vadă că există o lungă interacţiune dintre el şi oameni.

„De asemenea, pentru spaţiul irlandez şi cel al insulelor britanice, Taxiarhul devine un fel de „înainte-mergător" al timpurilor apocaliptice, figură inspirată în urma apariţiei curentului milenarist, dezvoltat apoi în restul Occidentului creştin, centrat pe aşteptarea temutului an 1000. De pildă, închinarea insulei Skellig Arhanghelului Mihail în a doua jumătate a secolului al X-lea s-a format tocmai pe fondul hiliasmului occidental. În schimb, această insulă a Sf. Mihail devine, începând cu ultimii ani ai mileniului I, un loc ilustrativ pentru râvna ascetică şi trăirea duhovnicească a monahilor irlandezi din acest munte al tăcerii.

---

[160] Cezar Ivan Coliţă, Arhanghelul Mihail şi istoria apariţiilor sale călăuzitoare apud https://www.edituraherald.ro/blog/oameni-si-carti/cine-a-fost-arhanghelul-mihail-fragment-din-cezar-ivan-colita?srsltid=AfmBOoq61N7eJQW0gmp0gnF1UkkMrHwmPIr6DBMWDaguBrgKEzrKissm (accesat pe 14.07.2025).

[161] Idem.

În decursul Evului mediu timpuriu, multe biserici ale Arhanghelului Mihail sunt ridicate în locuri izolate şi pe reliefuri înalte, tocmai pentru a se înţelege că îngerii se fac mai uşor perceptibili în tihnă şi la ei acasă, adică în patria cerului. Construirea acestor biserici nu se datorează exclusiv unui efort omenesc, ci unui demers plin de evlavie datorat conclucrării îngerilor cu oamenii. Arhanghelul Mihail, apare mai întâi în peştera Muntelui Gargano şi, ulterior, în revelaţiile onirice ale Sf. Ierarh Laurenţiu de Sipontum în intervalul anilor 490–493, revelându-se aşadar în calitate de protector local al sipontinilor elenofoni. Odată cu reuşita lombarzilor de a cuceri urbea în veacul al VII-lea, cultul Sf. Mihail devine preponderent militar. Simultan, figura Arhanghelului îi uneşte în secolul al VIII-lea sub acelaşi creştinism calcedonian pe lombarzii păgâni, arieni şi cei ortodocşi. Începând cu această perioadă, grota Sf. Mihail din Puglia se bucură de numeroşi pelerini care sosesc din toate colţurile creştine ale Europei.

Ceva similar se petrece şi în Franţa – sau, mai bine zis, în Francia – anilor 708–710, atunci când Taxiarhul îl convinge pe episcopul Aubert să ridice un centru monastic pe Muntele Tumba, reţinut ulterior sub numele de Mont Saint-Michel din Normandia. La fel ca grota de la Monte Sant'Angelo, muntele Tumba va fi şi el binecuvântat cu numeroase peripluri duhovniceşti. Când pelerinajele la sanctuarele Arhanghelului se intensifică în Normandia şi Puglia, o nouă angelofanie a slăvitului Arhistrateg are loc în anul 983 pe Muntele Pirchiriano, fapt ce duce astfel la întemeierea Sacrei di San Michele della Chiusa. Lăcaşul de cult ridicat în liniştea şi în cadrul panoramic al Alpilor piemontezi va deveni în scurt timp punctul median care va lega Mont Saint-Michel de regiunea italiană a Pugliei."[162]

Cartea noastră prin urmare se vrea o invitaţie deschisă pentru cultul Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă el ştie mult mai bine decât noi când să intervină în istoria şi viaţa umanităţii. Cartea s-a centrat pe o idee fundamentală: că putem să depăşim frica (teroarea) morţii prin rugăciune şi mai ales rugăciune la Sfântul Arhanghel Mihail.

[162] Ibidem.